ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν Πανεπιστήμιον Αθηνών
ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΠΜΣ: ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ, ΔΙΚΑΙΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ & ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΝΟΜΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2019-2020

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Του Ευάγγελου Καραλή του Γεωργίου

Α.Μ.: 7340012119009

«Η διεθνής προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας μεταξύ διεθνούς ομοιομόρφου και ιδιωτικού διεθνούς δικαίου»

Επιβλέποντες:

Χρυσαφώ Τσούκα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Ελένη Μουσταΐρα, Καθηγήτρια

Αναστάσιος Γουργουρίνης, Λέκτορας

Αθήνα, Νοέμβριος 2020

Copyright © [*Ευάγγελος Καραλής, Νοέμβριος 2020*]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή **7**
ΜΕΡΟΣ Α: ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥΣ ΣΕ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΛΛΟΔΑΠΟΤΗΤΑΣ **11**
I. Οι βασικές αρχές που συνθέτουν το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας 11
1. Η παγκοσμιότητα του έργου και η αρχή της εδαφικότητας 11
1.1. Η αρχή της εξομοίωσης και η αρχή του μάλλον ευνοούμενου κράτους 13
1.2. Απαγόρευση διακρίσεων στο ενωσιακό δίκαιο 15
2. Οι Διεθνείς Συμβάσεις 15
2.1 Η Διεθνής Σύμβαση της Βέρνης 16
i. Εισαγωγικά 16
ii. Πεδίο εφαρμογής της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης 18
iii. Προστατευόμενα πρόσωπα και διάρκεια προστασίας 19
iv. Κριτική θεώρηση της Σύμβασης της Βέρνης 20
2.2 Η Παγκόσμια Σύμβαση UNESCO 20
2.3 Η Συμφωνία TRIPS 21
2.4 Η Διεθνής Σύμβαση της Ρώμης για τα συγγενικά δικαιώματα των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών, των παραγωγών φωνογραφημάτων και των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών 22
2.5 Η Σύμβαση του WIPO για την πνευματική ιδιοκτησία (WTC) και τα δικαιώματα ερμηνευτών και παραγωγών φωνογραφημάτων (WPPT) 23
2.6 Η Συνθήκη του Πεκίνου 24
II. Το κοινοτικό κεκτημένο της πνευματικής ιδιοκτησίας - Το παράγωγο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης 25
ΜΕΡΟΣ Β: ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ **30**
I. Εφαρμοστέο δίκαιο στις προσβολές πνευματικής ιδιοκτησίας 30
A. Οι ενοχές εκ συμβάσεως - Ο Κανονισμός Ρώμη I 30
1. Ο γενικός κανόνας - Η lex voluntatis (άρθρο 3 Κανονισμού Ρώμη I) 32
2. Εφαρμοστέο δίκαιο ελλείψει επιλογής των μερών (άρθρο 4 Κανονισμού Ρώμη I) ... 34
3. Το είδος της σύμβασης ως κριτήριο καθορισμού του εφαρμοστέου δικαίου 36
4. Η μεταβίβαση του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας 36
5. Επιφύλαξη δημόσιας τάξης και κανόνες αναγκαστικού δικαίου 37
5.1 Διατάξεις αναγκαστικού δικαίου και υπερισχύουσες διατάξεις αναγκαστικού δικαίου 38
6. Ο δημιουργός ως εργαζόμενος υπάλληλος (άρθρο 8 Κανονισμού Ρώμη I) 39
B. Οι εξωσυμβατικές ενοχές - Κανονισμός Ρώμη II 40
1. Εισαγωγικά 40
2. Πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8 του Κανονισμού Ρώμη II 42
3. Το άρθρο 8 §1 του Κανονισμού Ρώμη II 43

3.1. Η εφαρμογή της lex loci protectionis ... 43
3.2. Το άρθρο 8 §1 ως παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα του άρθρου 4 §1: Lex loci protectionis vs lex loci damni. ... 45
3.3. Το δίκαιο της χώρας «για την οποία ζητείται η προστασία» σε αντιδιαστολή με «το δίκαιο της χώρας στην οποία ζητείται η προστασία» ... 47
3.4. Το ζήτημα των πολλαπλών προσβολών σε διαφορετικά κράτη ... 48
4. Το άρθρο 8 §3 του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ - Ο περιορισμός της αυτονομίας της βούλησης των μερών ... 50
Γ. Το ελληνικό Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας ... 53
1. Το άρθρο 67 του Ν. 2121/1993 ... 53
2. Ειδικότερες πτυχές του εφαρμοστέου δικαίου σύμφωνα με το άρθρο 67 του Ν. 2121/1993 ... 54
3. Το ζήτημα της αμοιβαιότητας σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο ... 55
Δ. Σχέση Κανονισμού Ρώμη ΙΙ και άρθρου 67 Ν. 2121/1993 ... 56
1. Lex loci protectionis vs lex originis ... 56
2. Ειδικότερα, το άρθρο 67 του Ν. 2121/1993 και η lex originis ... 57
ΙΙ. Ζητήματα δικονομικού διεθνούς δικαίου ... **59**
Α. Ο Κανονισμός Βρυξέλλες Ια ... 59
Β. Η γενική βάση δικαιοδοσίας του άρθρου 4 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια ... 60
Γ. Οι ειδικές βάσεις δικαιοδοσίας του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια σε ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας ... 61
1. Δωσιδικία για αγωγές από σύμβαση (άρθρο 7 §1) ... 61
1.1. Ο τόπος εκπλήρωσης της παροχής ... 62
1.2. Οι συμβάσεις της πνευματικής ιδιοκτησίας ... 64
❖ Απόφαση ΔΕΕ C-533/07, Falco Privatstiftung ... 65
2. Δωσιδικία για αγωγές από αδικοπραξία (άρθρο 7 §2) ... 66
2.1. Η έννοια της αδικοπραξίας κατά το άρθρο 7 §2 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια ... 67
❖ Απόφαση ΔΕΕ C-572/14, Austro Mechana ... 68
2.2. Ο τόπος που συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός (άρθρο 7 §2 Κανονισμού Βρυξέλλες Ια) ... 69
❖ Απόφαση ΔΕΕ C-68/93, Sheville κατά Presse Alliance ... 70
❖ Απόφαση ΔΕΕ C-387/12, Hi Hotel ... 72
3. Ειδική βάση διεθνούς δικαιοδοσίας – Παθητική ομοδικία (άρθρο 8 Κανονισμού Βρυξέλλες Ια) ... 73
❖ Απόφαση ΔΕΕ C-146/10, Painer ... 74
ΜΕΡΟΣ Γ: Η ΙΔΙΟΜΟΡΦΙΑ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ... 77
Ι. Τα βασικά νομοθετήματα για την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο ... 77

II. Η προβληματική των ζητημάτων από τις προσβολές μέσω διαδικτύου και η νομολογία του ΔΕΕ 80
Α. Το εφαρμοστέο δίκαιο στα ζητήματα προσβολής των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο 81
1. Οι αντικρουόμενες απόψεις 81
Β. Η διεθνής δικαιοδοσία στις προσβολές πνευματικής ιδιοκτησίας μέσω διαδικτύου 85
1. Διεθνής δικαιοδοσία στις διαφορές από συμβάσεις μέσω διαδικτύου 85
2. Διεθνής δικαιοδοσία για τις διαφορές εξ αδικοπραξίας μέσω διαδικτύου 85
❖ Απόφαση ΔΕΕ C- 441/13, Pez Hejduk 88
❖ Απόφαση ΔΕΕ C -170/12, Peter Pickney 89
❖ Απόφαση ΔΕΕ C-173/11, Football Dataco 91
Γ. Αποτίμηση της νομολογίας του ΔΕΕ 93
III. Η αντιμετώπιση των διαδικτυακών προσβολών πνευματικής ιδιοκτησίας από την ελληνική νομολογία 95
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ 98
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ 101
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ 107

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΠ	Άρειος Πάγος
Αρμ	Αρμενόπουλος (περιοδ.)
βλ.	βλέπε
ΔΕΕ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωση
εδ.	εδάφιο
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΕ/ΕΚ	Ευρωπαϊκή Ένωση / Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΕΔ	Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου
εκδ.	Εκδόσεις
ΕλΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη (περιοδ.)
επ.	επόμενα
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕφΑθ	Εφετείο Αθηνών
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
ΜΠρΑθ	Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών
Ν.	Νόμος
ό.π.	όπως προηγουμένως
παρ.	παράγραφος
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
πρβλ.	παράβαλε
σελ.	σελίδα
σκ.	σκέψη
ΧρΙΔ	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου (περιοδ)
TRIPS	Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
WIPO	World Intellectual Property Organization
WPPT	WIPO Performances and Phonograms Treaty
WTC	WIPO Copyright Treaty
WTO	World Trade Organization

Εισαγωγή

Τα δικαιώματα επί άυλων αγαθών εν γένει, και ειδικότερα αυτά της πνευματικής ιδιοκτησίας, δεν γνωρίζουν χωρικά όρια κρατών. Το γεγονός ότι τα πνευματικά έργα διαδίδονται πέρα από τα εθνικά τους όρια καθιστά αδήριτη ανάγκη την προστασία τους με αποτελεσματικές λύσεις διεθνούς εμβέλειας, καθώς η διάδοση αυτή ενέχει τον κίνδυνο της εκμετάλλευσης των προϊόντων της διανοίας χωρίς την άδεια του δικαιούχου. Ιδιαίτερα στην σύγχρονη, τεχνολογικά, εποχή που διανύουμε το προϊόν της πνευματικής ιδιοκτησίας κυκλοφορεί ευχερέστερα διαδικτυακά, αφού, λόγω της άυλης φύσης του, μπορεί να υπάρχει «παντού» και μάλιστα ταυτόχρονα. Ένα μουσικό, θεατρικό, ή οπτικοακουστικό έργο, καθώς και τα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών και βάσεων δεδομένων μπορούν μέσω του διαδικτύου να έχουν αποδέκτες παγκοσμίως.

Οι βασικότεροι πυλώνες του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι το υποκείμενο[1] και το αντικείμενό της[2], τα δικαιώματα - εξουσίες του δημιουργού[3] και ο τρόπος προστασίας του από την παράνομη εκμετάλλευση του έργου του. Φυσικά, οι δύο τελευταίες κατηγορίες έχουν ακόμα εντονότερο ενδιαφέρον όταν είναι συνυφασμένοι με το δικαίωμα εμπορικοί και οικονομικοί σκοποί, ενώ η τάση εκσυγχρονισμού των εθνικών νομοθετημάτων των κρατών προκειμένου να προσαρμοστούν στην σημερινή εποχή, μεταβάλλει και διευρύνει το περιεχόμενο των εννοιών αυτών.

Μέχρι σήμερα, δεν έχει καταστεί εφικτή μια ομοιόμορφη πρακτική του ζητήματος της προστασίας για όλες τις πτυχές της πνευματικής ιδιοκτησίας ούτε σε ευρωπαϊκό ούτε σε

---

[1] Ως δημιουργός θεωρείται το πρόσωπο που επινόησε και έδωσε έκφραση σε ένα έργο. Όμως, στη σύγχρονη εποχή, δημιουργούνται ζητήματα σχετικά με το υποκείμενο της πνευματικής ιδιοκτησίας σχετικά με α) την προστασία του αθλητισμού, την αναζήτηση δημιουργού σε περίπτωση «τυχαίας» δημιουργίας, και τη δημιουργία με την βοήθεια μιας τεχνητής νοημοσύνης. Όσον αφορά την πρώτη κατηγορία το ΔΕΕ στην απόφαση Premier League (C-403/2008) έκρινε ότι *«οι αθλητικές εκδηλώσεις, όμως, δεν μπορούν να θεωρηθούν πνευματικές δημιουργίες δυνάμενες να χαρακτηριστούν έργα κατά την έννοια της Οδηγίας για το δικαίωμα του δημιουργού. Τούτο ισχύει, ειδικότερα, για τους ποδοσφαιρικούς αγώνες, οι οποίοι διέπονται από τους κανόνες του παιχνιδιού που δεν αφήνουν περιθώριο για δημιουργική ελευθερία, όπως νοείται στο πλαίσιο του δικαιώματος του δημιουργού. Υπό τις συνθήκες αυτές, οι ποδοσφαιρικοί αγώνες δεν χρήζουν προστασίας βάσει του δικαιώματος του δημιουργού. Δεν αμφισβητείται, εξάλλου, ότι το δίκαιο της Ένωσης ουδεμία άλλη βάση για την προστασία τους αναγνωρίζει εντός του τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας».* Παράλληλα, όσον αφόρα το έργο με τη βοήθεια της τεχνικής νοημοσύνης το Πρωτοδικείο της Σεντζέν στην επαρχία Γκουαγκντόνγκ έκρινε τον Ιανουάριο του 2020 στην υπόθεση Shenzhen Tencent κατά Yinxun ότι ένα πνευματικό δημιούργημα (δημοσιογραφικό άρθρο) που παρήχθη από σύστημα τεχνητής νοημοσύνης ονόματι «Dreamwriter» προστατεύεται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας ως δημιούργημα αρκούντως πρωτότυπο. Ως δικαιούχος προστασίας αναγνωρίστηκε το ενάγον νομικό πρόσωπο που, μεταξύ άλλων, οργάνωσε και επέβλεψε την δημιουργία του έργου, κατ' εφαρμογή σχετικής διάταξης του Κινεζικού νόμου Πνευματικής Ιδιοκτησίας.

[2] Το έργο κατά την κρατούσα γνώμη αποτελεί ανθρώπινο δημιούργημα, χωρίς να αποκλείεται η χρήση τεχνικών μέσων ούτε ο συμπωματικός χαρακτήρας κάποιων μερών, *Κ. Χριστοδούλου,* Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2018. Για την διάκριση μεταξύ έργου ως άυλου αγαθού και του υλικού φορέας, βλ. *Δ. Καλλινίκου,* Πνευματική Ιδιοκτησία και συγγενικά δικαιώματα, εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλας, 2008, σελ.29. Για το στοιχείο της πρωτοτυπίας του έργου βλ. ΕφΑθ 2768/2003.

[3] Στα οποία περιλαμβάνονται τα περιουσιακά δικαιώματα και το ηθικό δικαίωμα.

ευρύτερο διεθνές επίπεδο. Ποιές, όμως, είναι οι δυσκολίες για την ομοιόμορφη πρακτική στην πνευματική ιδιοκτησία; Αφενός, το γεγονός ότι η πνευματική ιδιοκτησία θεωρείται κοινωνικό οικοδόμημα[4], έχει πρακτικές συνέπειες στη διαμόρφωση πολιτικής στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας. Η πνευματική ιδιοκτησία εκφράζει την ιδέα ότι το ιδιωτικό συμφέρον ενός ατόμου, του δημιουργού, επικρατεί και υπερισχύει έναντι του γενικού συμφέροντος της κοινωνίας στην πρόσβαση στον πολιτισμό. Αφετέρου, στο πεδίο του αμιγώς ιδιωτικού διεθνούς δικαίου είναι δυσχερές να εναρμονιστούν -χωρίς σημαντικές απώλειες- τα δίκαια των εννόμων τάξεων, έστω και στο περιορισμένο πεδίο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η παγκοσμιότητα του έργου οδηγεί στην διαφορετική προστασία ανάλογα με τον τόπο εκμετάλλευσής του. Κι αυτό γιατί εξαιτίας της άυλης φύσης του το δικαίωμα αυτό υπάρχει στην έκταση που αναγνωρίζεται σε κάθε κράτος, δηλαδή μόνο μέσα στα όρια της επικράτειας του κι όχι πέρα από αυτή. Μιλούμε, φυσικά, για την κυρίαρχη στο δίκαιο της διανοητικής ιδιοκτησίας εν γένει, αρχή της εδαφικότητας, μια αρχή που είναι κυρίαρχη στις σημαντικότερες διεθνείς συμβάσεις για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, και το λεγόμενο δόγμα του «μωσαϊκού» σύμφωνα με το οποίο το δικαίωμα αντιμετωπίζεται διαφορετικά από χώρα σε χώρα.

Εκκινώντας από το διεθνές δίκαιο, οι κυριότερες Συμβάσεις για τις οποίες θα γίνει λόγος αναλυτικώς κατωτέρω, είναι η Διεθνής Σύμβαση της Βέρνης για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων, η Παγκόσμια Σύμβαση της Unesco, η Συμφωνία TRIPS και η Σύμβαση της Ρώμης. Παράλληλα, από τις Συνθήκες Ίντερνετ αξίζει να αναφέρουμε την Σύμβαση του WIPO για την πνευματική ιδιοκτησία (WTC) και τα δικαιώματα ερμηνευτών και παραγωγών φωνογραφημάτων (WPPT). Οι παραπάνω συμβάσεις διοικούνται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Πνευματικής Ιδιοκτησίας (WIPO), με εξαίρεση την Συμφωνία TRIPS που συνδέεται με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (WTO). Οι Συμβάσεις αυτές, έχοντας μεγάλη απήχηση και σημαντικό αριθμό κρατών μελών, επιδιώκουν τη δημιουργία ενός ενιαίου διεθνούς δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας. Όσον αφορά την ΕΕ, έχει ψηφιστεί και τεθεί σε εφαρμογή μια σειρά Οδηγιών που ρυθμίζουν επιμέρους ζητήματα της πνευματικής ιδιοκτησίας με χρονικά πιο πρόσφατη την Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά. Παράλληλα, το δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται από το άρθρο 27 της Οικουμενικής Διακήρυξης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου[5], αλλά κι από το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, εμπίπτουσα στην έννοια της ιδιοκτησίας[6].

---

[4] *Matthew Rimmer*, A Creature of Statute: Copyright Law and Legal Formalism, Entertainment Law Review, Vol. 13, No. 2, σελ. 31-38, 2002.

[5] Άρθρο 27 Οικουμενικής Διακήρυξης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: *«1. Καθένας έχει το δικαίωμα να συμμετέχει ελεύθερα στην πνευματική ζωή της κοινότητας, να χαίρεται τις καλές τέχνες και να μετέχει στην επιστημονική πρόοδο*

Ωστόσο, ιδιωτικοδιεθνολογικά, τη μεγαλύτερη συνεισφορά στα ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας προσφέρουν οι Κανονισμοί Ρώμη Ι και ΙΙ για ζητήματα εφαρμοστέου δικαίου σε ενοχές από σύμβαση και αδικοπραξία αντιστοίχως, και ο Κανονισμός Βρυξέλλες Ια για τη δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, που αφορά ζητήματα διεθνούς δικαιοδοσίας από προσβολές πνευματικής ιδιοκτησίας ανεξαρτήτως της συμβατικής ή αδικοπρακτικής φύσης τους. Λαμβάνει χώρα, έτσι, μια προσπάθεια ενοποίησης και εναρμόνισης των νομοθεσιών, έτσι ώστε να υποδεικνύεται με σαφήνεια ποιοί ουσιαστικοί κανόνες δικαίου είναι εφαρμοστέοι σε κάθε περίπτωση και με ποιά κριτήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία τα εκάστοτε δικαστήρια.

Είναι δεδομένο ότι, ακόμα πιο περίπλοκα ζητήματα εφαρμοστέου δικαίου και διεθνούς δικαιοδοσίας δημιουργούνται από τις προσβολές των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας μέσω του διαδικτύου. Ειδικότερα, στις περιπτώσεις αυτές, γίνονται πιο εμφανή τα ελαττώματα της επικρατούσας στη νομοθεσία, τη θεωρία και τη νομολογία αρχή της εδαφικότητας, ενώ παράλληλα είναι εξαιρετικά δυσχερές να εντοπιστεί ο δικαιοδοτικός σύνδεσμος του τόπου όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός. Πέραν όμως από τους θεμελιώδεις Κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σημαντική πρωτοβουλία έχει αναληφθεί από τους ακαδημαϊκούς κύκλους με σπουδαιότερα κείμενα τη Πρόταση από το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Max Planck και τις αρχές CLIP[7], καθώς και την ομάδα Wittem που επιχείρησε μια κωδικοποίηση των αρχών της πνευματικής ιδιοκτησίας υπό την μορφή ενός ουδέτερου μηχανισμού, ο οποίος δύναται να διαφωτίζει τα κοινά πορίσματα, το «acquis communautaire» του ενωσιακού δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας, εστιάζοντας στα σημεία σύγκλισης μεταξύ κοινοδικαίου και ηπειρωτικού δικαίου[8].

Με την παρούσα εργασία εκπονείται μια προσπάθεια παρουσίασης της προστασίας των δικαιωμάτων της πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο από το διεθνές ομοιόμορφο δίκαιο όσο και από το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο. Στο πρώτο μέρος της εργασίας θα αναλυθούν οι κυριότερες διεθνείς συμβάσεις για την πνευματική ιδιοκτησία και οι βασικές αρχές στις οποίες εδράζονται, όπως

και τα αγαθά της. 2. Καθένας έχει το δικαίωμα να προστατεύονται τα ηθικά και υλικά συμφέροντα του που απορρέουν από κάθε είδους επιστημονική, λογοτεχνική ή καλλιτεχνική παραγωγή του».

[6] Στην υπόθεση *Balan v Moldova*, ΕΔΔΑ 29.01.2008, όσον αφορά τη φωτογραφία ενός κάστρου που χρησιμοποιήθηκε ως φόντο των διαβατηρίων της χώρας χωρίς την άδεια του δημιουργού για το Κράτος, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι ο φωτογράφος είχε «κατοχή» με την έννοια του δικαιώματος ιδιοκτησίας της φωτογραφίας και, συνεπώς, δικαιούται αποζημίωση. Έχει ακόμα υποστηριχθεί σε αυτό το πλαίσιο ότι η πνευματική ιδιοκτησία απέκτησε μια «υπερσυνταγματική προστασία».

[7] Principles for Conflict of Laws in Intellectual Property Prepared by the European Max Planck Group on Conflict of Laws in Intellectual Property, 2011.

[8] *P. Jougleux,* Ευρωπαϊκό Δίκαιο Διανοητικής Ιδιοκτησίας, εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2020, σελ. 16. Η Πρόταση της ομάδας Wittem διαθέσιμη εδώ: https://www.ivir.nl/copyrightcode/european-copyright-code/

επίσης και το «κοινοτικό κεκτημένο» και το παράγωγο δίκαιο της ΕΕ για την πνευματική ιδιοκτησία, δηλαδή οι θεμελιώδεις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο δεύτερο μέρος, θα προσεγγιστεί το ζήτημα των προσβολών των δικαιωμάτων της πνευματικής ιδιοκτησίας από την σκοπιά του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου και ανάλυση όλων των σχετικών ρυθμίσεων των Κανονισμών Ρώμη Ι, ΙΙ και Βρυξέλλες Ια. Παράλληλα, θα γίνει αναφορά και στο ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, δηλαδή το άρθρο 67 του Ν. 2121/1993 και στη σύγκριση του με το Κανονισμό Ρώμη ΙΙ, ο οποίος φυσικά από την έναρξη της ισχύος του δεν αφήνει περιθώριο εφαρμογής του ελληνικού νόμου. Τέλος, στο τρίτο μέρος θα γίνει ειδική αναφορά στις προσβολές της πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο, τις βασικότερες νομοθετικές ασπίδες προστασίας των δικαιωμάτων αυτών, τις αντικρουόμενες προσεγγίσεις σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο και την διεθνή δικαιοδοσία και την ερμηνεία των συγκρούσεων αυτών από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

<u>ΜΕΡΟΣ Α</u>: ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥΣ ΣΕ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΛΛΟΔΑΠΟΤΗΤΑΣ

I. Οι βασικές αρχές που συνθέτουν το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας

Το διεθνές δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας βασίζεται σε ορισμένες αρχές, οι οποίες στην πλειοψηφία τους αποτυπώνονται στα κείμενα των διεθνών συμβάσεων που θα αναλυθούν κατωτέρω. Με τον τρόπο αυτό οι αρχές αυτές συνθέτουν ένα είδος «γενικού μέρους» του διεθνούς δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας. Έτσι, ξεκινώντας με παραγωγική συλλογιστική πορεία θα αναλυθούν σε πρώτο βαθμό οι αρχές της πνευματικής ιδιοκτησίας που αποτελούν το κοινό θεμέλιο των διεθνών συμβάσεων και στη συνέχεια οι σημαντικότερες διεθνείς συμβάσεις με αναφορά στο πεδίο εφαρμογής τους και τις ειδικότερες ρυθμίσεις τους.

1. Η παγκοσμιότητα του έργου και η αρχή της εδαφικότητας

Η αρχή της εδαφικότητας αποτελεί την πλέον επικρατούσα αρχή στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας και γίνεται επίκλησή της από το σύνολο των ομοιόμορφων νομοθετημάτων. Η θεμελίωσή της έρχεται ως απάντηση στην αρχή της παγκοσμιότητας, όπου αποκλίνοντας από την κυριότητα ως εμπράγματο δικαίωμα ένα έργο με την έννοια της πνευματικής ιδιοκτησίας μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε πολλά μέρη συγχρόνως. Μόλις το έργο γίνει προσιτό στο κοινό, μπορεί κάθε ένας να το απολαύσει και να το εκμεταλλευτεί νομίμως ή παρανόμως[9]. Έτσι, η εκμετάλλευση του δεν περιορίζεται από την ύπαρξη περισσότερων εννόμων τάξεων. Επειδή μπορεί να χρησιμοποιηθεί παντού, υπάρχει και παντού[10]. Δεν υπάρχει ένα lex rei sitae του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας. Με την εφαρμογή της αρχής της εδαφικότητας, το ζήτημα της πνευματικής ιδιοκτησίας ρυθμίζεται με διαφορετικό τρόπο σε κάθε έννομη τάξη. Τα δικαιώματα των δημιουργών θεσπίστηκαν χωριστά με ειδική νομοθεσία σε κάθε κράτος, σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα, συστήματα και μορφή, η οποία απηχεί τις ειδικές κοινωνικές και οικονομικές αντιλήψεις κάθε χώρας, τις άνισες οικονομικές και πολιτιστικές συνθήκες καθώς και την διαφορετική συνειδητοποίηση και αξιολόγηση ως προς το ρόλο του δημιουργού[11].

---

[9] *Μ.-Θ. Μαρίνος*, Πνευματική Ιδιοκτησία, 2η έκδοση, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2004, σελ. 390.
[10] *Γ. Κουμάντος*, Πνευματική Ιδιοκτησία, εκδόσεις Σάκκουλας, 2002, σελ 65.
[11] *Μ.- Θ. Μαρίνος,* Πνευματική Ιδιοκτησία, σελ 392, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2000.

Η κατάσταση αυτή οδήγησε στην εξέλιξη του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας ως ενός απόλυτου και αποκλειστικού δικαιώματος το οποίο διέπεται από την αρχή της εδαφικότητας ή χωρικότητας. Συνιστά, κατά διεθνώς απολύτως κρατούσα άποψη στη θεωρία και τη νομολογία, γενική αρχή που διέπει το διεθνές δίκαιο και την πλειοψηφία των εθνικών δικαίων των άυλων αγαθών και ειδικότερα της πνευματικής ιδιοκτησίας. Η αρχή της εδαφικότητας ορίζει ότι η δημιουργία του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας ή συγγενικού δικαιώματος, οι προϋποθέσεις προστασίας, η κτήση του δικαιώματος, το περιεχόμενο και η έκταση της προστασίας, η διάρκεια και η λήξη της κρίνονται από το δίκαιο της χώρας, στα χωρικά όρια της οποία τίθεται το ζήτημα της ύπαρξης και προστασίας του (lex loci protectionis)[12].

Οι Διεθνείς Συμβάσεις, που αναλυτικώς θα εκτεθούν παρακάτω, στηρίζονται στην αρχή αυτή, την ισχύ της οποίας προϋποθέτουν. Η εφαρμογή της διευκολύνει τους υπηκόους των συμβαλλόμενων κρατών να αποκτήσουν παράλληλα δικαιώματα στην επικράτεια άλλων συμβαλλόμενων κρατών[13]. Για το λόγο αυτό, εφαρμόζεται το δίκαιο της χώρας, στην οποία εκδηλώνεται η σύγκρουση μεταξύ των μονοπωλιακών εξουσιών που παραχωρεί το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και της ελεύθερης πρόσβασης των χρηστών του έργου σε αυτό. Με τον τρόπο αυτό, αντικατοπτρίζει την διαπίστωση ότι το «κέντρο βάρους» ενός δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας εντοπίζεται όχι στην χώρα προέλευσης του έργου αλλά στην χώρα προστασίας του. Αυτό σημαίνει ότι το αν δημιουργείται και με ποιό περιεχόμενο ένα δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας δεν αποφασίζεται με ένα ενιαίο lex originis αλλά διαφορετικά από χώρα σε χώρα βάσει των εθνικών τους ρυθμίσεων ουσιαστικού δικαίου[14]. Επομένως, η εδαφικότητα δεν εκδηλώνεται στην πράξη απονομής του δικαιώματος, αλλά στην εκμετάλλευση και την προστασία του έργου.

Η αρχή της εδαφικότητας πρακτικά σημαίνει ότι το δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας ισχύει μόνο μέσα στα χωρικά όρια της χώρας όπου δημιουργήθηκε ή

---

[12] Αυτή είναι και η διεθνώς κρατούσα άποψη. Η αρχή της χωρικότητας έχει αποτυπωθεί στο άρθρο 4 του Καναδικού Νόμου για την πνευματική ιδιοκτησία και στο Μέρος ΙΙΙ του Αγγλικού Νόμου για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, στο άρθρο 110 του Ελβετικού Νόμου για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο και στο άρθρο 34 του Αυστριακού Νόμου για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο. Κατά της αρχής της εδαφικότητας, *Κουμάντος Γ*, Πνευματική Ιδιοκτησία, σελ. 65-66, ο οποίος υποστηρίζει ότι «η αρχή της εδαφικότητας δεν έχει καθορισμένο περιεχόμενο και δεν ανταποκρίνεται σε κάποιες επιταγές δικαιοσύνης ή σκοπιμότητας, αφού μόνη πρακτική κατάληξή της είναι η άρνηση προστασίας των ξένων έργων, είτε γενικά, είτε για τις προσβολές που έγιναν στο εξωτερικό. Προπάντων όμως, η αρχή της εδαφικότητας δεν βρίσκει έρεισμα σε θετικές διατάξεις της νομοθεσίας. Τέλος, δέχεται ότι η αρχή της εδαφικότητας εφαρμόζεται μόνο όπου η κτήση του δικαιώματος εξαρτάται από κρατική απονομή (ευρεσιτεχνία, σήμα)».

[13] *Μ.- Θ. Μαρίνος*, ό.π., σελ. 392.

[14] Με τον τρόπο αυτό, η αρχή της εδαφικότητας περιέχει και κανόνα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου ο οποίος παραπέμπει μόνο στο ουσιαστικό δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας και όχι στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο της χώρας προστασίας.

αναγνωρίσθηκε το δικαίωμα αυτό βάσει της νομοθεσίας της[15]. Επομένως, το δικαίωμα μόνο στα χωρικά όρια του κράτους αυτού μπορεί να προστατευθεί. Αυτό σημαίνει ότι ο δημιουργός από την άποψη της νομικής του θέσης σε περισσότερες έννομες τάξεις[16] δεν αποκτά ένα ενιαίο δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας «με παγκόσμια ισχύ» αλλά «μια δέσμη» ή ένα «μωσαϊκό εθνικών δικαιωμάτων της πνευματικής ιδιοκτησίας» τα οποία μπορούν να διαφοροποιούνται κατά περιεχόμενο, όρια και διάρκεια ανάλογα με την κάθε έννομη τάξη[17].

Η επιλογή υπέρ της αρχής της εδαφικότητας προσδιορίζει συγχρόνως και την απόφαση υπέρ της εφαρμογής του ουσιαστικού δικαίου της χώρας προστασίας. Η εδαφικότητα των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας αποτελεί τον απώτερο λόγο θέσπισης του άρθρου 5 §2 (γ) της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης. Ως χώρα προστασίας μπορεί να θεωρηθεί είτε η χώρα στην οποία χρησιμοποιείται ή προσβάλλεται το έργο είτε η χώρα, στην οποία ο δημιουργός εμπλέκεται σε μια δικαστική αντιπαράθεση. Έχει όμως επικρατήσει η άποψη ότι με την έννοια της χώρας όπου ζητείται η προστασία δεν νοείται η lex fori αλλά η χώρα στην οποία χρησιμοποιείται ή προσβάλλεται το έργο και για την οποία ζητείται η προστασία, δηλαδή η lex loci protectionis, ακόμα κι αν κατά κανόνα συμπίπτουν.

Η αρχή της εδαφικότητας έχει ως πρωταρχικούς στόχους την επιβεβαίωση της κρατικής δύναμης, υπό την έννοια ότι δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας εν γένει απονέμονται μόνο από κυρίαρχες κρατικές οντότητες και την γεωγραφική οριοθέτηση της δύναμης αυτής, η οποία περιορίζεται στην γεωγραφική επικράτεια της εκάστοτε κρατικής οντότητας, αφού μία κεντρική παγκόσμια διαχείριση των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας δεν έχει ακόμη καταστεί εφικτή. Η αρχή της εδαφικότητας που χαρακτηρίζει τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, γενικώς, δεν συνιστά, όμως, αρχή ή μηχανισμό του ευρωπαϊκού ιδιωτικού δικονομικού διεθνούς δικαίου, έτσι ώστε να δύναται να τη θεωρήσει κανείς αυτονόητο τμήμα του[18].

1.1. Η αρχή της εξομοίωσης και η αρχή του μάλλον ευνοούμενου κράτους

[15] *P. Troller*, Kurzlehrbuch des Immaterialguterrechts, Βασιλεία 1989, σελ. 32.

[16] Για παράδειγμα, μια πράξη δύναται να προβάλλει ένα έργο σε περισσότερες χώρες. Η ενιαία αυτή πράξη αναλύεται σε γεωγραφικά διαφορετικές πράξεις προσβολής, όπου η κάθε πράξη απομονώνεται μέσα στα όρια της χώρας. Αυτό σημαίνει ότι στην σχετική αγωγή που εισάγεται στο δικαστήριο της χώρας αυτής, εφαρμόζεται το εθνικό της δίκαιο.

[17] *M. Nimmer/P.E. Geller*, International Copyright Law and Practice, Newark, NJ: LexisNexis Matthew Bender, 2009.

[18] *Ι. Ρεβολίδης*, Διεθνής δικαιοδοσία και Διαδίκτυο - Διαφορές από σύμβαση και διαφορές από αδικοπραξία στον ενιαίο ευρωπαϊκό ψηφιακό χώρο (με ιδιαίτερη έμφαση στη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), 2019, σελ. 339.

Η αρχή της εθνικής μεταχείρισης των έργων ή δημιουργών/ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών, που προστατεύονται από αυτές, προς του υπηκόους της χώρας όπου ζητείται η προστασία διέπει όλες τις βασικές Διεθνείς Συμβάσεις που ρυθμίζουν τα ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας[19]. Δυνάμει της αρχής αυτής οι δημιουργοί απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα που έχουν οι ημεδαποί χωρίς καμία αναφορά στη χώρα προέλευσης του έργου και ανεξάρτητα από το γεγονός ότι η προστασία που παρέχεται στη χώρα τους (χώρα προέλευσης) έχει υψηλό ή χαμηλό επίπεδο[20].

Στα πλεονεκτήματα της αρχής της εξομοίωσης συγκαταλέγεται ότι ικανοποιεί το ιδανικό της αποφυγής των διακρίσεων μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών και διευκολύνει την εφαρμογή του δικαίου, αφού σε κάθε συμβαλλόμενη χώρα, στην οποία προσβάλλονται δικαιώματα του δημιουργού, τα δικαστήρια τέμνουν την αμφισβήτηση με βάση το εσωτερικό τους δίκαιο, το οποίο εφαρμόζουν και για τους ημεδαπούς. Με τον τρόπο αυτό, ενθαρρύνεται η προσχώρηση στις Διεθνείς Συμβάσεις κρατών με άνισο επίπεδο παρεχόμενης προστασίας. Επιπρόσθετα, και ο δικαιούχος του δικαιώματος επωφελείται αφού μπορεί να προσεγγίσει κάθε εθνική αγορά και να προσαρμόσει την αμοιβή του στις εκάστοτε ιδιαιτερότητές της και να μεγιστοποιήσει την ωφέλεια του. Έτσι, παρεμποδίζεται να μεταφερθούν συνθήκες χωρών με «χαμηλά standards αμοιβής» σε άλλες με ευνοϊκότερους όρους για τον πνευματικό δημιουργό[21].

Από την άλλη, ως μειονέκτημα θα πρέπει να θεωρηθεί η διαφοροποίηση της προστασίας ενός έργου από χώρα σε χώρα, ενώ η εφαρμογή του δικαίου της χώρας προέλευσης, όταν εκείνο δεν προστατεύει ιδιαίτερα τον δημιουργό, μπορεί να οδηγήσει στην εξασθένιση της θέσης του σε ξένες χώρες. Η απάντηση στο μειονέκτημα αυτό δίνεται με την αρχή της παροχής ελαχίστων δικαιωμάτων, σύμφωνα με την οποία διασφαλίζεται ένα ελάχιστο επίπεδο προστασίας και εφαρμόζονται οι ανάλογες διατάξεις όταν η νομοθεσία που εφαρμόζεται με βάση την αρχή της εξομοίωσης δεν παρέχει μεγαλύτερη προστασία.

Η Συμφωνία TRIPS είναι η μόνη που θεσπίζει την ρήτρα του μάλλον ευνοούμενου κράτους (άρθρο 4)[22], μια ρήτρα που είναι συνηθισμένη στις διεθνείς συμβάσεις του εμπορίου. Η αρχή αυτή καθιερώνει ότι κάθε εύνοια, πλεονέκτημα, ασυλία ή προνόμιο που παρέχει ένα συμβαλλόμενο κράτος στους δημιουργούς άλλων τρίτων μη συμβαλλόμενων κρατών, παραχωρείται αυτομάτως και άνευ όρων και στους υπηκόους όλων των υπόλοιπων μελών. Σε

[19] Η αρχή αυτή αντιβαίνει στην προσέγγιση ουσιαστικής αμοιβαιότητας. Κατά την αρχή αυτή, επιτρέπεται η εξομοίωση αλλοδαπού προς ημεδαπό, μόνο όταν το δίκαιο της χώρας του αλλοδαπού (πχ Βραζιλία), ο οποίος ζητεί προστασία στην ημεδαπή (πχ Ελλάδα), προσφέρει αναλόγου ύψους προστασία στους υπηκόους της χώρας όπου ζητείται η προστασία (σ.σ. Ελλάδα).
[20] Πρβλ άρθρο 5 §2 εδ. (β) Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης.
[21] *Μ.-Θ. Μαρίνος,* ό.π., σελ. 399.
[22] Στα στοιχεία (α) – (δ) προβλέπονται και οι εξαιρέσεις από την αρχή του μάλλον ευνοούμενου κράτους.

αντίθεση με την αρχή της εξομοίωσης, σκοπός της δεν είναι η ίση μεταχείριση του αλλοδαπού προς τον ημεδαπό, αλλά η μεταχείριση του με τον ευνοϊκότερο δυνατό τρόπο[23].

1.2. Απαγόρευση διακρίσεων στο ενωσιακό δίκαιο

Το άρθρο 6 §1 της Συνθήκης Μάαστριχτ καθιερώνει την υποχρέωση αποφυγής διακρίσεων μεταξύ αλλοδαπών και ημεδαπών[24]. Έτσι, συνάγεται η γενική υποχρέωση ίσης μεταχείρισης δημιουργών και δικαιούχων συγγενικών δικαιωμάτων από άλλα κράτη μέλη, χωρίς να ενδιαφέρει αν παρέχεται σε αυτούς προστασία με βάση κάποια διεθνή σύμβαση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ότι μέσα στο κοινοτικό πλαίσιο, οι ανωτέρω βασικές αρχές του διεθνούς δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας επικαλύπτονται από την αρχή της ίσης μεταχείρισης. Επομένως, ανεξάρτητα από την ύπαρξη διεθνών συμβάσεων, οι υπήκοοι κρατών μελών έχουν αξίωση ίσης μεταχείρισης, όπως οι ημεδαποί.

2. Οι Διεθνείς Συμβάσεις

Γενικά

Η ανάγκη διεθνούς προστασίας πηγάζει από το γεγονός ότι τα έργα διαδίδονται πέρα από τα εθνικά τους όρια. Η διάδοση αυτή ενέχει κυρίως τον κίνδυνο της εκμετάλλευσης των προϊόντων διανοίας από τρίτους χωρίς την άδεια του δικαιούχου, καθώς και της άνισης μεταχείρισης των αλλοδαπών δημιουργών[25]. Στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας γίνεται προσπάθεια για διεθνή και ομοιόμορφη ρύθμιση η οποία προσπαθεί να επιτύχει τους εξής στόχους: να διασφαλίσει την προστασία των αλλοδαπών δημιουργών στο forum, να διαμορφώσει ένα ελάχιστο επίπεδο ομοιόμορφης διεθνούς προστασίας με την αναγνώριση ορισμένων μορφών πνευματικών έργων που θα τυγχάνουν προστασίας καθώς και ορισμένων αξιώσεων που θα απορρέουν από το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και να ξεπεράσει τα ερμηνευτικά προβλήματα που θα ανέκυπταν κατά την εφαρμογή των κανόνων συγκρούσεως.

Σήμερα, η πνευματική ιδιοκτησία ρυθμίζεται με μία σειρά πολυμερών διεθνών συμβάσεων, από τις οποίες σημαντικότερες είναι η Διεθνής Σύμβαση της Βέρνης (1886)[26], η Παγκόσμια Σύμβαση της UNESCO για την Πνευματική Ιδιοκτησία (1952), η Συμφωνία TRIPS που είναι συνημμένη ως Πρωτόκολλο στη Διεθνή Σύμβαση για τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (WTO), οι Συμβάσεις του WIPO για την πνευματική ιδιοκτησία (WTC) και τα

---

[23] *J. Drexl*, Entwicklungsmoglichkeiten des Urheberrechts im Rahmen des GATT, Munchen 1990 σελ. 257 επ.
[24] Πρβλ. Απόφαση της 20.10.1993, ΔΕΚ C-92/92 και 326/92, *Phil Collins.*
[25] *Δ. Καλλινίκου*, Πνευματική ιδιοκτησία και συγγενικά δικαιώματα, 2η έκδοση, εκδόσεις Π.Ν Σάκκουλας, Δίκαιο και Οικονομία, Αθήνα, 2008, σελ. 403.
[26] Η οποία αναθεωρήθηκε για τελευταία φορά στο Παρίσι το 1971, και έκτοτε ισχύει ως έχει.

δικαιώματα ερμηνευτών και παραγωγών φωνογραφημάτων (WPPT), καθώς και η Συνθήκη του Πεκίνου. Οι δύο πρώτες διεθνείς συμβάσεις ρυθμίζουν αποκλειστικά ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας, ενώ η Συμφωνία TRIPS ρυθμίζει συνολικά όλες τις μορφές διανοητικής ιδιοκτησίας. Παράλληλα, τα συγγενικά δικαιώματα ρυθμίζονται από την Διεθνή Σύμβαση της Ρώμης (1961).

2.1 Η Διεθνής Σύμβαση της Βέρνης[27]

i. Εισαγωγικά

Η αρχή της εδαφικότητας ή χωρικότητας οδηγεί στην πλήρη υποβάθμιση του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, ελλείψει διεθνούς προστασίας. Ο δημιουργός δεν μπορεί να αμειφθεί από την χρήση του έργου του σε άλλες χώρες εκτός από την δική του, ενώ ενδέχεται η εκμετάλλευση να γίνει σε χώρες που προβλέπουν ελλιπή ή και καθόλου προστασία σε σχέση με την χώρα προέλευσης του έργου. Παράνομα αντίγραφα του έργου με μικρό ή σχεδόν ανύπαρκτο κόστος παραγωγής είναι πιθανόν να επανεισαχθούν στην χώρα προέλευσης με αποτέλεσμα την οικονομική εξαφάνιση του δημιουργού[28]. Η άνιση μεταχείριση και το χαμηλό επίπεδο προστασίας οδήγησαν στην σύναψη της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης για την προστασία των φιλολογικών και καλλιτεχνικών έργων, η οποία δικαίως θεωρείται ως η «magna carta» της διεθνούς πνευματικής ιδιοκτησίας[29].

Η Διεθνής Σύμβαση της Βέρνης κυρώθηκε με τον Ν. 100/1975 στη μορφή που έλαβε μετά την τελευταία αναθεώρησή της στο Παρίσι το 1971. Η Σύμβαση αυτή, αφενός ιδρύει μια Διεθνή Ένωση για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας με δικά της διοικητικά όργανα και εσωτερική οργάνωση και αφετέρου περιέχει κανόνες ουσιαστικού δικαίου για τα πνευματικά δικαιώματα. Οι διατάξεις της προσανατολίζονται προς την εξομοίωση ημεδαπών και αλλοδαπών, την αναγνώριση ορισμένων μορφών πνευματικής δημιουργίας που θα προστατεύονται, την καθιέρωση της αρχής ότι η απόκτηση του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας δεν εξαρτάται από την τήρηση διατυπώσεων, την αναγνώριση της εξουσίας του δημιουργού να διεκδικεί την πατρότητα του έργου του και να απαγορεύει την αλλοίωσή του, τη θέσπιση διάρκειας προστασίας πενήντα ετών από την 1η Ιανουαρίου του έτους που ακολουθεί μετά τον θάνατο του δημιουργού, την αναγνώριση ορισμένων μορφών εκμετάλλευσης της πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως επίσης και την υιοθέτηση κανόνων συγκρούσεως.

---

[27]Για τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης, βλ. ενδεικτικά *Γ. Κουμάντο*, Πνευματική Ιδιοκτησία, εκδόσεις Σάκκουλας, 2002, σελ. 73-87 και *Λ. Κοτσίρη*, Ευρωπαϊκό Εμπορικό Δίκαιο, σελ 275-286.

[28] *Μ. - Θ. Μαρίνος*, Πνευματική Ιδιοκτησία, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2000, σελ. 342.

[29] *Τ. Ιωάννου/ Κ. Λυκιαρδοπούλου*, Η πνευματική ιδιοκτησία, β΄ έκδοση, Αθήνα, 1962, για την προϊστορία της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης σελ 318 επ.

Η Διεθνής Σύμβαση της Βέρνης έχει παγκόσμιο χαρακτήρα κι αποτελεί την πιο παλιά διεθνή σύμβαση για την πνευματική ιδιοκτησία. Στο Προοίμιο τονίζεται η επιθυμία των χωρών της Ένωσης να προστατεύσουν κατά τον πλέον αποτελεσματικό και ομοιόμορφο τρόπο τα δικαιώματα των δημιουργών επί των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων τους[30]. Πρόκειται για μια ανοικτή σύμβαση που εξασφάλισε από τον πρώτο καιρό της εφαρμογής της την ειρηνική συνύπαρξη του ηπειρωτικού συστήματος προστασίας και του copyright[31]. Έχοντας ως σκοπό την προστασία των δημιουργών των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων με τον πιο αποτελεσματικό και ομοιόμορφο τρόπο και βασιζόμενη στην αρχή της εθνικής μεταχείρισης ή αρχή της εξομοίωσης των ξένων δημιουργών που προστατεύονται από την σύμβαση προς τους υπηκόους της χώρας όπου ζητείται η προστασία[32], η Σύμβαση περιέχει, μεταξύ άλλων και διατάξεις συμβατικού δικαίου οι οποίες παρέχουν στον δημιουργό ένα ελάχιστο όριο προστασίας[33].

Ωστόσο, η Διεθνής Σύμβαση της Βέρνης δεν προσφέρει γενική και ομοιόμορφη λύση στο πρόβλημα του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας. Η άποψη που επικρατεί είναι ότι ως εφαρμοστέο δίκαιο η σύμβαση ορίζει το δίκαιο της χώρας που ζητείται η προστασία (άρθρο 5 §2) και ότι το δίκαιο αυτό δεν είναι αναγκαστικά η lex fori αλλά το δίκαιο της χώρας για την οποία ζητείται προστασία[34]. Όμως η άποψη αύτη δεν είναι πειστική, καθώς η ως άνω διάταξη ούτε αυτή την γενικότητα έχει ούτε αυτό το νόημα. Απόδειξη αυτού είναι ότι υπάρχει ένα πλήθος άλλων διατάξεων που καθορίζουν, για ειδικά θέματα, το εφαρμοστέο δίκαιο

---

[30] *Δ. Καλλινίκου,* ό.π., σελ. 406.

[31] Το κείμενο της τελευταίας αναθεώρησης της που έγινε στο Παρίσι το 1971 αποτελείται από ρυθμίσεις ουσιαστικού δικαίου κι από διατάξεις διοικητικής φύσεως. Τα άρθρα 1 έως 21 του Παραρτήματος περιέχουν τις ρυθμίσεις του ουσιαστικού δικαίου ενώ τα άρθρα 22 έως 38 περιλαμβάνουν διατάξεις κυρίως διοικητικής φύσεως. Βλ. περισσότερα για τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης σε *Δ. Καλλινίκου*, ό.π., σελ 405 επ.

[32] Έντονη υπήρξε ωστόσο η θεωρητική διαμάχη σχετικά με το αν η αρχή της εδαφικότητας και της εθνικής μεταχείρισης εισάγουν έναν πραγματικό κανόνα εφαρμοστέου δικαίου ή απλά ενσωματώνουν την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων. Χαρακτηριστική είναι η απόφαση του ΔΕΚ της 30.06.2005, C- 28/04, Tod's SpA, Tod's France SARL v Heyrand SA, όπου το Δικαστήριο στη σκέψη 32 αναφερόμενο στην Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης διατύπωσε την εξής άποψη: «*Πράγματι, όπως προκύπτει από το άρθρο 5 παρ. 1 της Σύμβασης, αντικείμενο της συμβάσεως δεν είναι ο καθορισμός της εφαρμοστέας νομοθεσίας στον τομέα της προστασίας των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων αλλά η θέσπιση με κανονιστική ισχύ, ενός συστήματος μεταχειρίσεως των σχετικών δικαιωμάτων σε εθνικό επίπεδο». Ε. Συνοδινού σε Α. Μπώλο,* Το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο των Εξωσυμβατικών Ενοχών, Κατ' άρθρον ερμηνεία του Κανονισμού 864/2007 (Ρώμη ΙΙ), εκδόσεις Π.Ν Σάκκουλας, 2014, σελ 326.

[33] Οι δύο αυτές αρχές πηγάζουν από το άρθρο 5 παρ. 1 το οποίο ορίζει ότι: «Οι δημιουργοί απολαμβάνουν, όσον αφορά τα έργα δια τα οποία προστατεύονται δυνάμει της παρούσας συμβάσεως εις τας χώρας της Ενώσεως άλλας από την χώρα προέλευσης του έργου, των δικαιωμάτων, τα οποία οι αντίστοιχοι νόμοι αναγνωρίζουν ή μέλλουν να αναγνωρίσουν εις τους υπηκόους των, ως και των δικαιωμάτων, άτινα ειδικώς παρέχονται δια της παρούσης Συμβάσεως.»

[34] Κυρίαρχη διεθνώς σήμερα είναι η άποψη ότι η χώρα όπου ζητείται η προστασία είναι η χώρα για την οποία ζητείται η προστασία και όχι η χώρα στην οποία ζητείται η προστασία (lex fori). Αυτό είναι σημαντικό να διευκρινιστεί καθώς υπάρχει περίπτωση ο εναγόμενος να είναι κάτοικος άλλης χώρας από αυτή στην οποία παραβιάστηκε το δικαίωμα και ο ενάγων να έχει δικαίωμα επιλογής μεταξύ της δωσιδικίας της κατοικίας και της δωσιδικίας της αδικοπραξίας.

με βάση άλλα συνδετικά στοιχεία όπως η ιθαγένεια, η συνήθης διαμονή του συγγραφέα[35], η χώρα προέλευσης του έργου[36] κ.ά. Κι από όλες αυτές τις διατάξεις γενικότερης σημασίας φαίνεται να είναι το άρθρο 5 §3 της Σύμβασης που ορίζει ότι: *«Η προστασία εις την χώραν προελεύσεως ρυθμίζεται από την εθνικήν νομοθεσίαν».* Εδώ, υπάρχει ένας ατελής κανόνας ιδιωτικού διεθνούς δικαίου που αν ερμηνευτικά μετατραπεί σε πλήρη, επιβάλλει γενικά την εφαρμογή του δικαίου της χώρας προέλευσης του έργου, σε όποια χώρα της Ένωσης Βέρνης κι αν δικάζεται η υπόθεση πνευματικής ιδιοκτησίας, εφόσον κάποια ειδική διάταξη δεν προβλέπει άλλο εφαρμοστέο δίκαιο[37]. Η ερμηνεία αυτή δεν προσκρούει καταρχήν σε προβλήματα συστηματικής ερμηνείας των ρητών διατάξεων της Σύμβασης, πλην όμως είναι αμφίβολο αν ένας τέτοιος κανόνας μπορεί να αντληθεί από ένα άρθρο που θεσπίστηκε για να επιτύχει ένα τελείως διαφορετικό αποτέλεσμα, ότι, δηλαδή, οι δημιουργοί δεν μπορούν να επικαλεστούν τα εκ συμβάσεως δικαιώματα στην ίδια τους την χώρα[38].

ii. Πεδίο εφαρμογής της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης

Στα άρθρα 3 και 4 της Σύμβασης οριοθετείται το πεδίο εφαρμογής κι επομένως προστατεύονται: α) οι δημιουργοί, υπήκοοι μιας από τις χώρες της Ένωσης για όλα τα έργα τους, ήτοι τόσο για όλα τα αδημοσίευτα, όσο και για εκείνα που δημοσιεύτηκαν σε χώρα της Ένωσης ή σε χώρα ξένη από την Ένωση, β) οι δημιουργοί, μη υπήκοοι μιας από τις χώρες της Ένωσης, αν η πρώτη δημοσίευση των έργων τους έγινε σε μία από τις χώρες της Ένωσης ή συγχρόνως σε χώρα ξένη προς την Ένωση και σε χώρα της Ένωσης, γ) οι δημιουργοί, μη υπήκοοι μιας από τις χώρες της Ένωσης, αν έχουν την συνήθη διαμονή τους σε μια από τις χώρες της Ένωσης, δ) οι δημιουργοί των κινηματογραφικών έργων των οποίων ο παραγωγός έχει την έδρα ή την συνήθη διαμονή του σε μια από τις χώρες της Ένωσης, ε) οι δημιουργοί των αρχιτεκτονικών έργων που ανεγείρονται σε χώρα της Ένωσης ή των έργων των γραφικών ή πλαστικών τεχνών που ενσωματώνονται σε ακίνητο το οποίο βρίσκεται εντός της Ένωσης.

Η ενδεικτική απαρίθμηση του άρθρου 2 της Σύμβασης έχει την έννοια ότι οι εθνικές νομοθεσίες δεν επιτρέπεται να αρνηθούν την προστασία των κατηγοριών έργων τα οποία ρητά απαριθμεί το ως άνω άρθρο. Ερίδεται αν η Σύμβαση αυτή καθιερώνει μια ενιαία αυτόνομη έννοια του έργου ή κατά την ορθότερη άποψη αν παραπέμπει στην εθνική νομοθεσία των συμβαλλόμενων κρατών τόσο για την έννοια του έργου όσο και για την έννοια της πρωτοτυπίας[39]. Το δίκαιο που θεσπίζει η Σύμβαση αυτή εφαρμόζεται στην περίπτωση που

[35] Βλ. άρθρα 3 §1, 3§2, 4, 6 §1, 14 δις §2γ, 15§4^{α} της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης.
[36] Βλ. άρθρα 2§7, 3§1, 4 αρ. β, 5§§ 1 και 3, 6, §1, 7 §8 της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης.
[37] *Γ. Κουμάντος*, Πνευματική Ιδιοκτησία, εκδόσεις Σάκκουλας, 2002, σελ 81-82.
[38] *J. Fawcett/P. Torremans*, Intellectual Property and Private International Law, Oxford 1998, σελ. 474 - 475.
[39] *J. Drexl*, Entwicklungsmoglichkeiten des Urheberrechts im Rahmen des GATT, Munchen 1990, σελ 50 επ.

ζητείται προστασία σε χώρα διαφορετική από την χώρα προέλευσης του έργου. Αν η προστασία ζητείται στην χώρα προέλευσης του έργου, εφαρμόζεται η εσωτερική νομοθεσία της χώρας αυτής. Ως χώρα προέλευσης θεωρείται μεταξύ άλλων για έργα που δημοσιεύθηκαν για πρώτη φορά σε μια από τις χώρες της Ένωσης η τελευταία χώρα αυτής. Η έννοια της δημοσίευσης του άρθρου 3 §3 της Σύμβασης αναφέρεται στη δημοσίευση με τη δημιουργία και την κυκλοφορία ικανού αριθμού αντιτύπων, ενώ αποκλείει τη δημοσίευση με άυλο τρόπο. Η Διεθνής Σύμβαση της Βέρνης θεσπίζει ένα σχετικά υψηλό επίπεδο προστασίας των δημιουργών, γεγονός που ήταν ανασταλτικός παράγοντας ως προς την υιοθέτησή της από πολλές αναπτυσσόμενες χώρες[40].

iii. Προστατευόμενα πρόσωπα και διάρκεια προστασίας

Η Διεθνής Σύμβαση της Βέρνης προστατεύει τους δημιουργούς[41]. Αμφισβητείται αν πρόκειται για φυσικά πρόσωπα ή αν και νομικά πρόσωπα μπορούν να αποκτήσουν πρωτοτύπως το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ενασχόληση με ένα έργο δημιουργεί καταρχήν το ερώτημα αν υπάγεται στους προστατευτικούς κανόνες της Σύμβασης αυτής. Αυτό επιτυγχάνεται με την εισαγωγή των συνδετικών κριτηρίων. Η λειτουργία τους εντοπίζεται στη διάκριση των έργων σε δύο κατηγορίες, σε εκείνα που υπάγονται στην κανονιστική εμβέλεια της Σύμβασης και σε εκείνα που εκφεύγουν αυτής.

Το πρώτο συνδετικό στοιχείο είναι η υπηκοότητα του δημιουργού είτε πρόκειται για δημοσιευμένα είτε για αδημοσίευτα έργα ή προκειμένου περί δημιουργού που δεν είναι υπήκοος μιας συμβαλλόμενης χώρας, η συνήθης διαμονή σε μια από τις χώρες της Ένωσης (άρθρο 3). Το δεύτερο συνδετικό στοιχείο είναι η χώρα της πρώτης δημοσίευσης του έργου, με το οποίο ανοίγεται η θύρα για να προστατευτούν δημιουργοί που δεν είναι υπήκοοι κρατών που συμμετέχουν στην Σύμβαση[42].

Η διάρκεια της προστασίας είναι 50 έτη μετά τον θάνατο του δημιουργού (άρθρο 7 §1) ενώ για ορισμένα έργα προβλέπεται ειδική διάρκεια[43]. Η διάρκεια προστασίας καθορίζεται από το δίκαιο της χώρας όπου ζητείται η προστασία. Συνεπώς, η αρχή της εξομοίωσης περιορίζεται από τον κανόνα του άρθρου 7 §8 εδ. (β).

---

[40] *Μ. - Θ. Μαρίνος,* ό.π., σελ. 343.

[41] Κατά την ορθότερη άποψη η έννοια του δημιουργού δεν ορίζεται από τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης και κρίνεται με βάση την χώρα στην οποία ζητείται προστασία χωρίς η ανωτέρω Σύμβαση να εισάγει μια ενιαία έννοια του δημιουργού.

[42] Ιδιαίτερες ρυθμίσεις ισχύουν για τα αρχιτεκτονικά και κινηματογραφικά έργα και τα έργα των γραφικών και πλαστικών τεχνών, που είναι ενσωματωμένα σε ακίνητο.

[43] Κινηματογραφικά έργα, ανώνυμα, ψευδώνυμα, φωτογραφικά

iv. Κριτική θεώρηση της Σύμβασης της Βέρνης

Στα αρνητικά της Σύμβασης αυτής συγκαταλέγεται το γεγονός ότι δεν έχει λάβει υπόψη την ανάπτυξη των νέων τεχνικών σχετικά με την αναπαραγωγή και την εκμετάλλευση αλλά και την προσβολή των πνευματικών έργων. Αυτή την ανάγκη επιχείρησε να καλύψει η Συνθήκη του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας στη Γενεύη (1996), όμως, λόγω διαφωνιών διαλαμβάνει μόνο αποσπασματικές ρυθμίσεις σε επιμέρους θέματα για τα οποία συναίνεσαν οι χώρες που συμμετείχαν. Οι δυνατότητες επιβολής της ΔΣ Βέρνης είναι εξαιρετικά περιορισμένες. Η αυξανόμενη οικονομική συμβολή της πολιτιστικής βιομηχανίας απαιτεί δραστικότερα μέτρα προστασίας και επιβολής για την αντιμετώπιση της πειρατείας εις βάρος άυλων αγαθών, η οποία έχει εκρηκτική εξάπλωση και σε πολλές περιπτώσεις μαζικό, βιομηχανικό χαρακτήρα[44]. Παράλληλα, φαίνεται πως η Διεθνής Σύμβαση της Βέρνης δεν περιέχει αποτελεσματικούς τρόπους διευθέτησης των διαφορών που αναφύονται.

Παρά την συστηματική της Σύμβασης της Βέρνης διεθνώς αναπτύσσεται η αντιπαράθεση για την ερμηνευτική εξαγωγή από την Σύμβαση ενός γενικής ισχύος κανόνα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Είναι χαρακτηριστικό ότι υπό το καθεστώς των ίδιων διατάξεων της Σύμβασης, το δίκαιο που υποδεικνύεται ως εφαρμοστέο μπορεί να αλλάζει. Η διαφωνία αυτή, φυσικά, σχετίζεται και με την αντιπαράθεση της διεθνώς κρατούσας θεωρίας της εδαφικότητας έναντι αυτής της παγκοσμιότητας του δικαιώματος[45].

2.2 Η Παγκόσμια Σύμβαση UNESCO

Στην Παγκόσμια Σύμβαση της UNESCO για την πνευματική ιδιοκτησία προσχώρησε η Ελλάδα με τη ΝΔ 4254/1962[46]. Σκοπός της Σύμβασης ήταν να ρυθμίσει ορισμένα ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας διαμορφώνοντας ένα επίπεδο προστασίας κατώτερο από αυτό της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης, το οποίο όμως θα επέτρεπε να προσχωρήσουν χώρες που αρνούνταν να το κάνουν στην τελευταία, γιατί εκτιμούσαν ότι το υψηλό επίπεδο προστασίας της δεν τις συνέφερε. Στο Προοίμιο αναφέρεται η επιθυμία των συμβαλλόμενων κρατών να εξασφαλίσουν σε όλες τις χώρες την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας των φιλολογικών,

---

[44] *Μ.-Θ. Μαρίνος,* ό.π., σελ. 344.

[45] Στην Ελλάδα, από μια μερίδα θεωρητικών (*Μαρίνος* 395,425*, Σκούρτης,* ΕΕΝ 1972,263, *Σταυρίδου,* ΧρΙΔ 2003, υποστηρίζεται ότι η Σύμβαση καθιερώνει ως εφαρμοστέο δίκαιο για όλα τα θέματα, πλην της συμβατικής εκμετάλλευσης του έργου, το δίκαιο της χώρας για την οποία ζητείται η προστασία (lex loci protectioni). Υπό αυτή την άποψη, το άρθρο 5 §2 εδ. (β) της Σύμβασης αντιμετωπίζεται ως ένας κανόνας εφαρμοστέου δικαίου γενικής ισχύος για όλα τα θέματα της πνευματικής ιδιοκτησίας κι όλες οι άλλες διατάξεις αντιμετωπίζονται ως εξαίρεση από τον κανόνα. Από μια άλλη μερίδα θεωρητικών *(Κουμάντος*, ό.π., σελ. 81 επ.) υποστηρίζεται ότι η Σύμβαση καθιερώνει ως εφαρμοστέο δίκαιο για όλα τα θέματα πλην της ένδικης προστασίας το δίκαιο της χώρας προέλευσης (lex originis).

[46] Για τη Παγκόσμια Σύμβαση βλ. αναλυτικά σε *Γ. Κουμάντο, ό.π.,* σελ. 90-96 και *Λ. Κοτσίρη, ό.π.,* σελ. 224-230.

επιστημονικών και καλλιτεχνικών έργων, καθώς και το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με σκοπό να ευνοηθεί η ανάπτυξη των γραμμάτων, των επιστημών και των τεχνών.

Σημειωτέον, ότι η Παγκόσμια Σύμβαση δεν θίγει άλλες ισχύουσες διεθνείς συμβάσεις. Στο αρχικό κείμενο της που ισχύει μέχρι σήμερα στην Ελλάδα, θεσπίστηκε η λεγόμενη «ρήτρα διασφάλισης». Σύμφωνα με την ρήτρα αυτή, η Παγκόσμια Σύμβαση δεν θίγει τις διατάξεις της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης, ούτε την ιδιότητα μέλους της Ένωσης της Βέρνης και δεν προστατεύει έργα με χώρα προέλευσης μια χώρα που εγκαταλείπει μετά την 1.1.1951 την Ένωση της Βέρνης[47]. Η Παγκόσμια Σύμβαση βασίζεται στην αρχή εθνικής μεταχείρισης, η οποία καθιερώνεται στο άρθρο 2 και υιοθετεί κατά ένα μεγάλο μέρος την αντίστοιχη ρύθμιση του άρθρου 3 §1 της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης. Η Παγκόσμια Σύμβαση δεν προβλέπει ελάχιστα δικαιώματα jure conventionis, εντούτοις υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα κράτη να λάβουν όλα τα αναγκαία μέτρα για την εξασφάλιση της προστασίας των δικαιωμάτων επί φιλολογικών, επιστημονικών και καλλιτεχνικών έργων.

Η Σύμβαση αυτή δεν περιέχει διατάξεις άμεσης εφαρμογής αλλά θεσπίζει υποχρέωση των κρατών που συμμετέχουν να εισάγουν νομοθετικά μέτρα για την υλοποίηση των σκοπών και των μέτρων που εισηγείται. Οι βασικότερες ρυθμίσεις της Παγκόσμιας Σύμβασης αφορούν στη διάρκεια της προστασίας που ορίζεται σε 25 έτη από τον θάνατο του δημιουργού, στις διατυπώσεις για την απόκτηση του δικαιώματος, όπου όταν πρόκειται για έργα αλλοδαπών που δημοσιεύονται για πρώτη φορά στο εξωτερικό αρκεί η επίθεση σε εμφανές σημείο του έργου του συμβόλου © συνοδευόμενου από το όνομα του δημιουργού και την ημερομηνία πρώτης δημοσίευσης και τέλος, στην εξουσία μετάφρασης του έργου που αναγνωρίζεται ως εξουσία του δημιουργού, προβλέποντας όμως ταυτόχρονα και τον θεσμό της αναγκαστικής άδειας μετάφρασης. Παρόλα αυτά, η σημασία της Σύμβασης αυτής είναι σήμερα περιορισμένη, λόγω της μεγάλης απήχησης της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης.

2.3 Η Συμφωνία TRIPS

Η συμφωνία TRIPS, δηλαδή η συμφωνία για τα δικαιώματα Διανοητικής Ιδιοκτησίας στον τομέα του Εμπορίου περιλαμβάνεται στην Τελική Πράξη του Γύρου της Ουρουγουάης που υπογράφηκε στο Μαρακές το 1994 και κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Ν. 2290/1995[48]. Η Συμφωνία TRIPS άρχισε να δεσμεύει τα περισσότερα κράτη την 1η Ιανουαρίου 1996 και έχει ευρύ πεδίο εφαρμογής γιατί καλύπτει όλο το πεδίο της διανοητικής ιδιοκτησίας, δηλαδή τόσο την πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα, όσο και την βιομηχανική ιδιοκτησία.

[47] *Δ. Καλλινίκου*, ό.π., σελ 427.
[48] *Γ. Κουμάντος* ό.π., σελ. 95-95. Περισσότερα για την Συμφωνία TRIPS βλ. *Γ. Έξαρχος*, Τα κείμενα των Συμφωνιών της GATT, εκδόσεις Δίαυλος, 1995.

Ενώ πρωταρχικός στόχος των λοιπών προαναφερθέντων διεθνών συμβάσεων είναι η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και των δημιουργών, η Συμφωνία TRIPS έχει ως στόχο την προστασία της διανοητικής ιδιοκτησίας για τις ανάγκες της εμπορικής της εκμετάλλευσης και της ελευθερίας του εμπορίου. Εξάλλου, η Συμφωνία TRIPS αποτελεί Πρωτόκολλο συνημμένο στη Διεθνή Σύμβαση για τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου. Η Σύμβαση αυτή αποδίδει μεγάλη σημασία στην αποτελεσματική δικαστική προστασία της διανοητικής ιδιοκτησίας και γι' αυτό περιέχει ρυθμίσεις για τις αστικές αξιώσεις και την προσωρινή δικαστική προστασία[49].

Στο Προοίμιο της Σύμβασης αυτής αναγνωρίζεται ότι τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας είναι δικαιώματα ιδιωτικού δικαίου, οι στόχοι όμως που επιδιώκονται από τις εθνικές έννομες τάξεις για την προστασία της διανοητικής ιδιοκτησίας εντάσσονται στην ανάγκη προστασίας του δημοσίου συμφέροντος, στους οποίους περιλαμβάνονται και οι στόχοι στον τομέα ανάπτυξης και τεχνολογίας. Επίσης τονίζεται η σπουδαιότητα της άμβλυνσης των εντάσεων μέσω της ανάλυσης αυστηρότερων δεσμεύσεων όσον αφορά την επίλυση με πολυμερείς διαδικασίες των διαφορών που άπτονται των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου, καθώς και η επιθυμία καθιέρωσης σχέσης αμοιβαίας υποστήριξης μεταξύ του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου και των άλλων συναφών διεθνών οργανισμών.[50]

2.4 Η Διεθνής Σύμβαση της Ρώμης για τα συγγενικά δικαιώματα των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών, των παραγωγών φωνογραφημάτων και των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών[51].

Η Σύμβαση της Ρώμης, η οποία κυρώθηκε στην Ελλάδα με τον Ν. 2054/1992 προστατεύει τα συγγενικά δικαιώματα των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών, των παραγωγών φωνογραφημάτων και των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών. Η Σύμβαση αυτή περιέχει, επίσης, την λεγόμενη «ρήτρα διασφάλισης» της πνευματικής ιδιοκτησίας, σύμφωνα με την οποία τα αναγνωριζόμενα συγγενικά δικαιώματα δεν πρέπει να ερμηνεύονται ως περιορισμοί των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας των πνευματικών δημιουργών. Με την ρήτρα αυτή καθίσταται σαφές ότι το δικαίωμα του δημιουργού παραμένει ανέπαφο και αναλλοίωτο[52]. Η προστασία της Σύμβασης αυτής δεν βλάπτει με κανένα τρόπο το δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας και καμία διάταξή της δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι προσβάλλει την προστασία αυτή. Τυχόν συγκρούσεις μεταξύ συγγενικών και πνευματικών δικαιωμάτων

[49] *Χ. Χρυσανθής σε Χ. Παμπούκη,* Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2009, σελ. 814.
[50] *Δ. Καλλινίκου* ό.π,. σελ. 420.
[51] Για τη Διεθνή Σύμβαση της Ρώμης βλ. αναλυτικά σε *Γ. Κουμάντο*, ό.π., σελ 387 επ.
[52] *Δ. Καλλίνικου*, ό.π., σελ 413.

αίρονται κατά την καλή πίστη από τα εθνικά δικαστήρια[53]. Προϋπόθεση για την προσχώρηση στη Διεθνή Σύμβαση της Ρώμης είναι η προηγούμενη προσχώρηση στη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης ή τη Παγκόσμια Σύμβαση.

Στα άρθρα 14 και 15 της Σύμβασης γίνεται λόγος για την διάρκεια προστασίας του δημιουργού και τους περιορισμούς αυτής. Σύμφωνα με το άρθρο 14 η διάρκεια προστασίας που παρέχεται από την Σύμβαση αυτή δεν μπορεί να είναι κατώτερη από τα 20 έτη τα οποία υπολογίζονται α) από το τέλος του έτους εγγραφής για τα φωνογραφήματα και τις εκτελέσεις που έχουν αποτυπωθεί πάνω σε αυτά, β) από το τέλος του έτους μέσα στο οποίο έγινε η εκτέλεση για τις εκτελέσεις που δεν έχουν εγγραφεί σε φωνογραφήματα, και γ) από το τέλος του έτους μέσα στο οποίο έγινε η εκπομπή για ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές. Ενώ, όσον αφορά τους περιορισμούς της προστασίας κάθε συμβαλλόμενο κράτος μπορεί να προβλέπει στην εσωτερική του νομοθεσία εξαιρέσεις από την προστασία που αναγνωρίζεται από την Διεθνή Σύμβαση Ρώμης στις εξής περιπτώσεις: α) εφόσον πρόκειται για ιδιωτική χρήση, β) εφόσον πρόκειται για χρήση σύντομων αποσπασμάτων με την ευκαιρία παρουσίασης γεγονότων, γ) εφόσον πρόκειται για εφήμερες εγγραφές ενός ραδιοτηλεοπτικού σταθμού που γίνεται με δικά του μέσα και για δικές του εκπομπές, και δ) εφόσον πρόκειται για χρήση αποκλειστικά προς σκοπούς εκπαιδευτικούς ή επιστημονικής έρευνας.

2.5 Η Σύμβαση του WIPO για την πνευματική ιδιοκτησία (WTC) και τα δικαιώματα ερμηνευτών και παραγωγών φωνογραφημάτων (WPPT)

Η Διπλωματική Συνδιάσκεψη του WIPO για ορισμένα θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων κατέληξε στις δύο νέες αυτές Συμβάσεις, ήτοι την Σύμβαση του WIPO για την πνευματική ιδιοκτησία (WIPO Copyright Treaty, WTC) και την Σύμβαση για τις ερμηνείες/εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα (WIPO Performance and Phonograms Treat, WPPT). Η σύναψη τους στηρίζεται στο άρθρο 20 της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης και αποσκοπούν να απαντήσουν στις σύγχρονες προκλήσεις της ψηφιακής τεχνολογίας και ιδιαίτερα στο διαδίκτυο, οι οποίες θέτουν σε κίνδυνο το παραδοσιακό σύστημα της πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων. Σε αντίθεση με τη Συμφωνία TRIPS, η συμβολή της οποίας εντοπίζεται κυρίως στο θέμα της επιβολής των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων, οι δύο αυτές Συμβάσεις προσθέτουν αρκετά νέα στοιχεία στο διεθνές δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας και βελτιώνουν την προστασία σε ήδη υπάρχοντα θέματα.

[53] Με αντίστοιχη εφαρμογή του ΑΚ 281.

Συγκεκριμένα, οι Συμβάσεις αυτές παρέχουν στους δημιουργούς, ερμηνευτές/εκτελεστές καλλιτέχνες και παραγωγούς φωνογραφημάτων το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την ανακοίνωση των έργων τους στο κοινό με μέσα καλωδιακά ή μη, κατά τρόπο, ώστε το κοινό να έχει πρόσβαση σε αυτά σε μέρος και χρόνο που ελεύθερα επιλέγεται από αυτό[54]. Πρόκειται για μία διατύπωση που αφορά την ψηφιακή πραγματικότητα. Με τον τρόπο αυτό καλύπτεται η πρόσβαση «on demand» και σε συνάρτηση με την νέα αυτή εξουσία η Συνδιάσκεψη υιοθέτησε μία δήλωση, όπου διευκρινίζεται ότι η διάθεση μέσων τα οποία καθιστούν δυνατή ή διευκολύνουν την ψηφιακή ανακοίνωση δεν θεωρείται ως ανακοίνωση του έργου και συνεπώς δεν αποτελεί προσβολή του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων[55].

2.6 Η Συνθήκη του Πεκίνου

Η Συνθήκη αυτή που υπεγράφη το 2013 εκσυγχρονίζει την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων για τραγουδιστές, μουσικούς, χορευτές, ηθοποιούς σε οπτικοακουστικές εκτελέσεις σε ταινίες και στην τηλεόραση και περιλαμβάνει επίσης εκτελέσεις μουσικών σε DVD και άλλες οπτικοακουστικές πλατφόρμες. Σκοπό έχει να επιδράσει θετικά σε όλα τα υπογράφοντα μέρη συμπεριλαμβανομένων των αναπτυσσόμενων και των αναπτυγμένων χωρών σχετικά με την οικονομική ανάπτυξη, τη βελτιωμένη κατάσταση οπτικοακουστικών εκτελεστών και την πολιτισμική ποικιλία. Η συνθήκη προσφέρει σε εκτελεστές οικονομικά δικαιώματα σε ζωντανές και καταγεγραμμένες εκτελέσεις καθώς και συγκεκριμένα ηθικά δικαιώματα ενημερώνοντας την Σύμβαση της Ρώμης (1961) στην ψηφιακή εποχή και ενισχύοντας τη Σύμβαση του WIPO για τις εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά τις καταγεγραμμένες εκτελέσεις η Συνθήκη προσφέρει σε εκτελεστές τεσσάρων ειδών οικονομικά δικαιώματα για τις εκτελέσεις σε σταθερές (καταγεγραμμένες) οπτικοακουστικές μορφές, όπως καταγραφή βίντεο. Παρέχεται το δικαίωμα προς αναπαραγωγή[56], διανομή[57], ενοικίαση[58] και διαθεσιμότητα[59]. Επιπλέον, η συνθήκη παρέχει σε εκτελεστές τρεις τύπους οικονομικών δικαιωμάτων για μη καταγεγραμμένες (ζωντανές)

[54] Άρθρο 8 WTC, άρθρο 14 WPPT.
[55] *Μ.-Θ. Μαρίνος,* ό.π., σελ. 351-352.
[56] το δικαίωμα να εξουσιοδοτούν άμεση ή έμμεση αναπαραγωγή για την καταγραφή της εκτέλεσης σε οποιοδήποτε τρόπο και μορφή.
[57] το δικαίωμα να εξουσιοδοτούν την πώληση αυθεντικών ή αντιγράφων καταγραφών της εκτέλεσης.
[58] το δικαίωμα να εξουσιοδοτούν την ενοικίαση αυθεντικών ή αντιγράφων καταγραφών της εκτέλεσης.
[59] το δικαίωμα να εξουσιοδοτούν την πρόσβαση σε καταγραφή εκτελέσεων οπουδήποτε και οποτεδήποτε επιθυμεί ο/η καταναλωτής, ενσύρματα ή ασύρματα, συγκεκριμένα συμπεριλαμβανομένων υπηρεσιών κατά παραγγελία ή διαδραστικά μέσω του διαδικτύου.

εκτελέσεις και συγκεκριμένα το δικαίωμα αναμετάδοσης, το δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό και το δικαίωμα καταγραφής[60].

ΙΙ. Το κοινοτικό κεκτημένο της πνευματικής ιδιοκτησίας - Το παράγωγο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των αγαθών και των υπηρεσιών είναι θεμελιώδης για την ΕΕ[61]. Όμως, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας χαρακτηρίζονται από την αποκλειστικότητα τους υπέρ ενός δικαιούχου. Σε αυτήν την αποκλειστικότητα αντιπαρατίθενται σε ενωσιακό επίπεδο, οι παραπάνω θεμελιώδεις αρχές της ελεύθερης κυκλοφορίας αγαθών και υπηρεσιών. Τα κανονιστικά μέτρα στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν καταλήξει στην έκδοση Οδηγιών, που επιδιώκουν την εναρμόνιση σε επιλεγμένες, λόγω προτεραιότητας και ανάγκης για την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς, πτυχές της πνευματικής ιδιοκτησίας. Οι Οδηγίες αυτές χαρακτηρίζονται ως «κοινοτικό κεκτημένο», αποτελώντας έτσι τον σκληρό πυρήνα της κοινοτικής έννομης τάξης για τα ζητήματα της πνευματικής ιδιοκτησίας. Η εναρμόνιση του χώρου της πνευματικής ιδιοκτησίας δεν ήταν καθόλου εύκολη, καθώς είχε να αντιμετωπίσει θεμελιώδεις διαφορές μεταξύ ηπειρωτικού - ευρωπαϊκού και αγγλοσαξονικού συστήματος[62]. Οι Οδηγίες που συνθέτουν το κοινοτικό κεκτημένο στοχεύουν σε ζητήματα ουσιαστικού αντικειμένου της πνευματικής ιδιοκτησίας ή σε ορισμένα δικαιώματα που τα κράτη μέλη έχουν ρυθμίσει διαφορετικά. Σημειωτέον ότι, σε αντίθεση με τις προαναφερόμενες Διεθνείς Συμβάσεις, οι κοινοτικές Οδηγίες αυτές, επιβάλλουν την εναρμόνιση ουσιαστικών κανόνων των κρατών μελών από την άποψη τόσο του εθνικού εσωτερικού δικαίου όσο και της μεταχείρισης των αλλοδαπών έργων/δημιουργών.

α) Η Οδηγία 2009/24 για την προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών[63].

Η Οδηγία αυτή ήρθε να τερματίσει τον έως τότε προβληματισμό σχετικά με το αν τα προγράμματα Η/Υ προστατεύονται ως έργα πνευματικής ιδιοκτησίας ή ως εφευρέσεις. Πλέον τα προγράμματα αυτά προστατεύοντα όπως τα λογοτεχνικά έργα κατά την έννοια της Σύμβασης της Βέρνης[64]. Σύμφωνα με το άρθρο 1 §2 της Οδηγίας, αντικείμενο προστασίας είναι κάθε μορφή έκφρασης ενός προγράμματος Η/Υ, όχι όμως και οι ιδέες και οι αρχές όπου βασίζεται ένα

[60] Συνθήκη του Πεκίνου για Οπτικοακουστικές Εκτελέσεις, Απόφαση 2013/275/ΕΕ για την υπογραφή εκ μέρους της ΕΕ της Συνθήκης του Πεκίνου για Οπτικοακουστικές Εκτελέσεις.
[61] βλ. άρθρα 34 και 56 της Συνθήκης για την Λειτουργία της ΕΕ.
[62] *Λ. Κοτσίρης,* Δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας και κοινοτικό κεκτημένο, 7η έκδ. Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2017, σελ. 339 επ.
[63] Η Οδηγία αυτή αποτελεί κωδικοποίηση της Οδηγίας 91/250/ΕΟΚ .
[64] *Λ. Κοτσίρης*, ό.π., σελ. 351.

πρόγραμμα, περιλαμβανομένων και εκείνων στις οποίες βασίζονται τα συστήματα διασύνδεσής του[65].

β) Η Οδηγία 2006/115 (πρώην 92/100) σχετικά με το δικαίωμα εκμίσθωσης, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας[66].

Η Οδηγία αυτή θεσπίζει το αποκλειστικό δικαίωμα εκμίσθωσης και δανεισμού για όλα τα έργα των δικαιούχων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων (ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών, παραγωγών και ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών) και εναρμονίζει τα συγγενικά δικαιώματα σε μια ομοιόμορφη βάση, η οποία υπερβαίνει σε πολλά σημεία το πλαίσιο της Σύμβασης της Ρώμης. Εκμίσθωση, κατά την έννοια της Οδηγίας[67], είναι *«η διάθεση προς χρήση για περιορισμένο χρονικό διάστημα και για άμεσο ή έμμεσο οικονομικό ή εμπορικό όφελος»*. Δανεισμός είναι «*η διάθεση προς χρήση για περιορισμένο χρονικό διάστημα, και όχι για οποιοδήποτε οικονομικό ή εμπορικό όφελος, όταν γίνεται από ιδρύματα που είναι ανοιχτά στο κοινό»*[68].

γ) Η Οδηγία 93/83 περί συντονισμού ορισμένων κανόνων όσον αφορά το δικαίωμα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα που εφαρμόζονται στις δορυφορικές ραδιοτηλεοπτικές μεταδόσεις και την καλωδιακή αναμετάδοση.

Η Οδηγία αυτή αποσκοπεί στη δημιουργία ενός ομοιόμορφου νομικού πλαισίου στο τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων για την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων δορυφορικής ραδιοτηλεοπτικής και καλωδιακής αναμετάδοσης στην Ευρώπη. Ένα βασικό σημείο της Οδηγίας αφορά την παρουσίαση στο κοινό μέσω δορυφόρου η οποία τελείται στο κράτος προέλευσης των σημάτων φορέων προγραμμάτων[69].

δ) Η Οδηγία 93/98 περί εναρμονίσεως της διάρκειας προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενών δικαιωμάτων.

---

[65] Άρθρο 1 §2 Οδηγίας 2009/24.

[66] Η Οδηγία αυτή έχει επανειλημμένως τροποποιηθεί και για τον λόγο αυτό κρίθηκε σκόπιμη η κωδικοποίηση της με την Οδηγία 2006/115 που στην ουσία κατήργησε την αρχική Οδηγία 92/100.

[67] Το ΔΕΕ με την από 2 Απριλίου 2020 Απόφαση C-753/18 (Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå u.p.a. (Stim), Svenska artisters och mukers intresseorganisation ek. för. (SAMI), κατά Fleetmanager Sweden AB, Nordisk Biluthyrning AB) έκρινε, συμφώνως με τις προηγηθείσες προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα, ότι το άρθρο 3§1, της Οδηγίας 2001/29/ΕΚ και το άρθρο 8§2, της Οδηγίας 2006/115/ΕΚ, σχετικά με το δικαίωμα εκμίσθωσης, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας, έχουν την έννοια ότι η εκμίσθωση αυτοκινήτων εξοπλισμένων με ραδιοφωνικό δέκτη δεν συνιστά παρουσίαση στο κοινό κατά τις διατάξεις αυτές. ΔΙΤΕ, Τεύχος 1/2020.

[68] Άρθρα 1 §2 και 3 Οδηγίας 2006/115.

[69] Βλ. σε *Δ. Καλλινίκου* Αποφάσεις Egeda κατά Hoasa και Uradex, σελ. 472 επ., και *Καλλινίκου Δ*. Η πνευματική ιδιοκτησία στον 21ο αιώνα, Αθήνα, 2001.

Με την Οδηγία αυτή πραγματοποιείται πλήρης εναρμόνιση της διάρκειας προστασίας όλων των έργων και συνεισφορών που προστατεύονται με τα συγγενικά δικαιώματα. Η διάρκεια εναρμονίζεται στα 70 έτη μετά το θάνατο του δημιουργού και 50 έτη για τα συγγενικά δικαιώματα.

ε) Η Οδηγία 96/9 για τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων.

Η Οδηγία, αυτή έχει εξαιρετική σπουδαιότητα για την κοινωνία των πληροφοριών, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η πλειονότητα των νέων προϊόντων και υπηρεσιών θα παρέχονται μέσω βάσεων δεδομένων[70]. Στην έννοια των βάσεων δεδομένων υπάγονται οι ψηφιακές ή ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, αλλά και οι παραδοσιακές μη ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων[71]. Με την Οδηγία αυτή, αναγνωρίζεται ένα δικαίωμα ειδικής φύσεως (sui generis) στο κατασκευαστή της βάσης δεδομένων, υπό την προϋπόθεση να αποδεικνύει ουσιώδη ποιοτική ή ποσοτική επένδυση[72].

στ) Η Οδηγία 2001/29 για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας[73].

Η Οδηγία αυτή ρυθμίζει με ομοιόμορφο τρόπο α) το δικαίωμα αναπαραγωγής, β) το δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό, και γ) το δικαίωμα διανομής στο κοινό. Οι ρυθμίσεις της Οδηγίας είναι προσαρμοσμένες στην ιδιομορφία του ψηφιακού περιβάλλοντος, μέσα στο οποίο υπάρχουν και κινούνται τα προστατευόμενα έργα. Οι εξαιρέσεις στην απόλυτη προστασία των δικαιωμάτων του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων, αναφέρονται στο άρθρο 5 της Οδηγίας και αφορούν υποχρεωτικά τις προσωρινές πράξεις αναπαραγωγής[74], προαιρετικά τις μόνιμες πράξεις αναπαραγωγής, την αναπαραγωγή για εκπαιδευτικούς ή επιστημονικούς σκοπούς, και, τέλος, το δικαίωμα διανομής, εφόσον οι περιορισμοί σε αυτό δικαιολογούνται από τον σκοπό της πράξης αναπαραγωγής.

ζ) Η Οδηγία 2001/84 σχετικά με το δικαίωμα παρακολούθησης υπέρ του δημιουργού ενός πρωτότυπου έργου τέχνης.

Η Οδηγία αυτή αποσκοπώντας όχι στην πλήρη εναρμόνιση, αλλά έστω στην ελάχιστη δυνατή, που θα άρει τυχόν εμπόδια στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, επιχειρεί να καλύψει την αδυναμία της Σύμβασης της Βέρνης η οποία αφήνει σε κάθε εθνική νομοθεσία να προβλέψει

---

[70] βλ. Απόφαση ΔΕΕ της 9.11.2004, C-444/02, Fixtures Marketing v ΟΠΑΠ, στην οποία το ΔΕΕ καθόρισε τις προϋποθέσεις χαρακτηρισμού ενός συνόλου ως βάσεις δεδομένων.

[71] Αιτιολογική Σκ. 14 Οδηγίας 96/9.

[72] *Καλλινίκου Δ*. Η πνευματική ιδιοκτησία στον 21ο αιώνα, ό.π., σελ. 473, και άρθρο 7 §1 της Οδηγίας 96/9.

[73] Μέσω της Οδηγίας 2001/29, τα εν λόγω περιουσιακά δικαιώματα πρέπει να προστατεύονται αυτοδικαίως σε όλα τα κράτη μέλη, πράγμα που σημαίνει ότι υπάρχει αντιστοίχως το ενδεχόμενο προσβολής των δικαιωμάτων αυτών σε οποιοδήποτε κράτος μέλος, αναλόγως του εφαρμοστέου ουσιαστικού δικαίου.

[74] Άρθρο 5 §1 Οδηγίας 2001/29.

ή όχι το δικαίωμα παρακολούθησης. Το δικαίωμα αυτό συνίσταται στην εξουσία του δημιουργού πρωτότυπου έργου εικαστικής τέχνης να αξιώνει μερίδιο στην οικονομική επιτυχία του έργου κατά τις διαδοχικές μεταβιβάσεις του. Οι ρυθμίσεις της Οδηγίας αυτής αντιστοιχούν κατά ένα μεγάλο μέρος στις διατάξεις των δύο Συνθηκών Internet[75] και έτσι πραγματοποιείται η δυνατότητα μεταφοράς των διεθνών υποχρεώσεων που πηγάζουν από τις Συνθήκες αυτές σε κοινοτικό επίπεδο με βάση το κοινοτικό κεκτημένο και τις ανάγκες της εσωτερικής αγοράς.

η) Η Οδηγία 2004/48 για την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας»[76] .

Η Οδηγία αυτή αφορά τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας στο σύνολό τους, ήτοι τόσο τα πνευματικά και τα συγγενικά δικαιώματα του δημιουργού, όσο και δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Η μεγαλύτερη καινοτομία της, όμως, συνίσταται στο ότι επιχειρεί εναρμόνιση και σε δικονομικό επίπεδο, εισάγοντας ρυθμίσεις για την απόδειξη, για τα ασφαλιστικά μέτρα, για τις δικαστικές δαπάνες, τολμώντας για πρώτη φορά να εισέλθει στο χώρο των εθνικών δικονομικών συστημάτων. Στόχοι της Οδηγίας είναι η καταπολέμηση της απομίμησης και της πειρατείας, η διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας των αγαθών, και η διασφάλιση θεμιτού και ισότιμου ανταγωνισμού, κάτι το οποίο επιτυγχάνεται με την εναρμόνιση των εθνικών διατάξεων που αφορούν τα μέσα επιβολής του σεβασμού των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

Έπειτα από κάποια χρόνια αποχής, η Επιτροπή, ξεκίνησε το 2015[77] τις διαδικασίες για τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου της πνευματικής ιδιοκτησίας με την προσαρμογή του στις νέες τεχνολογίες. Ξεκινάει, λοιπόν, μια νέα εποχή εναρμόνισης με τη θέσπιση κανόνων με στόχο την ομαλή λειτουργία μιας κοινής διαδικτυακής δραστηριότητας στην ΕΕ. Σε αυτό το πλαίσιο, εκδόθηκε η *Οδηγία 2019/789* για προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας από την διασυνοριακή φορητότητα των υπηρεσιών επιγραμμικού ραδιοτηλεοπτικού περιεχομένου[78]. Το πεδίο εφαρμογής της έγκειται στην αναμετάδοση ορισμένων ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών προγραμμάτων μέσω παρεπόμενης επιγραμμικής υπηρεσίας, ώστε να μεταδίδονται ταυτόχρονα σε όλα τα κράτη μέλη. Η Οδηγία αυτή αποτελεί συμπλήρωση και τροποποίηση της *Οδηγίας*

[75] WIPO Copyright Treaty και WIPO Performances and Phonograms Treaty.

[76] Η Οδηγία αυτή δεν θίγει τις υποχρεώσεις των κρατών μελών που έχουν συναφθεί από τις διεθνείς συμβάσεις που αναφέρθηκαν ανωτέρω.

[77] Όπως ορίζεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής της 9ης Δεκεμβρίου 2015 με τίτλο *«Προς ένα σύγχρονο, πιο ευρωπαϊκό πλαίσιο για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας»*.

[78] Οδηγία (ΕΕ) 2019/789 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Απριλίου 2019 για τον καθορισμό κανόνων σχετικά με την άσκηση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων που ισχύουν για ορισμένες επιγραμμικές μεταδόσεις ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών και αναμεταδόσεις τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών προγραμμάτων, και για την τροποποίηση της οδηγίας 93/83/ΕΟΚ του Συμβουλίου.

93/83 που καλύπτει μόνο τις δορυφορικές μεταδόσεις. Τέλος, η *Οδηγία 2019/790*[79] που αφορά ζητήματα δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων στην ψηφιακή αγορά, αποτελεί την τελευταία προσθήκη του ενωσιακού νομοθέτη στο έργο της εναρμόνισης, η οποία πάρα τις μεγάλες αντιρρήσεις και δυσκολίες που αντιμετώπισε κατά τη διαδικασία υιοθέτησης της, επιφέρει ριζικές αλλαγές στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας[80]. Η Οδηγία αυτή αναγνωρίζει ότι οι δημιουργοί βρίσκονται εξ ορισμού σε ασθενέστερη θέση όταν χορηγούν άδειες ή συνάπτουν συμβάσεις μεταβίβασης δικαιωμάτων και για αυτό θα πρέπει να τύχουν μεγαλύτερης προστασίας. Οι σημαντικότερες καινοτομίες που επιφέρει η Οδηγία αυτή είναι ότι πλέον θα δικαιούνται να λαμβάνουν δίκαιη αμοιβή οι δημιουργοί και ερμηνευτές όταν παρέχουν άδεια χρήσης ή μεταβιβάζουν τα αποκλειστικά τους δικαιώματα για την εκμετάλλευση των έργων τους, η δυνατότητα προσαρμογής της αμοιβής αυτής όταν είναι προδήλως χαμηλή σε σύγκριση με τα έσοδα του λήπτη της άδειας, η χορήγηση άδειας των δημιουργών στους παρόχους επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου, καθώς και το δικαίωμα ανάκλησης της άδειας χρήσης ή της σύμβασης μεταβίβασης του δικαιώματος.

Πέραν, όμως, από την προστασία του δικαιώματος του δημιουργού ο νομοθέτης τα τελευταία χρόνια έχει προβλέψει και για την προστασία του χρήστη. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν η Οδηγία 2012/28[81] για τα ορφανά έργα, η Οδηγία 2014/26[82] για τη συλλογική διαχείριση, και η Οδηγία 2017/1564[83] προς όφελος των τυφλών. Όλες αυτές οι νομοθεσίες προσφέρουν νέα δικαιώματα στους χρήστες ή σε ειδικές κατηγορίες χρηστών.

---

[79] Οδηγία (ΕΕ) 2019/790 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Απριλίου 2019 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά και την τροποποίηση των οδηγιών 96/9/ΕΚ και 2001/29/ΕΚ. Σύμφωνα με το Προοίμιο η Οδηγία αυτή βασίζεται και συμπληρώνει τους κανόνες που προβλέπονται στις ισχύουσες οδηγίες στον συγκεκριμένο τομέα, ιδίως δε στις Οδηγίες 96/9/ΕΚ, 2000/31/ΕΚ, 2001/29/ΕΚ, 2006/115/ΕΚ, 2009/24/ΕΚ, 2012/28/ΕΕ, και 2014/26/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

[80] *P. Jougleux*, Ευρωπαϊκο δίκαιο διανοητικής ιδιοκτησίας, εκδόσεις Σάκκουλας, 2020, σελ. 13 επ.

[81] Οδηγία (ΕΕ) 2012/28 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Οκτωβρίου 2012 σχετικά με ορισμένες επιτρεπόμενες χρήσεις ορφανών έργων.

[82] Οδηγία (ΕΕ) 2014/26 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014 για τη συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων καθώς και τη χορήγηση πολυεδαφικών αδειών για επιγραμμικές χρήσεις μουσικών έργων στην εσωτερική αγορά.

[83] Οδηγία (ΕΕ) 2017/1564 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Σεπτεμβρίου 2017 σχετικά με ορισμένες επιτρεπόμενες χρήσεις ορισμένων προστατευόμενων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας δυνάμει δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων προς όφελος των τυφλών, των αμβλυώπων και των ατόμων με άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων και για την τροποποίηση της Οδηγίας 2001/29/ΕΚ για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας.

ΜΕΡΟΣ Β: ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

Ι. Εφαρμοστέο δίκαιο στις προσβολές πνευματικής ιδιοκτησίας

Η Ευρωπαϊκή Ένωση με την θέση σε ισχύ των Κανονισμών Ρώμη Ι και ΙΙ επιχειρεί να ρυθμίσει με τρόπο ομοιόμορφο την αντιμετώπιση των προσβολών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, επιλύοντας τα ζητήματα που προκύπτουν από τις συγκρούσεις νόμων των εννόμων τάξεων. Ο Κανονισμός Ρώμη Ι[84] αφορά τις διαφορές που αναφύονται από τις συμβάσεις της πνευματικής ιδιοκτησίας, και, παρόλο που δεν περιέχει ειδικότερη, ad hoc διάταξη για τα ζητήματα αυτά, όπως ο Κανονισμός Ρώμη ΙΙ, έχει ευρύ πεδίο εφαρμογής κι έχουν ερμηνευθεί νομολογιακά αρκετά συναφή ζητήματα. Ο Κανονισμός Ρώμη ΙΙ[85] εξετάζει την προσβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ως αδικοπραξία. Συγκεκριμένα, το άρθρο 8 του Κανονισμού ρυθμίζει αποκλειστικά τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας καθορίζοντας το εφαρμοστέο δίκαιο. Μετά τη θέσπιση του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές, ο χάρτης του ελληνικού ιδιωτικού διεθνούς δικαίου άλλαξε. Εκεί που πριν υπήρχε μόνο το άρθρο 26 ΑΚ, προστίθεται επιπλέον ένα σύνθετο νομοθέτημα που περιέχει εξειδικευμένους κανόνες για τα σημαντικότερα ζητήματα εξωσυμβατικών ενοχών, βάζοντας το άρθρο 26 ΑΚ στο περιθώριο καθώς εξακολουθεί να εφαρμόζεται μόνο για τις αδικοπραξίες που δεν καλύπτει το ουσιαστικό πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού.

Στην ενότητα αυτή θα αναπτυχθούν οι αντίστοιχες διατάξεις των δύο Κανονισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι τρόποι με τους οποίους θα καθορισθεί το εφαρμοστέο δίκαιο στις αντίστοιχες περιπτώσεις. Στη συνέχεια θα ακολουθήσει μια σύντομη ανάλυση του ελληνικού ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, όπως ίσχυε πριν την κύρωση του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ από την χώρα μας, ήτοι του άρθρου 67 Ν. 2121/1993 και μια συγκριτική επισκόπηση του άρθρου αυτού με το άρθρο 8 του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ.

Α. Οι ενοχές εκ συμβάσεως - Ο Κανονισμός Ρώμη Ι[86]

[84] Κανονισμός (ΕΚ) 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 17ης Ιουνίου 2008 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές.

[85] Κανονισμός (ΕΚ) 846/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 10ης Ιουνίου 2007 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές.

[86] Για εκτενή ανάλυση του Κανονισμού Ρώμη Ι βλ. ενδεικτικά *Α. Γεωργιάδης – Μ. Σταθόπουλος*, Αστικός Κώδικας Γενικές Αρχές, σελ. 455, Τόμος ΙΑ, 2η έκδ., εκδόσεις, Π.Ν. Σάκκουλας, *Δ. Σταματιάδης*, Η αυτονομία της ιδιωτικής βούλησης στο πεδίο των διεθνών συμβατικών ενοχών. Έκταση εφαρμογής και περιορισμού, *Σ. Βρέλλης*, Ιδιωτικό

Γενικά

Από τη θέσπιση του Αστικού Κώδικα μέχρι το 1991 οι συμβατικές ενοχές με στοιχεία αλλοδαπότητας ρυθμίζονταν από το άρθρο 25 ΑΚ. Η ευρωπαϊκή ενοποίηση ανέδειξε την ανάγκη εναρμόνισης των κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου μεταξύ των κρατών μελών. Το πρώτο βήμα έγινε με τη Σύμβαση για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές του 1980 (Σύμβαση Ρώμης), που τέθηκε σε ισχύ την 1η Απριλίου 1991, η οποία βαθμιαία υπογράφηκε και κυρώθηκε από όλα τα κράτη μέλη. Το 2003 η Επιτροπή, διαπιστώνοντας ατέλειες της Σύμβασης της Ρώμης προχώρησε σε πρόταση μετατροπής της σε Κανονισμό. Το 2003 δημοσιεύθηκε η Πράσινη Βίβλος σχετικά με τη μετατροπή της Σύμβασης της Ρώμης του 1980 για τις συμβατικές ενοχές σε κοινοτικό κείμενο και την επικαιροποίηση της. Στις 15 Δεκεμβρίου 1995, η Επιτροπή παρουσίασε μια πρόταση Κανονισμού η οποία κατέληξε στη θέσπιση του Κανονισμού 593/2008 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές, ο οποίος ισχύει από τις 7.7.2008 και εφαρμόζεται από τις 17.12.2009[87].

Ο Κανονισμός 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Ιουνίου 2008 περιέχει ρυθμίσεις για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές, και εναρμονίζει τους κανόνες σύγκρουσης των κρατών μελών της ΕΕ σε διαφορές που προκύπτουν αναφορικά με τις ενοχές αυτές. Οι διατάξεις του Κανονισμού έχουν οικουμενική ισχύ σύμφωνα με το άρθρο 2 του Κανονισμού αυτού, συνεπώς το εφαρμοστέο που προκύπτει από τις διατάξεις αυτές δίκαιο εφαρμόζεται ακόμη κι αν πρόκειται για δίκαιο κράτους εκτός ΕΕ.

Όπως έχει παρατηρηθεί, ο δημιουργός τις πιο πολλές φορές δεν έχει την οικονομική δυνατότητα να εκμεταλλευθεί ο ίδιος το έργο του και απευθύνεται σε εκδότες, θεατρικούς επιχειρηματίες, ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς και άλλες πολιτιστικές επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν την σχετική εκμετάλλευση[88]. Οι κυριότερες συμβάσεις που αφορούν την πνευματική ιδιοκτησία είναι η σύμβαση μεταβίβασης του περιουσιακού δικαιώματος[89], οι συμβάσεις και άδειες εκμετάλλευσης, η σύμβαση μεταβίβασης του υλικού φορέα. Να

Διεθνές Δίκαιο, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011, *Λ. Κοτσίρης και Ι. Σταματούδη* (επιμ.) Πνευματική Ιδιοκτησία - Κατ' άρθρον ερμηνεία ν. 2121/1993, εκδόσεις Σάκκουλα, 2009, *Peter Mankowski*, Contracts Relating to Intellectual or Industrial Property Rights under the Rome I Regulation, σε Intellectual Property and Private International law, *Schack*, Urheber und Urhebervertragsrecht, *Martiny,* σε Munchener Kommentar zum BGB, 4th edition, Munchen 2006, *Gamillscheg,* Internationales Arbeitsrecht, Tubingen 1959.

[87] *Α. Γεωργιάδης – Μ. Σταθόπουλος,* Αστικός Κώδικας Γενικές Αρχές, Τόμος ΙΑ, 2η έκδ., εκδόσεις, Π.Ν. Σάκκουλας, 2016, σελ. 455.

[88] Βλ. *Δ. Καλλινίκου*, Πνευματική Ιδιοκτησία και συγγενικά δικαιώματα, σελ 197.

[89] Τίθεται ζήτημα μεταξύ των δικαίων των κρατών μελών σχετικά με την μεταβίβαση του ηθικού δικαιώματος. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με τον Ν. 2121/1993 είναι αμεταβίβαστο το ηθικό δικαίωμα εν ζωή, ενώ μετά τον θάνατο του δημιουργού περιέρχεται στους κληρονόμους του, οι οποίοι οφείλουν να το ασκούν με την θέληση του δημιουργού, αν είχε εκφραστεί ρητά τέτοια θέληση.

αναφέρουμε εδώ, ενδεικτικά, ότι έχει κριθεί από την ελληνική νομολογία[90], ότι δεν είναι νομική αποδεκτή η εκχώρηση του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας με καλόπιστη κτήση και χρησικτησία.

Στην Πρόταση του Κανονισμού περιλαμβανόταν στο άρθρο 4 στοιχείο (στ) ειδική πρόβλεψη για το εφαρμοστέο δίκαιο σε συμβάσεις διανοητικής ιδιοκτησίας. Συγκεκριμένα, η πρόταση καθόριζε ως εφαρμοστέο το δίκαιο της χώρας του προσώπου που μεταβιβάζει το δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας. Ωστόσο, η ειδική αυτή ρύθμιση δεν ενσωματώθηκε στην τελική μορφή του Κανονισμού με αποτέλεσμα να υπάρχουν αμφιβολίες ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο ελλείψει συμφωνίας των μερών.

1. Ο γενικός κανόνας - Η lex voluntatis (άρθρο 3 Κανονισμού Ρώμη Ι)

Ο γενικός κανόνας του Κανονισμού αυτού είναι ότι ως εφαρμοστέο αναδεικνύεται το δίκαιο που επέλεξαν τα μέρη[91]. Σύμφωνα με το άρθρο 3 του Κανονισμού τα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν οποτεδήποτε την υπαγωγή της σύμβασης σε άλλο εφαρμοστέο δίκαιο χωρίς η αλλαγή αυτή να επιδρά στο κύρος της σύμβασης και στα ήδη γεννημένα δικαιώματα των μερών. Η αυτονομία των μερών αποτελεί θεμέλιο του ευρωπαϊκού συστήματος ιδιωτικού διεθνούς

[90] Ενδιαφέρον παρουσιάζει η απόφαση *5919/2011 ΕφΑθ* σχετικά με τα πνευματικά δικαιώματα μιας ταινίας. Στην υπόθεση αυτή υπήρχε σύμβαση εκχώρησης του δημιουργού προς τρίτο για εμπορική εκμετάλλευση της ταινίας, η οποία όμως περιορίζεται στα 5 έτη, όμως ο συμβαλλόμενος εξακολουθούσε επί δεκαετίες να την εκμεταλλεύεται εμπορικά. Το Δικαστήριο είπε ότι «*ναι μεν το άυλο αγαθό της πνευματικής ιδιοκτησίας δεν μπορεί να είναι αντικείμενο φυσικής εξουσίας, πλην όμως μπορεί να είναι αντικείμενο πραγματικής εξουσίας που έχει κοινωνική βαρύτητα. Έτσι, όταν το έργο έχει σταθερή υλική ενσωμάτωση και δεν έχει πολλαπλασιαστεί η νομή πάνω το υλικό υπόστρωμα μπορεί να φανερώνει και να εξασφαλίζει την εξουσία πάνω στο άυλο αγαθό. Όταν η εξουσία αυτή ασκείται με διάνοια κυρίου δημιουργείται μια κατάσταση ανάλογη με την νομή πάνω στα υλικά πράγματα. Με βάση λοιπόν την αναλογική εφαρμογή των διατάξεων 1034 επ ΑΚ, τίποτα δεν εμποδίζει την κτήση της πνευματικής ιδιοκτησίας με χρησικτησία*». Βέβαια, ο ΑΠ ανέτρεψε την θέση αυτή κρίνοντας ότι δεν υπάρχει στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας η αρχή της καλόπιστης χρήσης και δεν είναι δυνατή η απόκτηση του περιουσιακού δικαιώματος ή επιμέρους εξουσιών αυτού από καλόπιστο τρίτο ή με χρησικτησία.

[91] Άρθρο 3 §1 Κανονισμού Ρώμη Ι:

«1. Η σύμβαση διέπεται από το δίκαιο που επέλεξαν τα μέρη. Η επιλογή πρέπει να γίνεται ρητώς ή να συνάγεται σαφώς από τις διατάξεις της σύμβασης ή τα δεδομένα της υπόθεσης. Με την επιλογή τους τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να επιλέγουν το εφαρμοστέο δίκαιο στο σύνολο ή σε μέρος μόνο της σύμβασης.

2. Τα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν οποτεδήποτε την υπαγωγή της σύμβασης σε δίκαιο άλλο από εκείνο που τη διείπε προηγουμένως, είτε δυνάμει προηγούμενης επιλογής κατά το παρόν άρθρο είτε δυνάμει άλλων διατάξεων του παρόντος Κανονισμού. Κάθε μεταβολή του εφαρμοστέου δικαίου που γίνεται μετά τη σύναψη της σύμβασης δεν θίγει, κατά το άρθρο 11, το τυπικό κύρος της σύμβασης ούτε επηρεάζει αρνητικά τα δικαιώματα τρίτων.

3. Όταν, κατά το χρόνο της επιλογής, όλα τα άλλα σχετικά με την περίπτωση δεδομένα εντοπίζονται σε χώρα διαφορετική από εκείνη της οποίας το δίκαιο επελέγη, η επιλογή των μερών δεν θίγει την εφαρμογή των διατάξεων του δικαίου αυτής της άλλης χώρας από τις οποίες δεν επιτρέπεται παρέκκλιση με συμφωνία.

4. Όταν, κατά τον χρόνο της επιλογής, όλα τα άλλα σχετικά με την περίπτωση δεδομένα εντοπίζονται σε ένα ή σε περισσότερα κράτη μέλη, η επιλογή από τα μέρη εφαρμοστέου δικαίου άλλου από εκείνο κράτους μέλους δεν θίγει, όταν συντρέχει περίπτωση, την εφαρμογή διατάξεων του κοινοτικού δικαίου, όπως αυτές εφαρμόζονται στο κράτος μέλος του δικάζοντος δικαστή, από τις οποίες δεν μπορεί να γίνει παρέκκλιση με συμφωνία.

5. Η ύπαρξη και το κύρος της συμφωνίας των μερών ως προς την επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου καθορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 10, 11 και 13.»

δικαίου των συμβάσεων[92]. Παρατηρούμε λοιπόν, εν πρώτοις ότι σε αντίθεση με τον Κανονισμό Ρώμη ΙΙ δεν υπάρχει περιορισμός στην αυτονομία των μερών για την επιλογή εφαρμοστέου δικαίου στα ζητήματα διανοητικής ιδιοκτησίας κι ισχύει η lex contractus. Σύμφωνα δε, με την Αιτιολογική Σκ. 11 *«Η ελευθερία των μερών να επιλέγουν το εφαρμοστέο δίκαιο θα πρέπει να αποτελεί έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους του συστήματος των κανόνων σύγκρουσης νόμων όσον αφορά τις συμβατικές ενοχές».*

Θεμελιώδη κανόνα για το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας αποτελεί το άρθρο 3 §3 του Κανονισμού, σύμφωνα με το οποίο αν κατά τον χρόνο της σύναψης της σύμβασης όλα τα δεδομένα εντοπίζονται σε μια χώρα, αλλά τα μέρη επιλέξουν ως εφαρμοστέο άλλο δίκαιο από το δίκαιο της χώρας αυτής, τότε εξακολουθούν να εφαρμόζονται οι κανόνες αναγκαστικού δικαίου της χώρας όπου εντοπίζονται όλα τα δεδομένα της υπόθεσης. Στην πραγματικότητα, το άρθρο αυτό εν συνόλω αναφέρεται στη διεθνοποίηση μιας σύμβασης μέσω της βούλησης των μερών, κάτι που αποτελεί αποθέωση της ελευθερίας των μερών στην επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου. Ο μόνος περιορισμός στη διεθνοποίηση αυτή είναι οι κανόνες αναγκαστικού δικαίου της χώρας που συνδέεται πραγματικά με τη σύμβαση. Αναφερόμαστε, επομένως, στο ius cogens όπως το αντιλαμβάνονται οι έννομες τάξεις της ηπειρωτικής Ευρώπης και όχι στο ius cogens του διεθνούς δικαίου[93]. Για παράδειγμα, εάν ένας Έλληνας παραγωγός και ένας Έλληνας δημιουργός υπάγουν την μεταξύ τους σύμβαση στο δίκαιο των ΗΠΑ, οι προστατευτικές για τον δημιουργό διατάξεις του ελληνικού νόμου εξακολουθούν να διέπουν την σύμβαση[94].

Από το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές θα ρυθμιστεί και ο τρόπος ερμηνείας της σύμβασης, οι υποχρεώσεις των μερών, το δικαίωμα καταγγελίας, η ευθύνη από ελαττώματα, η αδυναμία παροχής, οι τρόποι απόσβεσης των ενοχών, το είδος του τιμήματος και ζητήματα απόδειξης. Όμως, η πλημμελής εκπλήρωση δεν διέπεται από το δίκαιο της σύμβασης αλλά από το δίκαιο του τόπου εκπλήρωσης της παροχής[95]. Ειδικά για το δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι η επιλογή του συμβατικού δικαίου δεν επιδρά στις προκριματικές της σύμβασης συνθήκες. Η γέννηση του δικαιώματος και το ποιός θεωρείται δικαιούχος του δικαιώματος δεν αποτελούν αντικείμενο της συμβατικής ρύθμισης και εξακολουθούν να διέπονται από την lex protectionis.

---

[92] *Δ. Σταματιάδης*, Η αυτονομία της ιδιωτικής βούλησης στο πεδίο των διεθνών συμβατικών ενοχών. Έκταση εφαρμογής και περιορισμού, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011, σελ. 9 επ.
[93] *Α. Γεωργιάδης – Μ. Σταθόπουλος*, ό.π., σελ. 471.
[94] Υπό το καθεστώς της ΑΚ 26 αμφισβητούταν η δυνατότητα των μερών να υπαγάγουν την σύμβαση σε δίκαιο το οποίο με βάση τα δεδομένα της περίπτωσης δεν διατηρούσαν κανένα σύνδεσμο. (βλ σχετικά σε *Α. Γεωργιάδη/ Μ. Σταθόπουλο*, Ερμηνεία ΑΚ, σελ. 46).
[95] *Σ. Βρέλλης*, Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011, σελ. 205 επ.

2. Εφαρμοστέο δίκαιο ελλείψει επιλογής των μερών (άρθρο 4 Κανονισμού Ρώμη Ι)

Όταν η σύμβαση δεν περιέχει ξεκάθαρη επιλογή εφαρμοστέου δικαίου, ο Κανονισμός Ρώμη Ι δίνει εναλλακτικές επιλογές. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 4 §1 του Κανονισμού ως εφαρμοστέο δίκαιο ορίζεται το δίκαιο της χώρας με το οποίο η σύμβαση διατηρεί στενότερο δεσμό, κάτι που πραγματοποιείται έπειτα από την ανάλυση πραγματικών και νομικών κριτηρίων που σχετίζονται στενά με την υπόθεση. Η σύμβαση διατηρεί το στενότερο δεσμό με την χώρα όπου το μέρος που οφείλει να εκπληρώσει την παροχή έχει το συνήθη τόπο διαμονής του ή την κεντρική του διοίκηση. Σε κάθε περίπτωση αν από τις συνολικές περιστάσεις συνάγεται ότι η σύμβαση συνδέεται στενότερα με άλλη χώρα τότε εφαρμοστέο είναι το δίκαιο της χώρας αυτής[96]. Τα στοιχεία που θα βοηθήσουν στην εξακρίβωση του δικαίου της χώρας με την οποία η σύμβαση διατηρεί τον στενότερο δεσμό είναι συνήθως ο τόπος σύναψης ή εκπλήρωσης της σύμβασης, η κατοικία, η επαγγελματική κατάσταση των μερών, η υποβολή της σύμβασης στην δικαιοδοσία των δικαστηρίων ενός τόπου, η ιθαγένεια και ειδικότερα για την πνευματική ιδιοκτησία ο τόπος της πρώτης δημοσίευσης[97].

Το άρθρο 4 §1 ορίζει το εφαρμοστέο δίκαιο ελλείψει συμφωνίας των μερών για τις εξαντλητικώς εκεί αναφερόμενες συμβάσεις. Όμως δεν αναφέρονται οι συμβάσεις πνευματικής ιδιοκτησίας για τις οποίες θα εφαρμοστεί η παράγραφος 2 του άρθρου αυτού[98]. Σύμφωνα με την παράγραφο αυτή, εφαρμοστέο θα είναι το δίκαιο της χώρας στην οποία έχει την συνήθη διαμονή του, το μέρος που οφείλει να εκπληρώσει την χαρακτηριστική παροχή[99]. Υποστηρίζεται ότι στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας χαρακτηριστική παροχή θα πρέπει να θεωρηθεί αυτή του χρήστη του έργου στην περίπτωση της σύμβασης εκμετάλλευσης όπου ο χρήστης αναλαμβάνει την υποχρέωση να ασκήσει τις ανατεθειμένες σε αυτόν εξουσίες, ενώ στην περίπτωση της άδειας εκμετάλλευσης όπου ο χρήστης δεν αναλαμβάνει τέτοια υποχρέωση, χαρακτηριστική παροχή θεωρείται αυτή του δημιουργού[100]. Όμως ακόμα και σε αυτή την περίπτωση υποστηρίζεται ότι, ο λήπτης της άδειας εκμετάλλευσης θα είναι αυτός που θα έχει αναλάβει την χαρακτηριστική παροχή αν αναλαμβάνει ταυτόχρονα εξουσίες με εμπορικό περιεχόμενο. Ένα

---

[96] Άρθρο 4 §5 Κανονισμού Ρώμη Ι.

[97] *Λ. Κοτσίρης και Ι. Σταματούδη* (επιμ.) Πνευματική Ιδιοκτησία - Κατ' άρθρον ερμηνεία ν. 2121/1993, εκδόσεις Σάκκουλα, 2009, σελ. 1185.

[98] *P. Mankowski*, Contracts Relating to Intellectual or Industrial Property Rights under the Rome I Regulation, σε Intellectual Property and Private International law, σελ. 49.

[99] Στον Κανονισμό δεν περιέχεται ορισμός για την χαρακτηριστική παροχή. Στην Αιτιολογική Σκ. 19 του Κανονισμού τονίζεται ότι η χαρακτηριστική παροχή ανευρίσκεται με αναφορά στο κέντρο βάρους της σύμβασης.

[100] *Λ. Κοτσίρης και Ι. Σταματούδη*, ό.π., σελ. 1185. Βλ. επίσης, *C. Ahrens* σε Christian Beger/Wundisch, Urhebervertragsrecht – Handbuch, 2008.

τέτοιο παράδειγμα αποτελεί το εκδοτικό συμβόλαιο μεταξύ του συγγραφέα και του εκδοτικού οίκου[101].

Η Αιτιολογική Σκέψη 23 του Κανονισμού αυτού εισάγει μια πολύ σημαντική γενική αρχή για την ανεύρεση του εφαρμοστέου δικαίου στα ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας που γεννήθηκε από το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο των συμβάσεων. Σύμφωνα με την παραπάνω, ορίζεται ότι *«όσον αφορά τις συμβάσεις που συνάπτονται με συμβαλλόμενα μέρη που θεωρούνται ασθενέστερα, φαίνεται ενδεδειγμένη η προστασία τους μέσω κανόνων σύγκρουσης νόμων, οι οποίοι, σε σύγκριση με τους γενικούς κανόνες, είναι ευνοϊκότεροι για τα συμφέροντά τους».* Αυτό σημαίνει ότι ο δικαστής του forum θα πρέπει να επιλέγει ως εφαρμοστέο δίκαιο εκείνο που βασίζεται μεν στα δεδομένα της υπόθεσης, αλλά ταυτόχρονα θα οδηγεί και στην εφαρμογή των πλέον προστατευτικών για τον δημιουργό διατάξεων αναγκαστικού δικαίου[102].

Όσον αφορά το ζήτημα της παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης πνευματικού δικαιώματος το ΔΕΕ έκρινε στην απόφαση της 23ης Απριλίου 2009 στην υπόθεση *Falco* ότι η παραχώρηση άδειας πνευματικού δικαιώματος δεν αποτελεί σύμβαση παροχής υπηρεσιών και άρα δεν ανήκει στην υποπερίπτωση της σύμβασης παροχής υπηρεσιών ώστε να εφαρμοστούν οι υποπεριπτώσεις (β) και (ε) του άρθρου 4. Η υπόθεση αφορούσε την άδεια παραχώρησης πνευματικών δικαιωμάτων επί βάσεων δεδομένων σε βιντεοπαιχνίδια και το ζήτημα ήταν αν τα δικαστήρια της Βιέννης είχαν δικαιοδοσία βάσει του άρθρου 5 §1 περ. (β) του Κανονισμού Βρυξέλλες Ι, σύμφωνα με το οποίο έχουν δικαιοδοσία τα δικαστήρια του τόπου όπου πρέπει να παρασχεθούν οι υπηρεσίες[103].

---

[101] *H. Schack*, Urheber und Urhebervertragsrecht, 2019 παρ. 1143.

[102] βλ. *Λ. Κοτσίρης και Ι. Σταματούδη,* ό.π., σελ 1186, και για την σχετική συζήτηση βλ. Van Eechud, Alternatives to the lex protectionis as the choice of law rules for initial ownership of copyright, σε Drexl/Kur, Intellectual Property and Private International Law.

[103] Απόφαση του ΔΕΕ της 23ης Απριλίου 2009, C-533/07, Falco Privatstiftung and Rabitsch (2009),

39. Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στα σημεία 71 και 72 των προτάσεών της, ο ορισμός της έννοιας των υπηρεσιών κατά τις οδηγίες περί ΦΠΑ είναι ορισμός εξ αντιδιαστολής και, ως εκ της φύσεώς του, κατ' ανάγκη διασταλτικός, δεδομένου ότι η παροχή υπηρεσιών ορίζεται στις οδηγίες αυτές ως κάθε πράξη η οποία δεν αποτελεί παράδοση αγαθών. Ως εκ τούτου, κατά τις οδηγίες αυτές, ως πράξεις φορολογητέες εντός του εδάφους της Κοινότητας χαρακτηρίζονται μόνο δύο κατηγορίες οικονομικών δραστηριοτήτων, δηλαδή η παράδοση αγαθών και η παροχή υπηρεσιών.

40. Στο πλαίσιο, όμως, του άρθρου 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001, εφόσον δεν πρόκειται για σύμβαση πωλήσεως εμπορευμάτων, η διεθνής δικαιοδοσία δεν καθορίζεται αποκλειστικώς βάσει των κανόνων που έχουν εφαρμογή στην περίπτωση των συμβάσεων παροχής υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού αυτού τυγχάνει εφαρμογής στην περίπτωση συμβάσεων που δεν είναι ούτε συμβάσεις πωλήσεως εμπορευμάτων ούτε συμβάσεις παροχής υπηρεσιών, σύμφωνα με το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο γ΄, του εν λόγω κανονισμού.

41. Τρίτον και τελευταίο, η ανάλυση βάσει της οποίας η σύμβαση, με την οποία ο κάτοχος δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας παρέχει έναντι αμοιβής στον αντισυμβαλλόμενό του την άδεια εκμεταλλεύσεως του δικαιώματος αυτού, δεν αποτελεί σύμβαση παροχής υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του Κανονισμού 44/2001, δεν αναιρείται ούτε από την προβληθείσα από την Επιτροπή ανάγκη να

3. Το είδος της σύμβασης ως κριτήριο καθορισμού του εφαρμοστέου δικαίου

Ένας ακόμα τρόπος καθορισμού του εφαρμοστέου δικαίου ελλείψει συμφωνίας των μερών είναι το είδος της σύμβασης. Σύμφωνα με την Αιτιολογική Σκ. 19 *«Όταν δεν έχει γίνει επιλογή δικαίου, το εφαρμοστέο δίκαιο θα πρέπει να καθορίζεται σύμφωνα με τον κανόνα που διέπει τον συγκεκριμένο τύπο σύμβασης. Όταν η σύμβαση δεν μπορεί να υπαχθεί σε έναν συγκεκριμένο τύπο σύμβασης, ή όταν τα στοιχεία της εμπίπτουν σε περισσότερους από έναν τύπους, θα πρέπει να διέπεται από το δίκαιο της χώρας στην οποία έχει τη συνήθη διαμονή του το μέρος που καλείται να πραγματοποιήσει τη χαρακτηριστική παροχή (characteristic performance). Στην περίπτωση σύμβασης απαρτιζόμενης από μια δέσμη δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που μπορεί να θεωρηθεί ότι εμπίπτουν σε περισσότερους από έναν καθορισμένους τύπους σύμβασης, η χαρακτηριστική παροχή της σύμβασης θα πρέπει να προσδιορίζεται λαμβανομένου υπόψη του κέντρου βάρους της».*

Η γενική αρχή που διέπει το εφαρμοστέο δίκαιο για το είδος της σύμβασης είναι η όσο το δυνατόν πιο ελαστική αντιμετώπιση των προϋποθέσεων εγκυρότητας. Έτσι, το άρθρο 11 του Κανονισμού Ρώμη Ι ορίζει ότι ο τύπος της σύμβασης ορίζεται από το δίκαιο που διέπει την ουσία της σύμβασης, ή από το δίκαιο του τόπου της σύναψης, η, αν η σύμβαση είναι από απόσταση, από το δίκαιο των τόπων που βρίσκονται τα μέρη, ή, από το δίκαιο του τόπου που κάθε μέρος είχε την συνήθη διαμονή του.

4. Η μεταβίβαση του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας

Ένα πρόσωπο μπορεί να καταστεί δικαιούχος δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας είτε με πρωτογενή κτήση είτε έπειτα από μεταβίβαση του δικαιώματος από τον αρχικό δικαιούχο. Υπάρχει όμως διχογνωμία σχετικά με το αν θα πρέπει να εφαρμοσθεί η lex contractus ή η lex loci protectionis. Όσον αφορά τη μεταβίβαση του πνευματικού δικαιώματος, τα

οριοθετηθεί διασταλτικά το πεδίο εφαρμογής του προαναφερθέντος άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, σε σχέση με το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο α΄.

42. Συγκεκριμένα, πρέπει να υπομνησθεί ότι από το σύστημα του άρθρου 5, σημείο 1, του Κανονισμού 44/2001 συνάγεται ότι ο κοινοτικός νομοθέτης θέσπισε διαφορετικούς κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας, αφενός, για τις συμβάσεις πωλήσεως εμπορευμάτων και τις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών και, αφετέρου, για τα λοιπά είδη συμβάσεων τα οποία δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των ειδικών διατάξεων του εν λόγω Κανονισμού.

43. Η διεύρυνση, όμως, του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001 θα είχε ως συνέπεια να καταστρατηγηθεί η βούληση του κοινοτικού νομοθέτη ως προς το ζήτημα αυτό και θα περιόριζε την πρακτική αποτελεσματικότητα των στοιχείων γ΄ και α΄ της ιδίας αυτής διατάξεως.

44. Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η σύμβαση, με την οποία ο κάτοχος δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας παρέχει έναντι αμοιβής στον αντισυμβαλλόμενό του την άδεια εκμεταλλεύσεως του δικαιώματος αυτού, δεν αποτελεί σύμβαση παροχής υπηρεσιών κατά την έννοια της διατάξεως αυτής.

περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη[104] εφαρμόζουν την lex loci protectionis. Αυτό συμβαίνει γιατί οι εσωτερικές έννομες τάξεις θέτουν αυστηρές προϋποθέσεις για την μεταβίβαση του δικαιώματος και την προστασία του δημιουργού. Ωστόσο, έχει προταθεί από την ακαδημαϊκή πρωτοβουλία σε Αμερική και Ιαπωνία-Κορέα, με το ALI Group[105] και το JK Group[106] αντίστοιχα, να μην εφαρμοστεί η αρχή αυτή αλλά να ορισθεί κατ' επιλογήν των μερών το εφαρμοστέο δίκαιο μέσω της αυτονομίας της βούλησής τους. Οι προτάσεις δικαιολογούν τη θεμελίωση αυτή με το επιχείρημα ότι σε αντίθεση με τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας δεν απαιτείται καταχώρηση για την απόδειξη απόκτησης του δικαιώματος κι έτσι θα πρέπει να υπάρχει μεγαλύτερη ευελιξία.

Παρόλα αυτά, η άποψη αυτή αποτελεί τη μειοψηφία σε επίπεδο θεωρίας καθώς οι περισσότεροι θεωρητικοί τάσσονται υπέρ της lex loci protectionis η οποία αντικατοπτρίζει την ευρέως αποδεκτή αρχή ότι το δίκαιο που εφαρμόζεται στην εκποίηση του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας είναι εκείνο που διέπει την ύπαρξη, το περιεχόμενο, το πεδίο εφαρμογής και τα επανορθωτικά μέτρα για την παραβίαση αυτών των δικαιωμάτων. Αυτό είναι ένα υποσύνολο του ευρύτερου καθεστώτος επιλογής δικαίου για δυνατότητα μεταφοράς κινητής περιουσίας[107].

5. Επιφύλαξη δημόσιας τάξης και κανόνες αναγκαστικού δικαίου

Σύμφωνα με το άρθρο 21 του Κανονισμού αυτού διάταξη αλλοδαπού δικαίου δεν εφαρμόζεται αν προσκρούει σε διάταξη δημόσιας τάξης του forum[108]. Η δημόσια τάξη στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο επεμβαίνει κάθε φορά που το forum έχει να εφαρμόσει διατάξεις αλλοδαπού δικαίου και η εφαρμογή τους προσκρούει στις ηθικές, κοινωνικές, θρησκευτικές, πολιτικές ή οικονομικές αντιλήψεις της χώρας του. Κατά κανόνα επεμβαίνει αρνητικά, εμποδίζοντας την εφαρμογή των αλλοδαπών αυτών κανόνων, αλλά μπορεί να επέμβει και θετικά[109]. Η διάταξη αυτή έχει γενική ισχύ και εφαρμόζεται επί κάθε θέματος ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Όσον αφορά το δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας στην Ελλάδα, παράδειγμα κατά το οποίο η αντίθετη εφαρμογή συνιστά πρόσκρουση στην δημόσια τάξη[110] αποτελεί η

[104] Γαλλία, Μ. Βρετανία, Γερμανία, Αυστρία, Βέλγιο, Ελβετία.
[105] American Law Institute, Intellectual Property: Principles Governing Jurisdiction, Choice of Law, and Judgments in Transnational Disputes, 2007.
[106] Explanatory comments to art. 309 Joint JK, υποσημείωση 5.
[107] *R. Matulionyte*, The Law Applicable to Online Copyright Infringments in ALI and CLIP Proposals: A Rebalance of Interest Needed, 2011, σελ. 275.
[108] Αντίστοιχη διάταξη υπάρχει και στον Κανονισμό Ρώμη ΙΙ, άρθρο 27.
[109] *Γραμματικάκη-Αλεξίου/ Παπασιώπη- Πασιά/Βασιλακάκης*, Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, ό.π., σελ. 98 επ.
[110] Η έννοια της δημόσιας τάξης στο ελληνικό διεθνές δίκαιο όπως αναφέρεται στην ΑΚ 33 αφορά διάταξη αλλοδαπού δικαίου που προσκρούει σε θεμελιώσεις πολιτειακές ηθικές, κοινωνικές, δικαιικές ή οικονομικές αντιλήψεις που κρατούν στην χώρα και θα διατάρασσε τον έννομο ρυθμό που κρατεί στην χώρα (ΟλΑΠ 6/90, ΕλΔ 1990, 522, ΟλΑΠ 17/1999, ΑΠ1066/2007).

αναγνώριση και το ανεκχώρητο του ηθικού δικαιώματος, καθώς και η αδυναμία αποξένωσης του δημιουργού από το έργο του[111]. Η έννοια αυτή, δεν αναφέρεται στην κοινοτική δημόσια τάξη, καθώς μέχρι σήμερα δεν υφίσταται κάτι τέτοιο.

5.1 Διατάξεις αναγκαστικού δικαίου και υπερισχύουσες διατάξεις αναγκαστικού δικαίου

Ήδη, στο άρθρο 7 της Σύμβασης της Ρώμης υπήρχε μια σημαντική διάταξη για την πνευματική ιδιοκτησία. Στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού οριζόταν ότι σε κάθε περίπτωση εφαρμόζονται οι διατάξεις αναγκαστικού δικαίου του forum, ανεξάρτητα από το δίκαιο που διάλεξαν τα μέρη ή κρίνεται εφαρμοστέο ελλείψει επιλογής των μερών. Παράλληλα, στην παράγραφο 1 ορίζεται ότι δύνανται να ληφθούν υπόψη ανάλογα με την φύση, τον σκοπό και τις συνέπειες της εφαρμογής τους και οι διατάξεις αναγκαστικού δικαίου άλλης χώρας με την οποία η περίπτωση παρουσιάζει στενό δεσμό[112]. Η διάταξη αυτή επεκτείνει τον κανόνα εφαρμογής του ius cogens όχι μόνο στην περίπτωση όπου όλα τα δεδομένα της διαφοράς βρίσκονται σε μια χώρα και τα μέρη ορίζουν άλλο εφαρμοστέο δίκαιο, αλλά και όταν απλώς υπάρχει στενός σύνδεσμος μιας χώρας με την σύμβαση[113]. Τελικά, η μετατροπή της Σύμβασης σε Κανονισμό, σε συνδυασμό με τις έντονες διαφωνίες μεταξύ των κρατών μελών, οδήγησε σε διαφορετική ορολογία κατά την οποία οι αναγκαστικού δικαίου διατάξεις αναφέρονται στο άρθρο 3 §3 και οι υπερισχύουσες διατάξεις αναγκαστικού δικαίου στο άρθρο 9[114].

Σύμφωνα με την Αιτιολογική Σκ. 37 του Κανονισμού Ρώμη Ι «*Για λόγους δημοσίου συμφέροντος δικαιολογείται να δίνεται στα δικαστήρια των κρατών μελών, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, η δυνατότητα να εφαρμόζουν εξαιρέσεις για λόγους δημοσίας τάξης και λόγω υπερισχυουσών διατάξεων αναγκαστικού δικαίου. Η έννοια των «υπερισχυουσών διατάξεων αναγκαστικού δικαίου» θα πρέπει να διακρίνεται από την έκφραση «διατάξεις από τις οποίες δεν μπορεί να υπάρξει παρέκκλιση με συμφωνία», και θα πρέπει να ερμηνεύεται πιο συσταλτικά».* Κατά το άρθρο 9 §2 του ως άνω Κανονισμού απαγορεύεται ο περιορισμός της εφαρμογής των υπερισχυουσών διατάξεων αναγκαστικού δικαίου του forum. Η διάταξη αυτή είναι πλήρως εναρμονισμένη με το άρθρο 7 §2 της Σύμβασης της Ρώμης και σε κάθε περίπτωση η εφαρμογή της θα πρέπει να γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή και μόνο αν είναι ο μοναδικός τρόπος να

---

[111] *Μ. – Θ. Μαρίνος*, Πνευματική Ιδιοκτησία, ό.π., σελ. 431.

[112] Με ευρεία ερμηνεία των διατάξεων αυτών καθίστανται εφαρμοστέες όλες οι διατάξεις αναγκαστικού δικαίου του Ν. 2121/1993 για διαφορές από συμβατικές ενοχές που δικάζονται στην χώρα μας, κάτι που δεν γινόταν δεκτό υπό το καθεστώς του ΑΚ.

[113] *Λ. Κοτσίρης και Ι. Σταματούδη*, κατ' άρθρον ερμηνεία Ν. 2121/1993, ό.π., σελ. 1188.

[114] Οι πρώτες προορίζονται για σχέσεις με στοιχεία αλλοδαπότητας ενώ οι δεύτερες τόσο για εγχώριες όσο και για σχέσεις με στοιχεία αλλοδαπότητας. Οι δεύτερες δεν φέρουν αυτόν τον χαρακτηρισμό οπότε θα κριθούν από τον εκάστοτε δικαστή εν είναι αναγκαστικού δικαίου ή όχι. *Α. Γεωργιάδης /Μ. Σταθόπουλος,* ό.π., σελ. 492.

προστατευτεί ένα ιδιαίτερο συμφέρον του forum[115]. Εκτός, όμως, από τις διατάξεις αναγκαστικού δικαίου του forum, είναι δυνατό να δοθεί ισχύς στις υπερισχύουσες διατάξεις αναγκαστικού δικαίου της χώρας όπου πρέπει να εκπληρωθούν ή έχουν εκπληρωθεί οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση, στο μέτρο που οι εν λόγω υπερισχύουσες διατάξεις αναγκαστικού δικαίου καθιστούν παράνομη την εκτέλεση της σύμβασης[116].

Πηγαίνοντας όμως ένα βήμα παραπέρα, αντιλαμβανόμαστε ότι το άρθρο αυτό μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα καθώς εναπόκειται χωρίς περιορισμό στα κράτη μέλη να ορίσουν ποιές είναι οι κατά το δίκαιο τους υπερισχύουσες διατάξεις αναγκαστικού δικαίου[117]. Όμως, τα κράτη μέλη δεν είναι τόσο ελεύθερα να επιβάλλουν τους κανόνες αναγκαστικού δίκαιου όσο φαίνεται. Κατά το ποσοστό που ο σκοπός των υπερισχυουσών διατάξεων αναγκαστικού δικαίου, όπως προκύπτει από το άρθρο 9 του Κανονισμού, είναι η προστασία των βασικών δημοσίων συμφερόντων, διαπιστώνεται συγγένεια με την έννοια της διεθνούς δημόσιας τάξης. Ωστόσο, οι δύο αυτές έννοιες εμφανίζουν σημαντικές διαφορές[118]. Εξάλλου, είναι προφανής ο παραλληλισμός με τα άρθρα 45 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια, 34 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ι και 27 του Κανονισμού της Σύμβασης Βρυξελλών[119].

6. Ο δημιουργός ως εργαζόμενος υπάλληλος (άρθρο 8 Κανονισμού Ρώμη Ι)

Υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, ενδέχεται ο δημιουργός να είναι εργαζόμενος υπάλληλος και ο εναγόμενος ο εργοδότης του. Η ιδιότητα του υπαλλήλου θα πρέπει να κριθεί υπό το άρθρο 8 του Κανονισμού, ο οποίος αποτελεί lex specialis σε σύγκριση με το άρθρο 4 και έχει προτεραιότητα σε περίπτωση σύγκρουσης, καθώς κατά κοινή παραδοχή ο εργαζόμενος είναι το αδύναμο μέρος και χρήζει προστασίας από ειδικότερη διάταξη. Η έννοια του εργαζομένου και του εργοδότη και του είδους της σχέσης που τους συνδέει έχει καθοριστεί από τη νομολογία του ΔΕΕ[120]. Το ζήτημα που ανακύπτει εν προκειμένω είναι εάν οι δημιουργίες από υπαλλήλους ρυθμίζονται από το δίκαιο που διέπει την εργασιακή σύμβαση και, συγκεκριμένα,

[115] *Α. Γεωργιάδης /Μ. Σταθόπουλος,* ό.π., σελ. 494.
[116] Άρθρο 9 §3 Κανονισμού Ρώμη Ι.
[117] *P.Mankowski*, ό.π., σελ. 64.
[118] Η επίκληση της δημόσιας τάξης απαιτεί μια γενική αρχή θεμελιώδους ισχύος για την έννομη τάξη του forum και όχι μια συγκεκριμένη διάταξη με δεσμευτικό χαρακτήρα. Παράλληλα, από άποψη χρονικής θεώρησης, η δημόσια τάξη λειτουργεί στο τέλος της διαδικασίας εύρεσης εφαρμοστέου δικαίου απωθώντας την ρύθμιση, ενώ οι υπερισχύοντες κανόνες αναγκαστικού δικαίου εφαρμόζονται στην αρχή.
[119] Συναφής είναι και η λογική που ακολούθησε το ΔΕΕ στην απόφαση *Krombach v Andre Bamberski*, C- 7/98, σύμφωνα με την οποία η έννοια που χρησιμοποιείται στο άρθρο 9 του Κανονισμού είναι ευρωπαϊκή και ξεπερνά την έννοια που έχουν δώσει τα κράτη μέλη.
[120] βλ. ενδεικτικά *D. M Lewin v Staatssecretaris van Justitie*, C- 53/81, *Deborah Lawrie-Blum v Land Baden-Wurttrmberg*, C-66/85, *Karl Robert Kranenmann v Land Nordrhein – Westfalen,* C- 109/04.

εάν ο εργαζόμενος ως δημιουργός είναι υποχρεωμένος και υπό ποιές προϋποθέσεις να μεταβιβάσει τα πνευματικά του δικαιώματα στον εργοδότη[121].

Όμως, η lex cause της σύμβασης εργασίας δεν χαίρει αποκλειστικής εφαρμογής στα ζητήματα αυτά, καθώς σε ορισμένα θα πρέπει να εφαρμοστεί η lex loci protectionis. Η τελευταία θα εφαρμοστεί σε κάθε περίπτωση για να εξεταστεί αν πράγματι υπάρχει κάποιο δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας που θα πρέπει να προστατευτεί, καθώς επίσης και αναφορικά με το ζήτημα του αρχικού δικαιούχου[122]. Ωστόσο, από την lex cause της συμβατικής σχέσης θα κριθεί αν μια συγκεκριμένη δημιουργία ή ένα καλλιτεχνικό έργο εμπίπτει στο περίγραμμα της εργασιακής αυτής σχέσης. Επιπρόσθετα, η lex cause θα εφαρμοσθεί σε συγκεκριμένη συμφωνία μεταξύ εργαζομένου και εργοδότη κατά την οποία ο πρώτος αγοράζει τα πνευματικά δικαιώματα μιας δημιουργίας κατά την διάρκεια της απασχόλησης του στο δεύτερο[123]. Παράλληλα, το άρθρο 8 §2 δίνει την δυνατότητα σε περίπτωση που στη σύμβαση εργασίας δεν έχει επιλεγεί το εφαρμοστέο δίκαιο, να εφαρμοστεί το δίκαιο της χώρας που ο εργαζόμενος παρέχει συνήθως την εργασία του κατ' εκτέλεση της σύμβασης. Για παράδειγμα, οι καλλιτέχνες/ερμηνευτές που κάνουν τις εμφανίσεις τους σε μια συγκεκριμένη χώρα, θα μπορέσουν να επικαλεστούν τα δικαιώματα των καλλιτεχνών/ερμηνευτών που παρέχονται στη χώρα αυτή.

Β. Οι εξωσυμβατικές ενοχές - Κανονισμός Ρώμη ΙΙ

1. Εισαγωγικά

Ήδη από το 1967 είχε τεθεί στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Ενότητα το θέμα της ενοποίησης των κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου εντός της Κοινότητας και κρίθηκε αναγκαία η θέσπιση ομοιομόρφων κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου σε τομείς με ιδιαίτερο οικονομικό ενδιαφέρον, προκειμένου σε ίδια ζητήματα να εφαρμόζεται το ίδιο δίκαιο, ανεξάρτητα από το δικάζον δικαστήριο. Το 1972 υποβλήθηκε στα κράτη μέλη της Κοινότητας σχέδιο σύμβασης για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές και εξωσυμβατικές ενοχές, αλλά τελικά η Σύμβαση που προήλθε από τις αρμόδιες εργασίες εμπειρογνωμόνων δεν κάλυπτε τις εξωσυμβατικές ενοχές, παρά μόνο τις συμβατικές. Το 1978, αποφασίστηκε ότι μόνο το σκέλος της ενοποίησης των κανόνων συγκρούσεως για τις συμβατικές ενοχές μπορούσε να προχωρήσει, με αποτέλεσμα την 19η Ιουνίου του 1980 να υπογράφεται μεταξύ των κρατών μελών μια

[121] *D. Martiny,* σε Munchener Kommentar zum BGB, 4th edition, Munchen 2006, note 97.
[122] *F.Gamillscheg,* Internationales Arbeitsrecht, Tubingen 1959, σελ. 327.
[123] *CF. Schack,* ό,π., σελ 1145.

σύμβαση για εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές. Όπως εξελίχθηκαν τα πράγματα, δεν χρειάστηκε η εκπόνηση διεθνούς σύμβασης μεταξύ των κρατών μελών για τις αδικοπραξίες. Έπειτα από εννέα χρόνια εργασιών, ολοκληρώθηκε ο Κανονισμός 846/2007 (Ρώμη ΙΙ)[124] για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές, ο οποίος έχει υιοθετηθεί και κυρωθεί από 26 ευρωπαϊκά κράτη[125].

Ο Κανονισμός 846/2007 άρχισε να ισχύει και να εφαρμόζεται από τα κράτη μέλη από την 11η Ιανουαρίου 2009[126] και όπως όλοι οι λοιποί Κανονισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέλη του και ισχύει άμεσα στα κράτη μέλη σύμφωνα με τη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας[127]. Σημειωτέον, ότι και ο Κανονισμός αυτός έχει οικουμενική εφαρμογή, κάτι που σημαίνει ότι εφαρμοστέο δύναται να είναι και δίκαιο χώρας εκτός της ΕΕ[128]. Σύμφωνα με την άποψη του καθηγητή Συμεών Συμεωνίδη, ο Κανονισμός αυτός αποτελεί ένα σημαντικό βήμα στην ομοσπονδοποίηση ή «ευρωπαϊσμό» του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου των κρατών μελών τα Ένωσης, ένα βήμα που ορθώς έχει χαρακτηριστεί ως την επανάσταση των κανόνων σύγκρουσης[129].

Για πρώτη φορά σε ενωσιακό επίπεδο, γίνεται εισαγωγή ειδικής ρύθμισης για τις προσβολές διανοητικής ιδιοκτησίας[130] και προσφέρεται πλέον μια σαφής δικαιική βάση για τον προσδιορισμό του εφαρμοστέου δικαίου. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι ο κανόνας του άρθρου 8 δεν εμπεριεχόταν στο αρχικό σχέδιο της πρότασης της Επιτροπής. Κατά την κρίση της Επιτροπής, ενώ ήταν σαφές ότι ο γενικός κανόνας του άρθρου 4 §1 του Κανονισμού δεν μπορεί να εφαρμοστεί στις προσβολές διανοητικής ιδιοκτησίας εξαιτίας της ιδιαιτερότητας τους, έχρηζε διερεύνηση εάν οι προσβολές αυτές έπρεπε να μείνουν εκτός του πεδίου εφαρμογής του Κανονισμού ή αν, αντίθετα, έπρεπε να τύχουν κάποιας ειδικής ρύθμισης[131]. Ως επιχειρήματα κατά της εισαγωγής ειδικής ρύθμισης προβλήθηκαν η ύπαρξη του κανόνα της εθνικής μεταχείρισης σε διεθνές πλαίσιο που καθιστούσε μη αναγκαία την περαιτέρω ρύθμιση, η στενή σχέση των προσβολών διανοητικής ιδιοκτησίας με πράξεις αθέμιτου ανταγωνισμού και ο

---

[124] Ενδεικτική Βιβλιογραφία για τον Κανονισμό Ρώμη ΙΙ σε *S. Symeonides,* Rome II and Tort Conflicts: A Missed Opportunity, *J. Drexl*, The Proposed Rome II Regulation: European Choice of Law in the Field of Intellectual Property, 2005, *Ε. Συνοδινού σε Μπωλο Α.*, Το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο των Εξωσυμβατικών Ενοχών, Κατ' άρθρον ερμηνεία του Κανονισμού 864/2007 (Ρώμη ΙΙ), εκδόσεις Π.Ν Σάκκουλας, 2014.
[125] Ο Κανονισμός εφαρμόζεται από όλα τα κράτη της Ένωσης πλην της Δανίας.
[126] Άρθρο 32 Κανονισμού Ρώμη ΙΙ.
[127] Τελευταία πρόταση του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ.
[128] Άρθρο 3 Κανονισμού. Επομένως, για όλα τα ζημιογόνα γεγονότα που έλαβαν χώρα πριν από την ημερομηνία αυτή παραμένουν σε ισχύ οι διατάξεις των Διεθνών Συμβάσεων, και του άρθρου 67 του Ν. 2121/1993, όσον αφορά το ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δίκιο.
[129] *S. Symeonides,* Rome II and Tort Conflicts: A Missed Opportunity, σελ. 1-2.
[130] Άρθρο 8 Κανονισμού Ρώμη ΙΙ.
[131] *J. Drexl*, The Proposed Rome II Regulation: European Choice of Law in the Field of Intellectual Property, 2005, σελ 155-156.

κίνδυνος σύγχυσης από την διάκριση τους. Παρά τις όποιες επιφυλάξεις, τελικά, επιλέχθηκε η εισαγωγή ειδικής ρύθμισης, η οποία μάλιστα είναι διττή αφού οργανώνεται με την μορφή ενός ειδικού κανόνα που ισχύει για τις προσβολές δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας είτε αυτά προστατεύονται αυτοδίκαια είτε κατόπιν καταχώρησης[132] και ενός ειδικότερου αναφορικά με τις προσβολές των ενωσιακών δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας[133].

2. Πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8 του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ

Ο κανόνας του άρθρου 8 του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ[134] αφορά αποκλειστικά τις προσβολές των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας. Ο όρος αυτός απαιτεί μια αυτόνομη ερμηνεία διότι προσδιορίζει την έκταση εφαρμογής του ενιαίου ευρωπαϊκού κανόνα εφαρμοστέου δικαίου κου καθιερώνεται από τον Κανονισμό. Για τους σκοπούς, λοιπόν, του Κανονισμού, ο όρος αυτός περιλαμβάνει -χωρίς η απαρίθμηση να είναι εξαντλητική- το δικαίωμα του δημιουργού, τα συγγενικά δικαιώματα, το sui generis δικαίωμα για την προστασία των βάσεων δεδομένων, καθώς και τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας[135]. Ο ορισμός αυτός δεν φαίνεται ιδιαίτερα σαφής και ακριβής, αλλά αποτελεί μια ένδειξη ότι οι όροι αυτοί δεν θα πρέπει να ερμηνευτούν στενά[136]. Στην πραγματικότητα, η Αιτιολογική Σκ. 26 δεν αναφέρει κάποιο συγκεκριμένο ορισμό για την έννοια της πνευματικής ιδιοκτησίας[137]. Δεδομένου ότι η απαρίθμηση των κατηγοριών των δικαιωμάτων στην ανωτέρω Σκέψη δεν είναι εξαντλητική, θα πρέπει να αναζητηθεί βάσει των απαριθμούμενων κατηγοριών δικαιωμάτων ένα ουσιαστικό κριτήριο βάσει του οποίου θα είναι δυνατό να αξιολογείται εάν μια μη απαριθμούμενη νέα κατηγορία δικαιωμάτων εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου αυτού[138]. Εφόσον όλες οι κατηγορίες που αναφέρονται στο εν λόγω άρθρο αφορούν αποκλειστικά δικαιώματα, θα ήταν δυνατό το στοιχείο αυτό να λειτουργήσει ως κατευθυντήρια γραμμή για το εάν μια κατηγορία δικαιώματος εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού.

Πέραν του άρθρου 8, σημαντική είναι και η αναφορά του άρθρου 13 του Κανονισμού όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής του, σύμφωνα με το οποίο οι εξωσυμβατικές ενοχές που

---

[132] Αρ. 8 §1 του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ.
[133] Αρ 8 §2 Κανονισμού Ρώμη ΙΙ.
[134] Σημειωτέον, ότι το άρθρο αυτό ήταν εκτός της πρότασης του Κανονισμού το 2002. Αυτό σημαίνει ότι είτε δεν θεωρήθηκε ότι είναι απαραίτητη η ενιαία και ομοιόμορφη ρύθμιση λόγω μη πρόκλησης προβλημάτων από τις ήδη υπάρχουσες, είτε ότι δεν υπήρχε ξεκάθαρη και συμπεφωνημένη κατεύθυνση ως προς την ρύθμιση αυτή.
[135] Αιτιολογική Σκέψη 26 του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ.
[136] *Van Engelen,* Jurisdiction and Applicable Law in Matters of Intellectual Property, TH.C.J.A., σελ. 13.
[137] *M. Grunberger*, ZVgIRWiss 108, 2009, σελ. 134 -141. Σύμφωνα με τον ίδιο, συνάγεται το συμπέρασμα ότι καλύπτονται τα αποκλειστικά δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, δηλαδή αυτά που αποδίδουν στον δικαιούχο έστω περιορισμένο εμπορεύσιμο δικαίωμα και αποκλείουν όλα τα άλλα πρόσωπο από την εκμετάλλευσή του, με αποτέλεσμα μια προσβολή του δικαιώματος αυτού να πυροδοτεί αξιώσεις του κατόχου του δικαιώματος.
[138] *Ε. Συνοδινού σε Α. Μπώλο*, Το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο των Εξωσυμβατικών Ενοχών, Κατ' άρθρον ερμηνεία του Κανονισμού 864/2007 (Ρώμη ΙΙ), σελ. 321.

απορρέουν από προσβολή δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας διέπονται από το άρθρο 8. Ο σκοπός της θέσπισης του άρθρου αυτού είναι διττός. Αφενός, με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται ότι δεν εφαρμόζονται περισσότερα, διαφορετικά δίκαια σε μια κοινή διαφορά, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση που υπάρχει ενοχή που βασίζεται στον αδικαιολόγητο πλουτισμό ο οποίος απορρέει από προσβολή δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας. Αφετέρου, καθιερώνεται ότι το άρθρο 8 έχει προτεραιότητα έναντι των λοιπών κανόνων συνδέσεως, κι άρα και του άρθρου 4[139].

Εκτός πεδίου εφαρμογής του Κανονισμού είναι καταρχήν οι συμβατικές ενοχές οι οποίες διέπονται από τον Κανονισμό Ρώμη Ι[140]. Επομένως, ο χαρακτηρισμός μιας ενοχής ως ενοχής από σύμβαση ή ως ενοχής από αδικοπραξία ή ως quasi αδικοπρακτικής είναι ουσιώδης για τον προσδιορισμού του πεδίου εφαρμογής του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ και κατ' επέκταση του άρθρου 8 για τις προσβολές πνευματικής ιδιοκτησίας.

3. Το άρθρο 8 §1 του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ

3.1 Η εφαρμογή της lex loci protectionis

Η αρχή της lex loci protectionis για τα ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας είναι συνδεδεμένη με την αρχή της εδαφικότητας και έχει καθιερωθεί τόσο στα διεθνή ομοιόμορφα νομοθετήματα όσο και στα εθνικά δίκαια των κρατών μελών[141]. Επομένως, τα δικαιώματα αυτά θεωρείται ότι έχουν κυριαρχικό χαρακτήρα, λειτουργούν μέσα σε εδαφικά όρια και κάθε χώρα έχει το δικαίωμα να ρυθμίζει αυτά τα δικαιώματα εντός του εδάφους της[142]. Η σημασία της αρχής αυτής είναι σπουδαία, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι δεν γίνονται προσπάθειες για εναλλακτικές λύσεις, λόγω ορισμένων δυσχερειών που παρουσιάζει η εφαρμογή της. Στα θετικά της lex protectionis συγκαταλέγεται ότι απαντάται στο σύνολο των διεθνών κειμένων για την πνευματική ιδιοκτησία, ενώ επίσης είναι εύκολο να προσδιοριστεί ο τόπος για τον οποίο ζητείται η προστασία αφού κατά κανόνα είναι και ο τόπος όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός. Παράλληλα, ίσως ένα από τα πιο σημαντικά θετικά στοιχεία είναι ότι βάσει της αρχής αυτής εφαρμόζονται οι κανόνες αναγκαστικού δικαίου του forum σχετικά με το ζήτημα του υποκειμένου του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας[143].

---

[139] *Γεωργιάδης Α.– Σταθόπουλος Μ.*, ό.π., σελ. 552.
[140] Όπως για παράδειγμα η ύπαρξη άδειας ή σύμβασης εκμετάλλευσης.
[141] *R. Matulionyte* , IP and Applicable Law in Recent International Proposals: Report for the International Law Association, σελ 246. Σε κάποιες εσωτερικές έννομες τάξεις ισχύει ως γενική αρχή (Αυστρία, Ελβετία), σε άλλες έχει καθιερωθεί νομολογιακά (Γερμανία) ενώ σε άλλες είναι συνώνυμη με την έννοια της εδαφικότητας (Μεγάλη Βρετανία, ΗΠΑ).
[142] *Μ.- Θ. Μαρίνος*, Η αρχή της εδαφικότητας στο δίκαιο της διανοητικής ιδιοκτησίας, ΧρΙΔ 2008, σελ. 184.
[143] *R. Matulionyte,* ό.π., σελ. 267.

Από την στιγμή που διαπιστώνεται η ύπαρξη προσβολής δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας εφαρμόζεται ο κανόνας του άρθρου 8 §1. Σύμφωνα με την διάταξη αυτή *«το εφαρμοστέο δίκαιο στην εξωσυμβατική ενοχή που απορρέει από την προσβολή δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας είναι το δίκαιο της χώρας για την οποία ζητείται η προστασία».* Έτσι, καθιερώνεται η αρχή της lex loci protectionis[144]. Επομένως, επί προσβολών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας εφαρμοστέο είναι το δίκαιο της χώρας για την οποία ζητείται η προστασία, εννοώντας το ουσιαστικό δίκαιο της χώρας αυτής κι όχι το ιδιωτικό διεθνές. Προστασία μπορεί να ζητηθεί στη χώρα όπου τελείται η προσβολή και προσβολή μπορεί να τελεστεί μόνο στη χώρα όπου έχει χορηγηθεί και ισχύει το σχετικό δικαίωμα, γιατί σύμφωνα με την αρχή της εδαφικότητας το δικαίωμα αυτό αναγνωρίζεται μόνο εντός της επικράτειας της χώρας που το έχει χορηγήσει[145].

Ο ενάγων οφείλει να αποδείξει ότι η προστασία ζητείται σε μια ορισμένη χώρα. Αν μια πράξη που έχει συμβεί σε μια συγκεκριμένη χώρα, αλλά έχει συνέπειες και σε περισσότερες, αυτό μπορεί μεν να επιτρέψει στον ενάγοντα να ζητήσει προστασία βάσει ενός ή περισσοτέρων δικαιωμάτων σε κάθε χώρα, όμως η αξίωση για την οποία ζητά προστασία θα πρέπει να σχετίζεται με τη συμπεριφορά του εναγομένου στη συγκεκριμένη χώρα. Συμπεραίνουμε έτσι, ότι το άρθρο αυτό καλύπτει μεν την επιταγή βεβαιότητας δικαίου στην οποία στοχεύει ο Κανονισμός Ρώμη ΙΙ, όμως δημιουργείται ένα επιπλέον βάρος για όσους επιθυμούν να πραγματοποιήσουν νέες διασυνοριακές επιχειρηματικές δραστηριότητες, καθώς θα πρέπει να ερευνήσουν τα αντίστοιχα εθνικά δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, ενώ όταν η προσβολή λαμβάνει χώρα ταυτόχρονα σε πολλές χώρες, αυτό αναγκαστικά σημαίνει επιπλέον κόστος για τους δικαστικούς αγώνες σε κάθε χώρα προσβολής[146].

Αντιπαράθεση δημιουργεί μεταξύ των μελετητών η εφαρμογή της lex locis protectionis, αφού κάποιοι την ερμηνεύουν ευρέως με αποτέλεσμα να καλύπτει κάθε επιμέρους ζήτημα που αφορά την πνευματική ιδιοκτησία[147] ενώ άλλοι θεωρητικοί και εφαρμοστές του δικαίου εκτιμούν ότι η lex loci protectionis εφαρμόζεται όσον αφορά την κρίση για το περιεχόμενο και την έκταση του δικαιώματος σε συνάρτηση με την προσβολή του δικαιώματος της πνευματικής ιδιοκτησίας. Επομένως, τα ζητήματα σχετικά με την εγκυρότητα και την ύπαρξη του δικαιώματος καθώς και αυτό του αρχικού δικαιούχου (initial ownership) δεν θα καλυφθούν από

---

[144] Σύμφωνα με την υπ' αριθμόν 26 Αιτιολογική Σκέψη «Όσον αφορά τις προσβολές των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, θα πρέπει να τηρείται η αρχή «lex loci protectionis», η οποία αναγνωρίζεται παγκοσμίως».
[145] *Μ.-Θ. Μαρίνος*, Η αρχή της εδαφικότητας στο δίκαιο της διανοητικής ιδιοκτησίας, ΧρΙΔ 2008, σελ. 481 επ.
[146] *Α. Γεωργιάδης. - Μ. Σταθόπουλος*, ό.π., σελ. 552.
[147] *J Basedow, J. Drexl, A. Kur & A. Metzger,* Intellectual Property in the Conflict of Laws", Mohr Siebeck, 2005, preface, σελ. 162.

την αρχή αυτή[148]. Ωστόσο, η μάλλον κρατούσα άποψη είναι ότι τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας θα πρέπει να θεωρηθούν ενιαίο σύνολο και να μην διασπαστούν σε μερικότερα κομμάτια, κάτι που ενδεχομένως να οδηγούσε σε depecage[149].

Αντίθετα, σε κάθε περίπτωση η lex fori θα διέπει τα ζητήματα της διαδικασίας, όπως η απόδειξη και τα ένδικα μέσα με τα οποία ο ενάγων θα ζητήσει αποζημίωση, συμπεριλαμβανομένων των μέτρων για επείγουσες καταστάσεις (ασφαλιστικά μέτρα, προσωρινή ρύθμιση κατάστασης), ή αίτηση για ορισμό πραγματογνώμονα για την εκτίμηση της ζημίας. Εξάλλου, το θέμα αυτό κατά την ορθότερη άποψη δεν θεωρείται δικονομικό και δεν εξαιρείται από τον Κανονισμό και συνεπώς οι διατάξεις του θα πρέπει να ρυθμίζουν τη δυνατότητα άσκησης τέτοιων μέτρων[150].

3.2 Το άρθρο 8 §1 ως παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα του άρθρου 4 §1: Lex loci protectionis vs lex loci damni.

Η εφαρμογή του άρθρου 8 §1 αποτελεί παρέκκλιση από το γενικό κανόνα του άρθρου 4 §1, το οποίο αναδεικνύει ως εφαρμοστέο δίκαιο στις αδικοπρακτικές ενοχές το δίκαιο της χώρας όπου επέρχεται η ζημία[151]. Σύμφωνα με την Αιτιολογική Σκ. 16 *«η σύνδεση με τη χώρα στην οποία επήλθε η άμεση ζημία (lex loci damni) εξισορροπεί κατά δίκαιο τρόπο τα συμφέροντα του φερομένου ως υπαιτίου και του ζημιωθέντος, και επίσης αντικατοπτρίζει τον σύγχρονο τρόπο προσέγγισης του ζητήματος της αστικής ευθύνης καθώς και την ανάπτυξη των συστημάτων αντικειμενικής ευθύνης»*[152]. Ως εκ τούτου, το άρθρο 8 §1 αποτελεί εξαίρεση από τον βασικό κανόνα, καθώς μόνο με την εφαρμογή της lex loci protectionis θα ήταν εφικτή η πληρέστερη προστασία από τις προσβολές πνευματικής ιδιοκτησίας.

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, η επιλογή του κανόνα της χώρας για την οποία ζητείται η προστασία ως του κανόνα εφαρμοστέου δικαίου αντανακλά την αρχή της εδαφικότητας, η οποία

---

[148] *Leible & Ohly,* Intellectual Property and Private International Law, σελ. 12.
[149] *J. Fawcett and P. Torremans*, ό.π., σελ. 467.
[150] *Α. Γεωργιάδης, Μ. Σταθόπουλος*, ό.π., σελ. 554.
[151] Παραδείγματα εννόμων τάξεων που επιλέγουν ως προς το ζήτημα των κανόνων σύγκρουσης στα ζητήματα των προσβολών πνευματικής ιδιοκτησίας την lex protectionis είναι τα εξής: άρθρο 110 (1) του ελβετικού νόμου για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, άρθρο 93 του βελγικού νόμου για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, άρθρο 54 του ιταλικού νόμου για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο. *N. Boschiero,* ό.π., σελ. 11. Αντίθετα, σύμφωνα με το άρθρο 34 του αυστριακού νόμου για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, το άρθρο 38 του νόμου του Λιχτενστάιν για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, το άρθρο 3 του ολλανδικού νόμου για το εφαρμοστέο δίκαιο στις αδικοπραξίες, το εφαρμοστέο δίκαιο καθορίζεται από την lex loci delicti.
[152] Αντιστοίχως, επεξηγηματικά η Αιτιολογική Σκ. 17 σύμφωνα με την οποία: Το εφαρμοστέο δίκαιο θα πρέπει να ορίζεται βάσει του τόπου επέλευσης της ζημίας, ασχέτως της χώρας ή των χωρών όπου θα μπορούσαν να επέλθουν οι έμμεσες συνέπειες. Συνεπώς, σε περιπτώσεις προσωπικής ή περιουσιακής ζημίας, η χώρα επέλευσης της ζημίας θα πρέπει να είναι η χώρα στην οποία επήλθε η προσωπική ή η περιουσιακή ζημία, αντιστοίχως.

ιστορικά διαπνέει το δίκαιο της διανοητικής ιδιοκτησίας εν γένει[153]. Η αρχή αυτή βασίζεται στην ύπαρξη παράλληλων δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας που γεννώνται χωριστά στην επικράτεια κάθε κράτους και είναι ανεξάρτητα μεταξύ τους[154]. Στο πλαίσιο αυτό, για παράδειγμα, η εφαρμογή κανόνων της χώρας Α αναφορικά με μια προσβολή δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας που τελέστηκε στην χώρα Β θα αποτελούσε παραβίαση της αρχής της εδαφικότητας, διότι θα συνεπαγόταν την εξαγωγή ξένου δικαίου, αυτού δηλαδή της χώρας Α και την εφαρμογή του στην εθνική επικράτεια της χώρας Β, ακόμα κι αν η χώρα Α είναι η lex fori.[155]

Ωστόσο, η διαπίστωση στην Αιτιολογική Σκ. 26 του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ ότι η αρχή lex loci protectionis είναι παγκόσμιας εμβέλειας φαίνεται να παραγνωρίζει ότι πριν από τον Κανονισμό Ρώμη ΙΙ, παρά την υιοθέτηση του κανόνα από ένα μεγάλο αριθμό κρατών δεν υπήρχε συνοχή ακόμα και μεταξύ των κρατών μελών αναφορικά με την εφαρμογή του κανόνα αυτού. Συγκεκριμένα, ορισμένα κράτη μέλη εφάρμοζαν το γενικό κανόνα του άρθρου 4 για το εφαρμοστέο δίκαιο αναφορικά με τις αδικοπραξίες και σε προσβολές πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως για παράδειγμα η Ολλανδία. Άλλα, όπως η Ελλάδα υιοθετούν ως γενικό κανόνα την αρχή της χώρας προέλευσης (lex originis)[156] ενώ ακόμα και μεταξύ των κρατών που υιοθετούσαν την αρχή της lex loci protectionis επικρατούσε ασάφεια αναφορικά με το πεδίο εφαρμογής του κανόνα με αποτέλεσμα να υπάρχουν διαφορετικές εκδοχές της αρχής της χώρας προστασίας[157].

Πάντως, δεν αμφισβητείται ότι η αρχή της εδαφικότητας άσκησε σημαντική επιρροή στην επικράτηση της αρχής της χώρας προστασίας στο άρθρο 8 §1, δεδομένου ότι ο κανόνας της lex loci protectionis είναι ο μόνος που εμφανίζεται ικανός να εκφράσει την πραγματικότητα του εγγενώς εθνικού δικαίου και αυστηρά εδαφικού χαρακτήρα των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, τα οποία δεν είναι παγκόσμια αλλά συνυπάρχουν παράλληλα στις διαφορετικές έννομες τάξεις όπου γεννώνται. Η επιλογή της ανωτέρω αρχής ενισχύει την ασφάλεια δικαίου, δεδομένου ότι ο προσδιορισμός του δικαίου της χώρας προστασίας είναι πιο ευχερής από αυτόν της lex loci damni. Είναι, ταυτόχρονα, η πιο ενδεδειγμένη λύση γιατί καθιερώνει μια ενωτική προσέγγιση αναφορικά με το εφαρμοστέο δίκαιο σε θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας δεδομένου ότι επιλέγεται ο ίδιος κανόνας για το ζήτημα της προσβολής των δικαιωμάτων και της εγκυρότητας, της ύπαρξης, του περιεχομένου και της διάρκειάς του.

---

[153] Σύμφωνα με την αρχή αυτή τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας γεννώνται από την φύση τους σε συγκεκριμένη έννομη τάξη και προσδιορίζονται από αυτήν μέσα στα εδαφικά όρια κάθε κράτους, *Ε. Συνοδινού σε Α. Μπώλο* σελ. 324.
[154] *N. Boschiero*, ό.π., σελ. 103.
[155] *Ε. Συνοδινού σε Α. Μπώλο*, ό.π., σελ. 325.
[156] Άρθρο 67 του Ν. 2121/1993.
[157] *Ε. Συνοδινού σε Α. Μπώλο,* ό.π., σελ 325.

3.3 Το δίκαιο της χώρας «για την οποία ζητείται η προστασία» σε αντιδιαστολή με «το δίκαιο της χώρας στην οποία ζητείται η προστασία»

Η αναφορά στην έννοια «για την οποία» ζητείται προστασία και όχι «στην οποία», όπως είχε καθιερωθεί βάσει του άρθρου 5 §2 της Σύμβασης της Βέρνης έχει ουσιαστική σημασία[158]. Σε διαφορετική περίπτωση, θα μπορούσε να υποτεθεί ότι φαινομενικά δίνεται η δυνατότητα στον ενάγονται να επιλέξει forum προκειμένου να ικανοποιήσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα συμφέροντά του (forum shopping). Όμως, με την λογική αυτή, αν επιλέξει αυθαίρετα ένα forum, αυτό ενδέχεται να μην ικανοποιήσει τα συμφέροντα του δικαιούχου. Για παράδειγμα, αν επιλέξει το δίκαιο της χώρας όπου το δικαίωμα δεν προστατεύεται, ή μιας χώρας όπου ο εναγόμενος δεν έχει τελέσει αδικοπραξία, η αγωγή του θα απορριφθεί, ενώ είναι πιθανό, ανάλογα και με το δίκαιο της κάθε χώρας, να του ασκηθεί ανταγωγή ή αυτοτελής αγωγή για καταχρηστική άσκηση δικαιώματος[159].

Από την άλλη, είναι σημαντικό να επιβεβαιωθεί, έστω από θεωρητικής άποψης, εάν εισάγεται ένας πραγματικός κανόνας εφαρμοστέου δικαίου που στηρίζεται στην αρχή της lex loci protectionis και πηγάζει από τον Κανονισμό Ρώμη ΙΙ και τις διεθνείς συμβάσεις. Όμως, δεν θα μπορούσε να είναι ενιαίος και ομοιόμορφος αυτός ο κανόνας αφού το λεκτικό των ως άνω διαφέρει. Συγκεκριμένα, αν γίνει δεκτό ότι η διάταξη του άρθρου 5 §2 της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης εισάγει κανόνα εφαρμοστέου δικαίου, αυτός θα αναφέρεται στο δίκαιο της χώρας στην οποία ζητείται προστασία κι έτσι θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι ο κανόνας που εισάγεται αναφέρεται στην lex fori και όχι στην lex loci protectionis. Μια τέτοια ερμηνεία ενισχύεται επίσης από το γεγονός ότι τα ένδικα μέσα προστασίας δεν μπορεί να διέπονται από δικονομικής άποψης παρά μόνο από το δίκαιο της χώρας όπου δικάζεται η υπόθεση[160]. Δεν μπορεί, ωστόσο, να γίνει δεκτή η άποψη αυτή, καθώς παρά το γεγονός ότι στην πράξη πολλές φορές lex fori και lex loci protectionis συμπίπτουν, είναι πιθανό να καταλήξει σε αποσύνδεση μεταξύ του δικαίου που εφαρμόζεται αναφορικά με την αξίωση προσβολής και του δικαίου που εφαρμόζεται στην χώρα όπου τελέστηκε η προσβολή. Δεδομένου, όμως, ότι αυτό μπορεί να σημαίνει ότι ο δημιουργός δεν απολαμβάνει το ίδιο επίπεδο προστασίας με τους ημεδαπούς δημιουργούς της lex loci protectionis, ένα τέτοιο αποτέλεσμα έρχεται σε αντίθεση με τη Σύμβαση της Βέρνης που έχει ως σκοπό την προστασία των δημιουργών με ομοιόμορφο τρόπο[161].

---

[159] *A Kur*, Choice of law and Intellectual Property Rights, Maunsbach, Ulf, 2019, σελ. 4 επ.
[160] *G. Koumantos*, Sur le droit International prive du droti d'auteur: il diritto di autore, Avril – Septembre 1979, σελ. 636.
[161] *Ε. Συνοδινού σε Α. Μπώλο*, ό.π., σελ. 326.

Το αρμόδιο δικαστήριο θα πρέπει, βάσει της αρχής lex loci protectionis, να εφαρμόσει το δίκαιο της χώρας που επικαλείται ο δικαιούχος[162] και στην συνέχεια βάσει του δικαίου αυτού να διαπιστώσει αν μια πράξη προσβολής τελέστηκε στην χώρα αυτή. Στην πράξη ο δικαιούχος αιτείται προστασία για την χώρα για την οποία υφίσταται η άρνηση της προστασίας, η οποία συνήθως εκφράζεται μέσω της τέλεσης πράξεων προσβολών διάμεσου των οποίων ο προσβολέας αμφισβητεί ή αγνοεί την ύπαρξη δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Συνεπώς, η εφαρμογή της lex loxi protectionis στο πεδίο της προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας καταλήγει στην εφαρμογή του δικαίου της χώρας όπου τελέστηκε η προσβολή. Το δικαστήριο που έχει την δικαιοδοσία να εκδικάσει την διαφορά βάσει του άρθρου 4 §1 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια (δικαιοδοσία του τόπου κατοικίας του εναγομένου) εφαρμόζοντας της αρχή του δικαίου της χώρας προστασίας ενδέχεται να εφαρμόσει ξένο δίκαιο, με αποτέλεσμα η lex fori να διακρίνεται από την lex loci protectionis. Η εφαρμογή της lex loci protectionis θα οδηγεί στο ίδιο αποτέλεσμα με την lex loci delicti. Πράγματι, βάσει της αρχής της εδαφικότητας, θα είναι σχεδόν αδύνατο να προσβληθεί ένα εθνικό δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας χωρίς της τέλεση μιας πράξης προσβολής στο έδαφος της χώρας στην οποία υπάρχει το δικαίωμα αυτό[163].

Για παράδειγμα, όταν ο δημιουργός ενός προστατευόμενου από το δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας έργου, όπως για παράδειγμα, μιας φωτογραφίας, ισχυρίζεται ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων ότι επήλθε προσβολή του δικαιώματός του από την χωρίς άδεια αναπαραγωγή και δημοσίευση της φωτογραφίας του σε έντυπη έκδοση στην Ελλάδα, ενώ η φωτογραφία δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά σε άλλο κράτος, επί παραδείγματι, στον Καναδά, το δίκαιο της χώρας για την οποία ζητείται η προστασία θα είναι το ελληνικό δίκαιο για την προσβολή που έλαβε χώρα στην Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι η πρώτη δημοσίευση της φωτογραφίας έλαβε χώρα στον Καναδά. Εάν ο δημιουργός ισχυριστεί ότι η προσβολή του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας τελέστηκε από την προηγούμενη δημοσίευση στον Καναδά κι όχι από την μετέπειτα δημοσίευση στην Ελλάδα, το ελληνικό δικαστήριο θα εφαρμόσει το δίκαιο της χώρας για την οποία αιτείται την προστασία, το οποίο θα είναι το δίκαιο του Καναδά.

3.4 Το ζήτημα των πολλαπλών προσβολών σε διαφορετικά κράτη

Ένα από τα καίρια προβλήματα που είναι πολύ πιθανό να εμφανιστούν στις προσβολές της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι ότι, ενδέχεται, ιδίως με τα σύγχρονα τεχνικά μέσα, να λάβουν

[162] *Ε. Συνοδινού σε Α. Μπώλο*, ό.π., υποσημ. 53. Ο σύνδεσμος, συνεπώς, είναι η αίτηση προστασίας (claim for protection) ενώ στην συνέχεια βάσει του ουσιαστικού δικαίου της χώρας για την οποία ο αιτών ζητά προστασία θα διαπιστωθεί εάν τελέστηκε η προσβολή. Ωστόσο, αν ο αιτών τη δικαστική προστασία δεν προσδιορίσει την χώρα για την οποία αιτείται προστασία το δικαστήριο θα εφαρμόσει την lex fori.
[163] *Ε. Συνοδινού σε Α. Μπώλο*, ό.π., σελ. 327.

χώρα ταυτόχρονα ή και διαδοχικά σε πολλά και διαφορετικά κράτη. Αυτό θα μπορούσε να συμβεί στην περίπτωση που η προσβολή τελείται μέσω διαδικτύου και γενικότερα στα πλαίσια παγκόσμιας προσβολής και αγοράς. Για παράδειγμα, όταν ένα προστατευόμενο από το δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας έργο διατίθεται χωρίς την άδεια του δικαιούχου στο διαδίκτυο η εφαρμογή της lex loci protectionis παρέχει καταρχήν στον δικαιούχο το δικαίωμα να αιτηθεί δικαστική προστασία σε οποιαδήποτε χώρα το έργο γίνεται προσιτό στο κοινό[164].

Η απουσία ενός ειδικότερου κανόνα εφαρμοστέου δικαίου έχει αποτελέσει αντικείμενο κριτικής. Αντιλαμβανόμαστε, ότι με βάση την αρχή της lex loci protectionis και τα 27 δίκαια των χωρών της ΕΕ μπορεί να είναι εφαρμοστέα σε αντίστοιχες προσβολές, κάτι που αποτελεί εφιάλτη για τους διαδίκους, αφού τους εισάγει σε χρονοβόρες και δαπανηρές διαδικασίες[165]. Παράλληλα, η αδιάκριτη εφαρμογή της αρχής αυτής, η οποία έχει ως αποτέλεσμα την εμπλοκή περισσότερων δίκαιων για έκαστη προσβολή ανά χώρα, μπορεί να οδηγήσει σε σύνθετες και περίπλοκες νομικές καταστάσεις, κάτι που ελάχιστα δικαιολογείται όταν η οικονομική σημασία της προσβολής είναι μεγάλη μόνο σε μία χώρα και σχεδόν ανύπαρκτη στις άλλες χώρες[166].

Στο πλαίσιο αυτό έχουν υποστηριχθεί διάφορες θεωρητικές απόψεις για τον εναλλακτικό προσδιορισμό του εφαρμοστέου δικαίου σε περιπτώσεις προσβολών που τελούνται σε περισσότερα κράτη ή για περιπτώσεις παγκόσμιας προσβολής, όπως η εισαγωγή μιας ρήτρας διαφυγής (escape clause) που να επιτρέπει την υποχώρηση από τον κανόνα της lex protectionis υπέρ του δικαίου που εμφανίζει στενότερο δεσμό με την επίδικη διαφορά[167]. Η αρχή αυτή είναι κομβική κυρίως για προσβολές που είναι αδύνατο να υπολογιστεί η έκταση τους (ubiquitous infringements), όπως παράδειγμα όταν λαμβάνουν χώρα μέσω διαδικτύου. Μια δεύτερη εναλλακτική θα ήταν η επιλογή του δικαίου που έχουν επιλέξει τα μέρη[168]. Κάτι τέτοιο, όμως, θα σήμαινε ότι πρέπει να τεθεί εκτός εφαρμογής ο κανόνας του άρθρου 8 §3 ο οποίος

[164] *R. Matulionyte*, The Law Applicable to Online Copyright Infringments in ALI and CLIP Proposals: A Rebalance of Interest Needed, 2011, σελ. 27.
[165] *Van Engelen*, Jurisdiction and Applicable Law in matters of intellectual protperty, 2010, σελ. 15.
[166] *Ε. Συνοδινού σε Α. Μπώλο*, ό.π., σελ. 329.
[167] CLIP Proposal, Third draft, Principles for conflicts of laws in Intellectual Property prepared by the Eurpean Max Planc Group on Conflict of Laws in Intellectual property, 2010, Article 3:603: Ubiquitous infringement (1) In disputes concerned with infringement carried out through ubiquitous media such as the Internet, the court may apply the law of the State having the closest connection with the infringement, if the infringement arguably takes place in every State in which the signals can be received. This rule also applies to existence, duration, limitations and scope to the extent that these questions arise as incidental question in infringement proceedings. (2) In determining which State has the closest connection with the infringement, the court shall take all the relevant factors into account, in particular the following: (a) the infringer's habitual residence; (b) the infringer's principal place of business; (c) the place where substantial activities in furthering of the infringement in its entirety have been carried out; (d) the place where the harm caused by the infringement is substantial in relation to the infringement in its entirety. (3) Notwithstanding the law applicable pursuant to paragraphs 1 and 2, any party may prove that the rules applying in a State or States covered by the dispute differ from the law applicable to the dispute in aspects which are essential for the decision. The court shall apply the different national laws unless this leads to inconsistent results, in which case the differences shall be taken into account in fashioning the remedy.
[168] *Van Engelen*, ό.π., σελ. 15.

απαγορεύει την αυτονομία των μερών για ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας και θα αναλυθεί αμέσως κατωτέρω[169]. Παράλληλα ως εναλλακτική η οποία θα έχει μεγαλύτερη πρακτική εφαρμογή είναι η εισαγωγή ενός κανόνα «de minimis»[170] σε επίπεδο ουσιαστικού δικαίου βάσει του οποίου η προσβολή θα διαπιστώνεται ανάλογα με τη σημασία της και τη ζημία που επέφερε σε κάθε χώρα[171].

4. Το άρθρο 8 §3 του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ - Ο περιορισμός της αυτονομίας της βούλησης των μερών

Ο δικαιολογητικός λόγος της απαγόρευσης της αυτονομίας των μερών έγκειται στο ότι δεν νοείται η ιδιωτική βούληση να εμπλέκεται με το κυριαρχικό δικαίωμα των κρατών μελών να καθορίζουν την ύπαρξη, τον σκοπό και τους περιορισμούς του δικαιώματος στο έδαφός τους[172]. Ωστόσο, παρόλο που το 2005 η Πρόταση του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ ήταν πιο δεκτική ως προς την εισαγωγή διάταξης που περιέχει ρήτρα διαφυγής ή επιτρέπει στα μέρη να επιλέξουν το εφαρμοστέο δίκαιο, το ισχύον κείμενο του Κανονισμού απαγορεύει ρητά κάτι τέτοιο, συνεπεία της εφαρμογής της αρχής της εδαφικότητας. Συγκεκριμένα, η παράγραφος 3 του άρθρου 8 αποκλείει παρεκκλίσεις από το εφαρμοστέο δίκαιο, όπως αυτό ορίζεται στα άρθρα 8 §§1,2, βάσει της συμφωνίας των μερών κατ' εφαρμογή του άρθρου 14. Η αποκλειστικότητα της εφαρμογής της ρύθμισης του άρθρου 8 αναφορικά με τις προσβολές δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας επιβεβαιώνεται και από το άρθρο 13 του Κανονισμού, που παραπέμπει στην εφαρμογή του άρθρου 8[173]. Δυνάμει της διάταξης αυτής, αντίστοιχη της οποίας απαντάται και στο άρθρο 6 του Κανονισμού αυτού, αναφορικά με τις προσβολές των πράξεων αθέμιτου ανταγωνισμού, απαγορεύεται ο συμβατικός προσδιορισμός του εφαρμοστέου δικαίου τόσο πριν όσο και μετά την τέλεση της προσβολής του δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας. Η λύση αυτή δικαιολογείται από την αντίληψη ότι δεν είναι ορθό να αφήνεται στην βούληση των μερών η επιλογή της μη εφαρμογής κανόνων που διαμορφώνουν ένα σημαντικό κομμάτι της οικονομικής πολιτικής κάθε χώρας. Παράλληλα, λόγω της περιορισμένης χωρικής ισχύος των εθνικών

---

[169] Αμφισβητείται από τους θεωρητικούς της πνευματικής ιδιοκτησίας η χρησιμότητα και ο λόγος επιλογής του κανόνα αυτού σε συνδυασμό με την έλλειψη ειδικής αιτιολογίας επιβολής του σχετικά με ζητήματα διανοητικής ιδιοκτησίας.

[170] Τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η εισαγωγή του soft law κανόνα τη προσβολής στην εγχώρια αγορά που υιοθετήθηκε από τον WIPO στην Κοινή Σύσταση για την προστασία των σημάτων και άλλων δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο.

[171] *J. Fawcett/ P. Torremans*, Intellectual Property and Private International Law, 2011, σελ. 819.

[172] *Annete Kur,* Are there any Common European Principles of Private International Law with regard to Intellectual Property? Σελ. 8.

[173] Άρθρο 13, Κανονισμού Ρώμη ΙΙ *«Για τους σκοπούς του παρόντος κεφαλαίου, οι εξωσυμβατικές ενοχές που απορρέουν από προσβολή δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας διέπονται από το άρθρο 8».*

δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, η επιλογή δικαίου άλλου από αυτό για το οποίο ζητείται η προστασία δημιουργεί νομικό κενό[174].

Η λύση αυτή όμως έχει επικριθεί από τους θεωρητικούς της επιστήμης, καθώς ο λόγος για την απαγόρευση της αυτονομίας των μερών δεν είναι ιδιαίτερα ξεκάθαρος. Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση *«Η ελευθερία επιλογής των μερών δεν θα γίνει αποδεκτή [….] για δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, όπου δεν είναι κατάλληλη».* Το πότε όμως συμβαίνει, αυτό δεν εξηγείται πουθενά[175]. Η βάση για την αιτιολόγηση αυτή στηρίζεται πιθανότατα στην έκθεση του Συμβουλίου του Αμβούργου σύμφωνα με την οποία *«η αυτονομία των μερών απαγορεύεται όταν εμπλέκονται δημόσια συμφέροντα»*. Όμως, αν εφαρμοστεί το άρθρο 8 §3 και απορριφθεί η ελευθερία επιλογής των μερών, και εφαρμοσθεί η αρχή της lex loci protectionis, τότε, όταν η προσβολή λαμβάνει χώρα, για παράδειγμα, στο πλαίσιο της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς, οι προφανείς δυσκολίες εκδίκασης της προσβολής αυτής σε όλα τα fora που θα προκύψουν, πάλι θέτουν ζητήματα δημοσίου συμφέροντος[176]. Κι αυτό γιατί είναι ζήτημα δημοσίου συμφέροντος η απαγόρευση στα μέρη να επιλέξουν με συμφωνία μετά το γεγονός της αδικοπραξίας (post - tort agreements) το εφαρμοστέο δίκαιο και να αξιολογήσουν με τρόπο πρακτικό και αποτελεσματικό τον χρόνο και τα κόστη για την εκδίκαση της υπόθεσης.

Πράγματι, όπως παρατηρείται, οι συμφωνίες αναφορικά με το εφαρμοστέο δίκαιο που συνάπτονται μετά το τέλος της αδικοπραξίας παρουσιάζουν πολύ λιγότερα προβλήματα, δεδομένου ότι τα μέρη είναι σε θέση να γνωρίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους και να αξιολογούν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα μιας τέτοιας συμφωνίας, ενώ ταυτόχρονα οι συμφωνίες αυτές είναι δυνατό να προάγουν σημαντικά την οικονομία της δίκης[177]. Εξάλλου, η σημασία της προώθησης μιας οριοθετημένης ευελιξίας κατά τον προσδιορισμό του εφαρμοστέου δικαίου διακηρύσσεται και στις Αιτιολογικές Σκ. 14[178] και 31 του Κανονισμού[179], η πρώτη εκ των οποίων δίνει την δυνατότητα για παρεκκλίσεις από τον

---

[174] *Hann/Tell*, The European Commision's Agenda: The Future Rome I and Rome II Regulations, σε *Basedow/Drexl/Ku*r, Intellectual Property in the Conflict of Law, 2005, σελ. 17.
[175] *Van Engelen,* ό.π., σελ. 17.
[176] *Van Engelen*, ό.π., σελ. 18.
[177] *S. Symeonides,* Party Autonomy in Rome I and II from a Comparative Perspective, 2010, σελ. 513.
[178] Αιτιολογική Σκ. 14 *«Η απαίτηση ασφάλειας δικαίου και η ανάγκη απονομής της δικαιοσύνης σε συγκεκριμένες περιπτώσεις αποτελούν ουσιώδη στοιχεία του χώρου δικαιοσύνης. Ο παρών κανονισμός καθορίζει τους καταλληλότερους συνδετικούς παράγοντες για την επίτευξη των στόχων αυτών. Συνεπώς, ο παρών κανονισμός καθορίζει τον γενικό κανόνα, αλλά και συγκεκριμένους κανόνες και, σε ορισμένες διατάξεις, «ρήτρες διαφυγής», που καθιστούν δυνατή την παρέκκλιση από τους εν λόγω κανόνες εφόσον είναι σαφές από όλες τις περιστάσεις της υπόθεσης ότι η αδικοπραξία/το αδίκημα συνδέεται προφανώς στενότερα με άλλη χώρα. Έτσι, αυτό το σύνολο κανόνων συνιστά εύκαμπτο πλαίσιο κανόνων σύγκρουσης νόμων. Επίσης δίνει τη δυνατότητα στο επιληφθέν δικαστήριο να χειριστεί την κάθε υπόθεση καταλλήλως».*
[179] Αιτιολογική Σκ. 31 *«Προκειμένου να γίνει σεβαστή η αρχή της αυτονομίας των μερών και να ενισχυθεί η ασφάλεια δικαίου, τα μέρη θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα επιλογής του εφαρμοστέου στην εξωσυμβατική ενοχή δικαίου. Η εν*

γενικό κανόνα και επίκλησης ρητρών διαφυγής, ενώ με βάση την δεύτερη αναλύονται οι προϋποθέσεις και οι περιστάσεις κάτω από τις οποίες είναι δικαιολογημένη η επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου με συμφωνία των μερών.

Δεδομένου ότι ο Κανονισμός Ρώμη ΙΙ εφαρμόζεται ανεξάρτητα από τον τόπο κατοικίας του εναγομένου ή το μέρος που δίνει το έρεισμα της εξωσυμβατικής ενοχής, οι συνέπειες της εφαρμογής του άρθρου 8 §3 είναι ευρείες. Όταν ένα δικαστήριο χώρας της ΕΕ έχει δικαιοδοσία, θα εφαρμοστεί ο Κανονισμός αυτός. Έτσι, για παράδειγμα, αν λάβει χώρα μια προσβολή δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο στην Ολλανδία όπου έγινε η προώθηση ενός έργου, όσο και στην Κίνα όπου είναι η χώρα που αναπαρήχθη ή έγινε διανομή (distribution), τα μέρη δεν θα έχουν την επιλογή να συμφωνήσουν ως προς την εφαρμογή του Ολλανδικού δικαίου και για τις δύο περιπτώσεις προσβολών στις δύο χώρες προκειμένου να επιλυθεί η διαφορά τους με αποτελεσματικό και όσο το δυνατόν λιγότερο δαπανηρό τρόπο[180].

Από την άλλη, ως προτεινόμενες λύσεις σε ζητήματα εφαρμοστέου δικαίου της διανοητικής ιδιοκτησίας, προερχόμενες από το ακαδημαϊκό σώμα, έχουν προταθεί οι αρχές CLIP[181] και ALI[182] οι οποίες, μεταξύ άλλων, περιέχουν κανόνες σύγκρουσης και ειδικότερα ρυθμίζουν ζητήματα εφαρμοστέου δικαίου στα ζητήματα διανοητικής ιδιοκτησίας, με μια πιο σύγχρονη οπτική, βάσει της οποίας αντιτίθενται στην καθολική απαγόρευση της αυτονομίας των μερών σχετικά με την συμβατική επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου. Συγκεκριμένα, προτείνουν την συμβατική εφαρμογή έστω για τον υπολογισμό της ζημίας (remedies). Η άποψη αυτή έχει επικριθεί καθώς ο υπολογισμός της ζημίας και της αποζημίωσης εμπίπτει δικαιικά στη δημόσια σφαίρα και δεν θα μπορούσε να ρυθμιστεί ένα τέτοιο ζήτημα συμβατικώς.

Αναφορικά με τις νομοθετικές ρυθμίσεις των κρατών μελών πριν την εφαρμογή του Κανονισμού, φαίνεται πως σε κάποιες χώρες απαγορευόταν ρητά η επιλογή του εφαρμοστέου

λόγω επιλογή θα πρέπει να εκφράζεται ή να συνάγεται με αρκετή βεβαιότητα από τις συνθήκες της υπόθεσης. Το δικαστήριο, όταν διαπιστώνει την ύπαρξη της συμφωνίας πρέπει να σέβεται την πρόθεση των μερών. Η προστασία των ασθενεστέρων συμβαλλομένων θα πρέπει να εξασφαλισθεί με την καθιέρωση ορισμένων προϋποθέσεων υπό τις οποίες θα είναι δυνατή η επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου».

[180] Αυτή η επιλογή ακολουθήθηκε από Ολλανδικό δικαστήριο πριν την θέση σε ισχύ του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ, *Fashion Box v. Vingino*.

[181] European Max Planck Group on Conflict of Laws in Intellectual Property (CLIP), Principles for Conflict of Laws in Intellectual Property, Second Preliminary Draft, June 6, 2009. Μια ομάδα μελετητών και ακαδημαϊκών του Ινστιτούτου Max Plank στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας ανέλαβε την πρωτοβουλία για μια πρόταση ονόματι CLIP (Conflict of Laws in Intellectual Property). Η πρόταση αυτή αποσκοπούσε να συμπεριληφθεί στην πρόταση για τη Σύμβαση της Χάγης σχετικά με δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Στη σημερινή του μορφή, η πρόταση αυτή αφορά ζητήματα εφαρμοστέου δικαίου, δικαιοδοσίας, και αναγνώρισης και εκτέλεσης, οδεύοντας παράλληλά με την τις αμερικάνικες αρχές ALI, που ρυθμίζουν παρεμφερή ζητήματα.

[182] American Law Institute, Intellectual Property: Principles Governing Jurisdiction, Choice of Law, and Judgments in Transnational Disputes, 2007.

δικαίου (βλ. Γερμανία), ενώ σε κάποιες άλλες επιτρεπόταν η αυτονομία της βούλησης των μερών έστω και σε περιορισμένο σχετικά βαθμό (βλ. Αυστρία, Ελβετία). Οι περιορισμοί αυτοί είναι οι εξής: Αρχικά, προσφέρεται ως μοναδική επιλογή το δίκαιο του forum. Επίσης, η επιλογή του δικαίου θα μπορέσει να λάβει χώρα μόνο μετά την αδικοπρακτική συμπεριφορά ενώ η επιλογή θα αφορά μόνο διαφορές που αναφύονται από την προσβολή του δικαιώματος και όχι διαφορές που αγγίζουν τον σκληρό πυρήνα του δικαιώματος.

Συμπεραίνουμε, όμως, έχοντας υπόψη τις συνεχώς αυξανόμενες στον σύγχρονο κόσμο προσβολές της πνευματικής ιδιοκτησίας μέσω διαδικτύου, ότι η επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου από τα μέρη, έστω και σε συγκεκριμένες πτυχές της διαφοράς, είναι αναγκαία. Με μια απλή χρήση του διαδικτύου μπορεί να λάβει χώρα μια προσβολή σε παγκόσμιο επίπεδο τη στιγμή που τα εθνικά δίκαια πνευματικής ιδιοκτησίας των κρατών εμφανίζουν σημαντικές διαφορές. Έτσι, προκειμένου να αποφευχθούν δίκες σε διαφορετικά κράτη, τα μέλη ίσως επιθυμούν να συμφωνήσουν στο εφαρμοστέο δίκαιο που θα οδηγήσει σε έκδοση απόφασης με παγκόσμια ισχύ[183]. Η λύση αυτή θα ήταν ιδανική στην περίπτωση που και τα δύο μέρη είναι εμπορικές εταιρίες, ή στην περίπτωση που το αδύναμο μέρος, δηλαδή, συνήθως, ο δικαιούχους του δικαιώματος δεν διαθέτει τους πόρους να επιλύσει μια διαδικτυακή προσβολή των δικαιωμάτων του σε πολλές έννομες τάξεις και κάτω διαφορετικά δίκαια.

Γ. Το ελληνικό Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας

1. Το άρθρο 67 του Ν. 2121/1993

Έπειτα από την έναρξη εφαρμογής του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ, το άρθρο 67 κατέστη στην ουσία ανεφάρμοστο, αφού θα ισχύει μόνο για τις προσβολές που έλαβαν χώρα πριν την ημερομηνία ισχύος του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ. Ωστόσο, είναι σημαντική η αναφορά του για την πλήρη προσέγγιση του ζητήματος και η σύγκρισή του με τον ανωτέρω Κανονισμό. Έτσι, το άρθρο 67 του Ν. 2121/1993[184] καθόριζε το εφαρμοστέο δίκαιο σε ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγκεκριμένα τους κανόνες άρσης της σύγκρουσης γύρω από το εφαρμοστέο

[183] Για παράδειγμα σε περίπτωση που μια μηχανή αναζήτησης εναχθεί από τον κάτοχο δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας για τη συνεισφορά της στη προσβολή του δικαιώματος της παγκοσμίως, δεδομένου ότι η νομοθεσίες των εννόμων τάξεων για παραβίαση πνευματικών δικαιωμάτων συνεισφοράς δεν είναι σαφείς και εναρμονισμένες και τα έξοδα για διαδοχικές δίκες είναι απαγορευτικά, τα μέρη θα μπορούν να αποφασίσουν με δική τους ευθύνη, να εφαρμόσουν ένα ενιαίο δίκαιο για όλη την προσβολή που έλαβε χώρα παγκοσμίως. Στην περίπτωση αυτή, τα μέρη θα πρέπει να αναλάβουν το ρίσκο ότι ακόμα κι αν η απόφαση δεν είναι ευνοϊκή για αυτούς, οι συνέπειες της θα αφορούν και τις χώρες οι οποίες ενδεχομένως να κατέληγαν σε μια πιο ευνοϊκή λύση. Βλ. αποφάσεις *GS Media v Sanoma; Stichting Brein v Ziggo; and Filmspeler, C-527/15.*

[184] Το άρθρο αυτό δεν ρυθμίζει ζητήματα εφαρμοστέου δικαίου επί των ενοχών από συμβάσεις και άδειες εκμετάλλευσης πνευματικών έργων.

δίκαιο στην περίπτωση που η προστασία ενός έργου περιέχει στοιχεία αλλοδαπότητας[185]. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, εφαρμόζεται καταρχήν η διεθνής σύμβαση που τυχόν υπάρχει μεταξύ της Ελλάδας και του κράτους με το οποίο σχετίζεται η προσβολή του δικαιώματος[186]. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει διεθνής σύμβαση, τότε, τα δημοσιευμένα έργα διέπονται από το δίκαιο της χώρας όπου το έργο έγινε για πρώτη φορά νομίμως προσιτό στο κοινό, ενώ τα αδημοσίευτα έργα διέπονται από το δίκαιο της ιθαγένειας του δημιουργού τους[187]. Στην πρώτη περίπτωση, ο νόμος χρησιμοποιεί περιγραφική διατύπωση που συμπίπτει με τον ορισμό της δημοσίευσης όπως δίνεται στο άρθρο 3 §3 της Σύμβασης της Βέρνης. Επομένως, για την δημιουργία αυτού του συνδετικού στοιχείου αρκεί κάθε νόμιμη ενέργεια που κάνει το έργο προσιτό στο κοινό, χωρίς όμως να απαιτείται η παραγωγή αντιτύπων και η διάθεση τους στο κοινό όπως συμβαίνει με τον ορισμό της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης.

2. Ειδικότερες πτυχές του εφαρμοστέου δικαίου σύμφωνα με το άρθρο 67 του Ν. 2121/1993

Κατά τις διατάξεις 1-3 του Νόμου αυτού για όλα τα ζητήματα (πλην της ένδικης προστασίας και του δικαίου των συμβάσεων) εφαρμοστέο ορίζεται συνοπτικά: α) για τα πνευματικά δικαιώματα το δίκαιο της χώρας της πρώτης δημοσίευσης του έργου ή της ιθαγένειας του δημιουργού αν το έργο είναι αδημοσίευτο, β) για τα συγγενικά δικαιώματα των ερμηνευτών-εκτελεστών το δίκαιο της χώρας όπου πραγματοποιήθηκε η ερμηνεία ή εκτέλεση, γ) για τα συγγενικά δικαιώματα των παραγωγών το δίκαιο της χώρας όπου παρήχθησαν οι υλικοί φορείς ήχου ή ήχου και εικόνας, δ) για τα συγγενικά δικαιώματα των ραδιοτηλεοπτικών σταθμών το δίκαιο της χώρας από όπου έγινε η ραδιοτηλεοπτική εκπομπή και τέλος ε) για τα συγγενικά δικαιώματα των εκδοτών το δίκαιο της χώρας όπου έγινε η έντυπη έκδοση.

Οι ανωτέρω κανόνες αφορούν ζητήματα που ανήκουν στον ουσιαστικό πυρήνα της πνευματικής ιδιοκτησίας. Τα θέματα αυτά απαριθμούνται από τον ίδιο τον νόμο και αφορούν το υποκείμενο του δικαιώματος της πνευματικής ιδιοκτησίας, ποιά έργα γίνονται αντικείμενο πνευματικής ιδιοκτησίας, ποιές εξουσίες παρέχει το δικαίωμα, πόσο διαρκεί και ποιοί περιορισμοί επιβάλλονται από το νόμο. Ειδικά για τους περιορισμούς που μπορεί να επιβάλλονται από το εφαρμοστέο δίκαιο, ο νόμος προβλέπει ρητά ότι ένας από αυτούς δεν εφαρμόζεται από τα ελληνικά δικαστήρια. Συγκεκριμένα, οι μη εκούσιες άδειες εκμετάλλευσης, δηλαδή οι περιπτώσεις κατά τις οποίες γίνεται το έργο αντικείμενο εκμετάλλευσης χωρίς τη

[185] *Λ. Κοτσίρης και Ι. Σταματούδη*, κατ' άρθρον ερμηνεία Ν. 2121/1993, ό.π., σελ. 1154.
[186] Ως ειδικότερη αλλά και επειδή, σύμφωνα με το άρθρο 28 του Συντάγματος, οι Διεθνείς Συμβάσεις έχουν αυξημένη τυπική ισχύ.
[187] Ο ελληνικός νόμος υιοθέτει την lex originis στα ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας και όχι την lex loci protectionis.

συναίνεση του δημιουργού, αποδοκιμάζονται από τον έλληνα νομοθέτη ως πρακτική αντίθετη με την ελληνική δημόσια τάξη (ΑΚ 33). Η δημόσια τάξη του forum μπορεί να παρέμβει επίσης, αν για παράδειγμα το δίκαιο που καθορίζεται από την συγκεκριμένη σύμβαση ως εφαρμοστέο δεν αναγνωρίζει την ισχύ του σκοπού μεταβίβασης, επιτρέπει την συμβατική παραίτηση του ηθικού δικαιώματος ως συνόλου ή δέχεται την μεταβίβαση όλων των μελλοντικών έργων που δεν ήταν γνωστά κατά τον χρόνο σύναψης της σύμβασης[188].

Ένα ακόμα πεδίο για το οποίο δεν εφαρμόζεται το κατά τα λοιπά εφαρμοστέο δίκαιο αλλά το δίκαιο της lex fori είναι αυτό της ένδικης προστασίας. Πρόκειται για το σύνολο των μέσων που θέτει η πολιτεία στη διάθεση των ενδιαφερόμενων προκειμένου να πετύχουν την δικαστική προστασία του δικαιώματός τους ή να αμυνθούν όταν κάποιος ζητάει αυτή την προστασία. Το ζήτημα αυτό, λόγω του έντονου δικονομικού χαρακτήρα του, είναι λογικό να διέπεται από το δίκαιο της χώρας του δικάζοντος δικαστηρίου[189].

3. Το ζήτημα της αμοιβαιότητας σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω η εφαρμογή των διατάξεων αυτών εξαρτάται αφενός από την μη υπαγωγή του επίδικου έργου στο ρυθμιστικό πεδίο κάποιας διεθνούς σύμβασης. Επομένως, το άρθρο 67 §§1 και 2 εφαρμόζεται μόνο αν δεν ορίζεται άλλως από τις διεθνείς συμβάσεις αυτές, και αφετέρου από την τήρηση της αμοιβαιότητας[190]. Ο νόμος αντιμετωπίζει το ενδεχόμενο κατά το οποίο η ξένη χώρα και η Ελλάδα συνδέονται μεν με διεθνή σύμβαση για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, όμως η ξένη χώρα θεωρεί ότι ορισμένο έργο δεν καλύπτεται από την διεθνή αυτή σύμβαση. Σε αυτή την περίπτωση ο νόμος θεωρεί ότι για το συγκεκριμένο θέμα η διεθνής σύμβαση είναι σαν να μην υπάρχει και εφαρμόζεται η ρύθμιση για την περίπτωση ανυπαρξίας διεθνούς σύμβασης, με αποτέλεσμα η Ελλάδα να αρνείται την προστασία στα έργα της λόγω έλλειψης αμοιβαιότητας[191]. Η ρύθμιση αυτή δεν φαίνεται να αντίκειται στο άρθρο 5 §1 της Σύμβασης της Βέρνης που εξομοιώνει τους ξένους δημιουργούς προς τους ημεδαπούς, κι αυτό γιατί αν μια ξένη χώρα θεωρεί ότι κάποια κατηγορία έργων δεν προστατεύεται από την Διεθνή Σύμβαση, η Ελλάδα δεν είναι υποχρεωμένη να δεχτεί, στις σχέσεις της με την χώρα αυτή, μια διαφορετική, ευρύτερη ερμηνεία της Διεθνούς Σύμβασης. Εξάλλου, προϋπόθεση για την ύπαρξη αμοιβαιότητας δεν είναι η παροχή ίδιας νομικής βάσης με την Ελλάδα, αρκεί να προστατεύονται τα δικαιώματα από συγκεκριμένα έργα ως δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.

---

[188] *Μ.- Θ. Μαρίνος*, Πνευματική Ιδιοκτησία ό.π, σελ. 366.
[189] *Γ. Κουμάντος,* ό.π., σελ 69.
[190] *Γ. Κουμάντος*, ό.π., σελ. 71.
[191] *Γ. Κουμάντος,* ό.π., σελ. 71.

Από την άλλη, η διατύπωση του άρθρου 67 §4 του Ν. 2121/1993, δημιουργεί ένα μεγάλο ερμηνευτικό πρόβλημα. Η διάταξη αυτή αναφέρει μόνο ότι, στην περίπτωση έλλειψης διεθνούς σύμβασης ή ανυπαρξίας αμοιβαιότητας δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Με τον τρόπο αυτό, ο νόμος προβλέπει στην επιβολή «αντιποίνων» εξαρτώντας την προστασία από την αμοιβαιότητα. Η εφαρμογή όμως κάποιου άλλου δικαίου, όχι μόνο δεν αποτελεί αντίποινο αλλά θα μπορούσε δυνητικά να επιφέρει ευμενέστερη μεταχείριση. Για παράδειγμα, αν η χώρα που αρνείται την προστασία στα ελληνικά έργα δίνει μικρή ή και καθόλου προστασία και στα έργα που πρωτοδημοσιεύτηκαν σε αυτή ή που δημιουργήθηκαν από τους υπηκόους της, η εφαρμογή ενός άλλου δικαίου (για παράδειγμα του ελληνικού) θα αποτελούσε ευμενέστερη μεταχείριση. Ο σκοπός του νόμου δεν είναι να προστατεύονται με άλλες διατάξεις τα έργα της χώρας που αρνείται την προστασία των ελληνικών αλλά να μην προστατεύονται καθόλου. Επομένως, το νόημα της διάταξης είναι ότι η μη εφαρμογή κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου σημαίνει μη εφαρμογή κανενός δικαίου, ήτοι άρνηση προστασίας[192].

Δ. Σχέση Κανονισμού Ρώμη ΙΙ και άρθρου 67 Ν. 2121/1993

1. Lex loci protectionis vs lex originis

Σε αντίθεση με την κρατούσα εφαρμογή της lex loci protectionis, το άρθρο 67 του Ν. 2121/1993, προκρίνει την εφαρμογή της lex originis. Η διάκριση αυτή είναι υπαρκτή σε αρκετές έννομες τάξεις. Πράγματι, σε ορισμένες χώρες τα δικαστήρια εφαρμόζουν την αρχή της lex loci protectionis μόνο όσον αφορά την αδικοπραξία καθεαυτή, την απόδειξη και την επιμέτρηση της ποινής. Οι χώρες αυτές εκτιμούν ότι όσον αφορά την πνευματική ιδιοκτησία, πριν αναλυθεί η αδικοπραξία καθεαυτή, χρειάζεται να λυθεί ένα ζήτημα που προηγείται, όπως η απόφαση περί του αν το έργο προστατεύεται από κάποιο δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και ποιός είναι ο δικαιούχος του. Όλα αυτά τα ζητήματα ρυθμίζονται κατά την lex originis από το δίκαιο όπου έγινε η πρώτη δημοσίευση του έργου βάσει του άρθρου 5 §4 της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης, η οποία αποκαλεί το δίκαιο αυτό, δίκαιο προέλευσης[193]. Αντίθετα, άλλες ευρωπαϊκές χώρες θεωρούν ότι αυτά τα ζητήματα θα πρέπει να διέπονται από το δίκαιο της χώρας για την οποία ζητείται η προστασία κι απορρίπτουν την εφαρμογή του δικαίου της χώρας προέλευσης.[194] Το

[192] *Μ.-Θ. Μαρίνος*, Πνευματική Ιδιοκτησία, ό.π., σελ. 364.

[193] Αυτό υποστηρίζεται από κάποιους Αμερικανούς θεωρητικούς όπως ο Καθηγητής Ginsburg, σύμφωνα με τον οποίο η Σύμβαση της Βέρνης δεν καλύπτει τα ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας, ούτε παρέχει κάποιο κανόνα εφαρμοστέου δικαίου για τον καθορισμό της πατρότητας ενός έργου, πλην του άρθρου 14 που αναφέρεται ημιτελώς στα δικαιώματα επί των κινηματογραφικών έργων και κατά συνέπεια δεν μπορεί να στηριχθεί κάποια αυτόματη απαίτηση στο δίκαιο της χώρας όπου ζητείται η προστασία.

[194] *N. Boschiero*, Intellectual Property in the light of the European conflict of law, σελ. 125.

γερμανικό Ανώτατο Δικαστήριο[195], για παράδειγμα, επιβεβαίωσε την αρχή ότι όταν ζητείται προστασία για δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας όπως αυτό προστατεύεται από τον γερμανικό νόμο, εφαρμόζεται η lex loci protectionis για τα θέματα ιδιοκτησίας, καταγωγής, πεδίου εφαρμογής και περιεχομένου των πνευματικών δικαιωμάτων, καθώς επίσης και για την εξάντληση των δικαιωμάτων, την μεταβίβαση των δικαιωμάτων χρήσης και των κυρώσεων εξαιτίας προσβολής των πνευματικών δικαιωμάτων[196].

Όμως, η υιοθέτηση της lex originis εμφανίζει ένα σημαντικό μειονέκτημα, το οποίο δεν μπορεί να παραβλεφθεί στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας. Εάν για παράδειγμα, ίσχυε ο κανόνας αυτός, για προσβολή που τελέστηκε στην Ελλάδα, θα εφαρμοζόταν διαφορετικό δίκαιο ανάλογα με την χώρα προέλευσης του έργου. Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα για προσβολές έργων που τελούνται στην ελληνική επικράτεια οι κανόνες προστασίας να διαφοροποιούνται ανάλογα με την προέλευση του έργου, έτσι ώστε να υπάρχει διαφορετική μεταχείριση των προσβολών των έργων που πρώτα δημοσιεύονται στην Ελλάδα (εθνικών έργων) από αυτά που δημοσιεύονται αλλού (αλλοδαπών έργων) παρά την αρχή της εθνικής μεταχείρισης και της απαγόρευσης των διακρίσεων που επιβάλλει την εφαρμογή των ίδιων ουσιαστικών κανόνων δικαίου σε εθιμικούς και αλλοδαπούς δημιουργούς[197].

2. Ειδικότερα, το άρθρο 67 του Ν. 2121/1993 και η lex originis

Με δεδομένο ότι ούτως η άλλως τα ζητήματα της έκτασης της προστασίας ρυθμίζονται κατά τα ανωτέρω από το δίκαιο την lex loci protectionis τίθεται το ερώτημα αν ο Κανονισμός Ρώμη ΙΙ επιδρά στα θέματα που κατά το ελληνικό δίκαιο ρυθμίζονταν από το δίκαιο της χώρας προέλευσης, έστω για τις περιπτώσεις έργων που έχουν δημοσιευθεί σε χώρα εκτός ΕΕ[198]. Συγκεκριμένα, το άρθρο 67 του Ν. 2121/1993 ορίζει ότι ο καθορισμός του υποκειμένου του δικαιώματος, το αντικείμενο του, το περιεχόμενό του, η διάρκεια του, και οι περιορισμοί του, διέπονται από το δίκαιο της χώρας προέλευσης ενώ η ένδικη προστασία διέπεται από το δίκαιο της χώρας όπου ζητείται[199]. Από την άλλη, το άρθρο 8 του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ επιλέγει ως λύση την εφαρμογή του δικαίου της χώρας για την οποία ζητείται η προστασία, κι αυτό διέπει,

[195] Η ίδια προσέγγιση ακολουθείται και στον αντίστοιχο ιταλικό και ελβετικό νόμο.
[196] *Ν. Boschiero*, ό.π., σελ. 125.
[197] *Ε. Συνοδινού σε Α. Μπώλο,* ό.π., σελ. 329.
[198] *Λ. Κοτσίρης και Ι. Σταματούδη* (επιμ.) Πνευματική Ιδιοκτησία – Κατ' άρθρον ερμηνεία Ν. 2121/1993, σελ. 1189.
[199] Στην πραγματικότητα το δικαίωμα υφίσταται από την δημιουργία του έργου. Αν το έργο παραμείνει αδημοσίευτο θα διέπεται από το δίκαιο της χώρας της ιθαγένειας του ή των δημιουργών, ενώ από την στιγμή που δημοσιεύεται, από το δίκαιο της χώρας την οποία επέλεξαν προς τούτο ο δημιουργός ή οι δημιουργοί.

σύμφωνα με το άρθρο 15 του Κανονισμού, πρακτικά όλα τα ζητήματα που το άρθρο 67 υπέβαλλε στο δίκαιο της χώρας προέλευσης[200].

Παρόλα αυτά, θα πρέπει ιδιαιτέρως να προσεχθεί ότι ένα από τα ζητήματα που ρητώς αναφέρονται στο άρθρο 15 του Κανονισμού είναι τα πρόσωπα που δικαιούνται αποκατάστασης της ζημιάς που υπέστησαν. Επίσης, δεδομένου ότι η αναφορά των θεμάτων στο άρθρο αυτό είναι ενδεικτική, ενώ και η διατύπωση του άρθρου 8 δεν διακρίνει μεταξύ των διάφορων θεμάτων που ανακύπτουν στην εξωσυμβατική ενοχή που απορρέει από την προσβολή του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, συνάγεται το συμπέρασμα ότι η διάταξη του άρθρου 8 §1 καθιερώνει αυτό που απέφυγε η Διεθνής Σύμβαση Βέρνης, δηλαδή έναν κανόνα γενικής ισχύος για όλα τα ζητήματα του δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας που μπορεί να ανακύψουν από την προσβολή του δικαιώματος[201]. Αυτή η λύση φαίνεται και η ορθότερη de lege ferenda[202]. Το σημαντικότερο επιχείρημα εναντίον της γενικής εφαρμογής της lex loci protectionis είναι ότι με αυτόν τον τρόπο φαίνεται ως η γένεση του δικαιώματος να εξαρτάται από την προσβολή του. Αυτό, όμως, δεν είναι ορθό, καθώς ακόμα και στην περίπτωση των συμβατικών ενοχών που εξετάστηκε παραπάνω, πρέπει να αναζητηθεί σε πολλές περιπτώσεις το δίκαιο που ρυθμίζει τα προκριματικά στοιχεία της σύμβασης.

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, μετά τον Κανονισμό Ρώμη ΙΙ, οι ρυθμίσεις του άρθρου 67 του Ν. 2121/1993 έχουν αντικατασταθεί από το άρθρο 8 του Κανονισμού[203]. Όμως, η αντικατάσταση αυτή δεν πρόκειται να αλλάξει την νομική κατάσταση στην Ελλάδα, όχι γιατί το άρθρο 67 πρέπει να ερμηνεύεται ως παραπέμπον στην lex loci protectionis παρά στην lex fori, αλλά επειδή ακριβώς η νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων δεν παρέχει κανένα παράδειγμα επίκλησης της προστασίας κάποιου δικαίου άλλου από το ελληνικό[204]. Πράγματι, η εφαρμογή του δικαίου της χώρας προέλευσης υπήρξε σπάνια και περιθωριακή, ουσιαστικά μόνο για να αναγνωριστεί σύμφωνα με το δίκαιο αυτό σε νομικά πρόσωπα η ικανότητα να δημιουργήσουν ένα έργο[205], δυνατότητα που η ελληνική νομοθεσία, όπως ερμηνεύεται από την νομολογία, αρνείται[206]. Ταυτόχρονα, η ρήτρα ίσης μεταχείρισης με τους ημεδαπούς, η οποία περιέχεται στις διεθνείς συμβάσεις που αναφέρθηκαν, δεν επιτρέπει την εφαρμογή του δικαίου της χώρας προέλευσης παρά μόνο αν είναι πιο ευνοϊκό για τον δικαιούχο απ' ότι για το ελληνικό δίκαιο,

---

[200] *Γ. Πανόπουλος*, τα αντικείμενα της διανοητικής ιδιοκτησίας στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου, 2016, σελ. 544 επ.
[201] *J. Drexl,* The proposed Rome II Regulation: European Choice of Law in the field of intellectual property, σε *Drexl/Kur*, σελ. 151 επ.
[202] Κατά την άποψη *Λ. Κοτσίρη – Ι. Σταματούδη* σε Κατ' άρθρον ανάλυση Ν. 2121/1993, σελ. 1190.
[203] *Χ. Χρυσανθής σε Χ. Παμπούκη*, Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, ό.π., σελ 819.
[204] *Γ. Πανόπουλος*, ό.π., σελ. 547.
[205] Βλ. ΕφΘεσ 649/2009, ΜΠρΑθ 7475/2008, ΧρΙΔ 2009, σελ. 162.
[206] *Γ. Πανόπουλος*, Τα αντικείμενα της διανοητικής ιδιοκτησίας στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου, 2016 και *Γ. Κουμάντος* ό.π., σελ. 165.

πράγμα πολύ σπάνιο δεδομένου ότι η ελληνική νομοθεσία υπερβαίνει κατά κανόνα την στάθμη προστασίας των διεθνών συμβάσεων[207].

ΙΙ. Ζητήματα δικονομικού διεθνούς δικαίου

Α. Ο Κανονισμός Βρυξέλλες Ια

Ο Κανονισμός Βρυξέλλες Ια 1215/2012[208] για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις εφαρμόζεται στις αστικής - εμπορικής φύσης διασυνοριακές υποθέσεις πνευματικής ιδιοκτησίας[209]. Ο Κανονισμός αυτός αποτελεί τον θεσμικό διάδοχο της Σύμβασης των Βρυξελλών της 27ης Σεπτεμβρίου 1968[210] και του Κανονισμού 44/2001 της 20ης Δεκεμβρίου 2000[211]. Το υλικό πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού είναι ιδιαίτερα ευρύ καθώς εφαρμόζεται σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ανεξαρτήτως της φύσεως του δικαστηρίου[212]. Σχετικά με το ζήτημα της πνευματικής ιδιοκτησίας, ο ισχύων Κανονισμός περιέχει τόσο γενικές όσο και ειδικές και συντρέχουσες βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας. Σε αντίθεση με το δίκαιο της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, στο οποίο παρέχεται αποκλειστική βάση διεθνούς δικαιοδοσίας δυνάμει του άρθρου 24 §4[213], στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας δεν υπάρχει κάποια αποκλειστική βάση δικαιοδοσίας.

---

[207] *Γ. Πανόπουλος*, ό.π., σελ. 553 και *Γ. Κουμάντος,* ό.π., σελ. 86.

[208] Βλ. ενδεικτικά για τον Κανονισμό Βρυξέλλες Ια σε *Βασιλακάκη Ε ./Αρβανιτάκη Π*, Κανονισμός (ΕΕ) 1215/2012 - Κανονισμός Βρυξέλλες Ια - Κατ' άρθρο Ερμηνεία, τόμ. 4, εκδόσεις Σάκκουλας, 2020, *Χ. Παμπούκη/Χ. Μειδάνη,* Η δικαστική επίλυση των διεθνών διαφορών, σε *Χ. Παμπούκη,* Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, Νομική Βιβλιοθήκη, 2010, *Γ. Πανόπουλο* Η Σύμβαση των Βρυξελλών και οι Κανονισμοί Βρυξέλλες Ι και Ια, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 201, *Ν. Νίκα , Ε. Σαχπεκίδου*, Ευρωπαϊκή Πολιτική Δικονομία, Ερμηνεία κατ' άρθρον του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια, 2016, *Ε. Βασιλακάκη,* «Ειδικές βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας επί διαφορών από σύμβαση και από αδικοπραξία», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 2004.

[209] Στις 12.12.2012 εκδόθηκε ο Κανονισμός 1215/2012 (Κανονισμός Βρυξέλλες Ια) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Ο νέος Κανονισμός αποτελεί «αναδιατύπωση» (recast) του Κανονισμού 44/2001 (Κανονισμός Βρυξέλλες Ι). Δεν απομακρύνεται ουσιωδώς από τον τελευταίο στον τομέα της διεθνούς δικαιοδοσίας, εισάγει όμως ριζικές μεταβολές στην αναγκαστική εκτέλεση. Ισχύει από την 10.1.2013 και εφαρμόζεται από τις 10.1.2015 και έχει τροποποιηθεί, δυνάμει του Κανονισμού 542/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15.5.2014, σε συνάρτηση προς τους κανόνες που εφαρμόζονται στο Ενιαίο Δικαστήριο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας και στο Δικαστήριο της Μπενελούξ. Ο Κανονισμός ισχύει και στις σχέσεις μεταξύ ΕΕ. και Δανίας, εφόσον η Δανία ανακοίνωσε στην Επιτροπή τον Ιούνιο του 2014 την απόφασή της να εφαρμόσει τον Κανονισμό 542/2014 (ΕΕ L 240/13.8.2014, σ. 1 επ.

[210] Με τον Κανονισμό αυτό η Σύμβαση των Βρυξελλών κοινοτικοποιήθηκε, μετατράπηκε δηλαδή από διακυβερνητικό ευρωπαϊκό νομοθέτημα σε κοινοτικό, βλ. *Χ. Παμπούκη/Χ. Μειδάνη*, Η δικαστική επίλυση των διεθνών διαφορών, σε *Χ. Παμπούκη*, Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, Νομική Βιβλιοθήκη, 2010, σελ. 1314 επ.

[211] Κανονισμός ΕΚ αριθ. 44/2001 του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 2000 για την διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις.

[212] βλ. *Χ. Παμπούκη/Χ. Μειδάνη,* Η δικαστική επίλυση των διεθνών διαφορών, σε *Χ. Παμπούκη,* Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, Νομική Βιβλιοθήκη, 2010, σελ. 1317 επ.

[213] Άρθρο 24 §4 ΚανΒρ *Ι «Τα ακόλουθα δικαστήρια κράτους μέλους έχουν αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η κατοικία των διαδίκων* (...) *σε δίκες που έχουν ως αντικείμενο την καταχώριση ή το κύρος διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, σημάτων, σχεδίων και υποδειγμάτων ή άλλων ανάλογων δικαιωμάτων τα οποία επιδέχονται κατάθεση ή καταχώριση, ανεξαρτήτως εάν το ζήτημα τίθεται στο πλαίσιο ασκήσεως αγωγής ή προβολής*

Όπως αναλυτικά θα εκτεθεί κατωτέρω, τα άρθρα που αφορούν τη διεθνή δικαιοδοσία στα ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας είναι το 4, το οποίο θέτει τον γενικό κανόνα δωσιδικίας του τόπου κατοικίας του εναγομένου, το 7 §1, που θέτει κανόνα ειδικής δωσιδικίας κι απόκλιση από τον γενικό κανόνα σε περίπτωση σύμβασης και, η παράγραφος 2 του ίδιου άρθρου που θέτει ειδική βάση δωσιδικίας σε περίπτωση αδικοπραξίας. Τέλος, κανόνα ειδικής και συντρέχουσας δωσιδικίας θέτει το άρθρο 8 με την εξάρτηση της δικαιοδοσίας από τον τόπο διαμονής περισσότερων συνεναγομένων[214].

Β. Η γενική βάση δικαιοδοσίας του άρθρου 4 Κανονισμός Βρυξέλλες Ια

Η κατοικία του εναγομένου στο έδαφος κράτους μέλους, η οποία επιλέγεται ως η κυρίαρχη βάση διεθνούς δικαιοδοσίας στον Κανονισμό, θεμελιώνει και την εφαρμογή του ίδιου του Κανονισμού για τα ζητήματα διεθνούς δικαιοδοσίας[215]. Σύμφωνα με το άρθρο 4 του Κανονισμού (άρθρο 2 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ι και Σύμβασης Βρυξελλών) «*τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους*». Πρόκειται για την αρχή «actor sequitor forum rei» ο γενικός κανόνας της οποίας βασίζεται στην λογική της προστασίας του εναγομένου[216]. Επομένως, η κατοικία (για τα φυσικά πρόσωπα) ή η έδρα (για τα νομικά πρόσωπα) του εναγομένου σε τρίτη χώρα εμποδίζει καταρχήν την εφαρμογή του Κανονισμού και παραπέμπει στο εθνικό δικονομικό δίκαιο του δικάζοντος δικαστηρίου[217]. Ο κανόνας του άρθρου 4 έχει επιτακτικό χαρακτήρα και παρέκκλιση επιτρέπεται μόνον στις ρητές περιπτώσεις, που προβλέπονται από τον ίδιο τον Κανονισμό[218]. Ως εκ τούτου, η κατοικία (ή έδρα) του εναγομένου επιτελεί διπλή λειτουργία καθώς αποτελεί τόσο απαραίτητο όρο για την εφαρμογή του Κανονισμού όσο και τον βασικό δικαιοδοτικό σύνδεσμό του[219]. Με την παράγραφο 2 του άρθρου 4 (άρθρο 2 §2 Κανονισμού Βρυξέλλες Ι και Σύμβασης Βρυξελλών) εξασφαλίζεται η ίση

ένστασης, τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου ζητήθηκε, πραγματοποιήθηκε, ή θεωρείται ότι πραγματοποιήθηκε η κατάθεση ή η καταχώριση σύμφωνα με πράξη της Ένωσης ή με διεθνή σύμβαση».

[214] Κατά κανόνα ο ενάγων επιλέγει μεταξύ γενικής και ειδικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας.

[215] Αιτιολογική Σκέψη 13 Κανονισμός Βρυξέλλες Ια (bis).

[216] *Γ. Πανόπουλος*, Η Σύμβαση των Βρυξελλών και οι Κανονισμοί Βρυξέλλες Ι και Ια, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2018, σελ. 44-45.

[217] Σύμφωνα με την Αιτιολογική Σκέψη 14 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια (bis) *«Ο εναγόμενος που δεν έχει την κατοικία του σε κράτος μέλος θα πρέπει γενικώς να υπόκειται στους εθνικούς κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας που ισχύουν στο κράτος μέλος του επιληφθέντος δικαστηρίου».*

[218] Βλ. σχετικά Αιτιολογική Σκ. 14 «*Ωστόσο, προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία των καταναλωτών και των εργαζομένων, να προστατευθεί η διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων των κρατών μελών στις περιπτώσεις που έχουν αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία και να καταστεί σεβαστή η αυτονομία των διαδίκων, ορισμένοι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας του παρόντος κανονισμού εφαρμόζονται ανεξαρτήτως του τόπου κατοικίας του εναγομένου», και Αιτιολογική Σκέψη 15 «Η δωσιδικία αυτή θα πρέπει να ισχύει πάντοτε, εκτός από μερικές συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου το επίδικο αντικείμενο ή η αυτονομία των διαδίκων δικαιολογεί άλλο συνδετικό στοιχείο».*

[219] *Γραμματικάκη-Αλεξίου, Ζ. Παπασιώπη-Πασιά, Ε. Βασιλακάκης*, Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλας 2017, σελ. 423.

μεταχείριση ημεδαπών και αλλοδαπών, αφού η ιθαγένεια αποκλείεται παντελώς ως δικαιοδοτικός σύνδεσμος.

Ως εκ τούτου κρίνεται σημαντικό να προσδιοριστεί ο τρόπος προσδιορισμού του τόπου κατοικίας του εναγομένου. Όσον αφορά τα φυσικά πρόσωπα ο καθορισμός του τόπου κατοικίας του ρυθμίζεται βάσει του άρθρου 62 (άρθρο 59 Κανονισμού Βρυξέλλες Ι και άρθρο 52 Σύμβασης Βρυξελλών) από τους νόμους του forum, αν έχει την κατοικία του στο κράτος μέλος του δικάζοντος δικαστηρίου. Σε περίπτωση που ο διάδικος δεν έχει την κατοικία του στο κράτος μέλος του επιληφθέντος δικαστηρίου, το δικαστήριο, προκειμένου να καθορίσει αν ο διάδικος έχει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος, εφαρμόζει το δίκαιο του κράτους μέλους αυτού[220]. Όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα και τις εταιρείες, ο τόπος κατοικίας τους θα είναι αντίστοιχος του τόπου όπου διατηρούν την καταστατική τους έδρα, την κεντρική διοίκηση ή την κύρια εγκατάστασή τους[221]. Σύμφωνα με την Αιτιολογική Σκ. 15 «*η κατοικία των νομικών προσώπων πρέπει να καθορίζεται αυτοτελώς ώστε να αυξάνεται η διαφάνεια των κοινών κανόνων και να αποφεύγονται οι συγκρούσεις δικαιοδοσίας*[222]».

Το άρθρο 4 αποτελεί, αναμφίβολα, τον θεμελιώδη κανόνα προσδιορισμού της δικαιοδοσίας στον Κανονισμό αυτό. Όμως, για την κάλυψη όλων των περιπτώσεων ορθώς καθιερώθηκαν και άλλες ειδικές, αποκλειστικές και συντρέχουσες βάσεις δικαιοδοσίας. Από την Αιτιολογική Σκ. 16 φαίνεται ότι αυτό επεδίωξε και ο νομοθέτης. Σύμφωνα με την ανωτέρω *«η δωσιδικία της κατοικίας του εναγομένου πρέπει να συμπληρωθεί από εναλλακτικές δωσιδικίες που θα ισχύουν λόγω του στενού συνδέσμου μεταξύ του δικαστηρίου και της διαφοράς ή για την ορθή απονομή της δικαιοσύνης».* Η ύπαρξη στενού συνδέσμου θα πρέπει να παρέχει ασφάλεια δικαίου και να αποφεύγεται το ενδεχόμενο ο εναγόμενος να ενάγεται ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους το οποίο δεν μπορούσε ευλόγως να προβλέψει.

Γ. Οι ειδικές βάσεις δικαιοδοσίας του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια σε ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας

1. Δωσιδικία για αγωγές από σύμβαση (άρθρο 7 §1)

Με την παράγραφο 1 του άρθρου 7 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια εισάγεται κανόνας συντρέχουσας και συγχρόνως ειδικής δωσιδικίας, ο οποίος υπαγορεύεται από τον σκοπό

[220] Άρθρο 62 § 2 Κανονισμού Βρυξέλλες Ια.
[221] Άρθρο 63 §1 Κανονισμού Βρυξέλλες Ια.
[222] Το άρθρο 7§5 του Κανονισμού εισάγει μια ειδικότερη βάση δικαιοδοσίας σχετικά με την κατοικία του εναγομένου. Συγκεκριμένα, είναι δυνατό ένα πρόσωπο που έχει την κατοικία του σε ένα κράτος μέλος να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος και συγκεκριμένα στο κράτος μέλος του υποκαταστήματος, του πρακτορείου ή κάθε άλλης εγκατάστασης, εάν ανακύψει διαφορά που πηγάζει από την εκμετάλλευση των ανωτέρω.

απονομής της δικαιοσύνης. Η διεθνής δικαιοδοσία βασίζεται εδώ στη ύπαρξη στενού συνδέσμου μεταξύ της σύμβασης και του επιληφθέντος δικαστηρίου, αρκεί η σύβαση να εμπίπτει ratione materiae στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού. Το άρθρο 7 του Κανονισμού αυτού (άρθρο 5 Κανονισμού Βρυξέλλες Ι και Σύμβασης Βρυξελλών) αναφέρεται σε ειδικές βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας. Η ειδική αυτή ρύθμιση δεν θεμελιώνει αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία, αλλά συμπληρώνει το άρθρο 4 του ισχύοντος Κανονισμού και συντρέχει μόνο παράλληλα με την γενική δωσιδικία[223] της κατοικίας του εναγομένου[224]. Επομένως, η διάταξη αυτή δεν είναι σε θέση να διευρύνει το ratione personae πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού[225]. Το άρθρο αυτό παρέχει στον ενάγοντα την δυνατότητα επιλογής μεταξύ γενικής δωσιδικίας της κατοικίας του εναγομένου και της δωσιδικίας του τόπου εκπλήρωσης της παροχής με αποτέλεσμα να μετριάζεται η γενικότερη υποστήριξη του Κανονισμού προς τον οφειλέτη, που είναι συνήθως ο εναγόμενος[226].

Βέβαια, αξίζει να αναφερθεί ότι η επιλογή του συγκεκριμένου συνδέσμου έχει κατακριθεί για δύο, κυρίως, λόγους. Αφενός, οδηγεί τις περισσότερες φορές σε αναβίωση της διεθνούς δικαιοδοσίας του τόπου κατοικίας του ενάγοντος και αφετέρου λόγω του ότι από μία σύμβαση πηγάζουν πάντα περισσότερες παροχές και το δικαστήριο θεμελιώνει την διεθνή δικαιοδοσία μόνο για την επίδικη παροχή και όχι για ολόκληρη την συμβατική σχέση, είναι εμφανής ο κίνδυνος δημιουργίας περισσότερων βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας και εκδόσεως αντιφατικών αποφάσεων για την ίδια υπόθεση[227].

1.1. Ο τόπος εκπλήρωσης της παροχής

Το άρθρο 7 §1 στοιχείο (α) του Κανονισμού καλύπτει εν γένει κάθε σύμβαση που δεν χαρακτηρίζεται ως πώληση ή σύμβαση παροχής υπηρεσιών και αποδίδει δικαιοδοτική δύναμη στο δικαστήριο του τόπου εκπλήρωσης της εκάστοτε επίδικης παροχής, ενώ το άρθρο 7 §1 στοιχείο (β) καλύπτει μόνο τις συμβάσεις πώλησης εμπορευμάτων και παροχής υπηρεσιών και καθορίζει ως τόπο εκπλήρωσης για την πρώτη περίπτωση τον τόπο παράδοσης και για την

---

[223] Το άρθρο αυτό προσδιορίζει συνήθως όχι μόνο την γενική δωσιδικία αλλά και την κατά τόπο αρμοδιότητα.

[224] *Ν. Νίκας, Ε. Σαχπεκίδου*, Ευρωπαϊκή Πολιτική Δικονομία, Ερμηνεία κατ' άρθρον του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια, 2016, σελ. 126.

[225] *Ν. Νίκας, Ε. Σαχπεκίδου*, ό.π., σελ. 126 και *Κεραμεύς/Κρεμλής/Ταγαρά*, Η Σύμβαση των Βρυξελλών για την διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων όπως ισχύει στην Ελλάδα, ερμηνεία κατ' άρθρο, εκδόσεις ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα - Κομοτηνή, 1996, σελ. 98.

[226] Η εύνοια προς τον δανειστή - ενάγοντα θα μπορούσε να λάβει την μορφή της διεθνούς δικαιοδοσίας του τόπου όπου καταρτίστηκε η σύμβαση. Βλ. και 33 ΚΠολΔ που εφαρμόζονται και οι δύο σύνδεσμοι και θεωρείται ότι με τον τρόπο αυτό εξισορροπούνται τα συμφέροντα των δύο εμπλεκόμενων πλευρών και διευκολύνεται η ομαλή διεξαγωγή της δίκης. Η ανωτέρω επιλογή δεν προκρίθηκε στο σύστημα του ευρωπαϊκού δικονομικού δικαίου καθώς θεωρήθηκε ότι ενισχύει αδικαιολόγητα το οικονομικά ισχυρότερο μέρος, το οποίο και επιβάλλει συχνά τον τόπο κατοικίας/έδρας του για την σύναψη της σύμβασης, σε *Ν. Νίκα, Ε. Σαχπεκίδου,* σελ. 130.

[227] *Ν. Νίκας, Ε. Σαχπεκίδου*, ό.π., σελ. 130.

δεύτερη τον τόπο παροχής υπηρεσιών. Είναι σύνηθες στις διεθνείς συναλλαγές ο τόπος εκπλήρωσης της παροχής να καθορίζεται καταρχήν συμβατικά μεταξύ των μερών. Όμως, είναι πολύ μεγάλη η πιθανότητα να μην έχει καταρτιστεί συμφωνία για τον τόπο εκπλήρωσης της παροχής. Έτσι, για την επίλυση του προβλήματος αυτού εφαρμοζόταν μέχρι πριν μερικά χρόνια ο ονομαζόμενος «κανόνας Tessili»[228]. Σύμφωνα με την απόφαση *Tessili κατά Dunlop*, από την οποία προέκυψε και ο ομώνυμος κανόνας, ο τόπος εκπλήρωσης της παροχής θα εξευρεθεί με την βοήθεια του ουσιαστικού δικαίου, το οποίο διέπει την συμφωνία κατά τους κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του forum, δηλαδή δυνάμει της lex cause. Άρα ο τόπος εκπλήρωσης της παροχής δεν μπορεί να προσδιοριστεί αυτόνομα αλλά αποτελεί μέρος της επίδικης σύμβασης. Με τον Κανονισμό Βρυξέλλες Ι επήλθε μερική τροποποίηση του κειμένου του άρθρου 5 της Σύμβασης Βρυξελλών, ενώ ο ισχύων Κανονισμός, προβλέπει ότι σε δύο κατηγορίες συμβάσεων ο τόπος εκπλήρωσης προδιαγράφεται πλέον αυτόνομα, από τον ίδιο τον Κανονισμό κι όχι από κάποιο εθνικό δίκαιο. Εγκαταλείπεται, δηλαδή, ο «κανόνας Tessili», ενώ ο αυτόνομα προσδιοριζόμενος τόπος εκπληρώσεως της παροχής χαρακτηρίζει την σύμβαση ως σύνολο χωρίς να εξετάζεται αν ως επίδικη εμφανίζεται η παροχή του ενάγοντος ή του εναγομένου[229].

Τέλος, ο Κανονισμός εισάγει ρητά ιεραρχία μεταξύ των δύο διαφορετικών τρόπων αναζήτησης του τόπου εκπλήρωσης της επίδικης παροχής [άρθρο 7 §1 στοιχείο (γ)]. Συγκεκριμένα, παραχωρείται προτεραιότητα στο στοιχείο (β) και προβλέπεται ότι ο γενικός κανόνας του άρθρου 7 §1 στοιχείο (α)[230] εφαρμόζεται μόνο όταν δεν τυγχάνει εφαρμοστέο το στοιχείο (β) του ίδιου άρθρου[231]. Αν δεν υπάρχει ενδεχόμενο εφαρμογής του στοιχείου (β), ο δικαστής αναζητεί δυνάμει του στοιχείου (α) τον τόπο εκπλήρωσης της παροχής βάσει της lex cause [άρθρο 7 §1 στοιχείο (γ)]. Επίσης, οι συμβαλλόμενοι μπορούν να επανέλθουν συμβατικά στην εφαρμογή του στοιχείου (α) και να παραμερίσουν με την μεταξύ τους συμφωνία την εφαρμογή του στοιχείου (β). Στα πλαίσια του άρθρου 7 §1, πριν την εξεύρεση του τόπου εκπλήρωσης της παροχής, απαιτείται ο νομικός χαρακτηρισμός της εκάστοτε επίδικης συμβατικής σχέσης, έτσι ώστε να κριθεί ποιά από τις δύο υποπεριπτώσεις της εν λόγω διάταξης, και άρα, ποιά μέθοδος εντοπισμού του τόπου εκπλήρωσης της παροχής θα κληθεί σε εφαρμογή[232].

---

[228] ΔΕΚ, Απόφαση της 6.10.1976, C-12/76 Tessili κατά Dunlop.
[229] *Ν. Νίκας / Ε. Σαχπεκίδου,* ό.π., σελ. 143.
[230] Δηλαδή ο τόπος εκπλήρωσης της παροχής ερευνάται από το ουσιαστικό δίκαιο που υποδεικνύει το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο του forum.
[231] Δηλαδή ο τόπος εκπλήρωσης της παροχής προσδιορίζεται αυτόνομα και ανεξάρτητα από την επίδικη συμφωνία.
[232] βλ. έτσι σε *Ε. Βασιλακάκη,* «Ειδικές βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας επί διαφορών από σύμβαση και από αδικοπραξία», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 2004, σελ. 131.

1.2. Οι συμβάσεις της πνευματικής ιδιοκτησίας

Το άρθρο 7 §1 εφαρμόζεται και στις συμβάσεις που αφορούν την πνευματική ιδιοκτησία. Έχει σημασία να προσδιοριστεί το είδος της σύμβασης που αφορά το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας. Συχνότερα στην συναλλακτική πρακτική απαντώνται οι συμβάσεις και οι άδειες εκμετάλλευσης. Η διαφορά μεταξύ συμβάσεων[233] και αδειών εκμετάλλευσης έγκειται στο εξής: με τις συμβάσεις εκμετάλλευσης ο αντισυμβαλλόμενος αναλαμβάνει την υποχρέωση να ασκήσει τις εξουσίες που απορρέουν από το περιουσιακό δικαίωμα, ενώ με τις άδειες εκμετάλλευσης ο αντισυμβαλλόμενος δεν έχει την υποχρέωση να εκμεταλλευτεί τον έργο, έχει απλώς υποχρέωση να καταβάλλει στον δημιουργό την αντιπαροχή για την σχετική εκμετάλλευση[234]. Οι συμβάσεις και άδειες εκμετάλλευσης διακρίνονται σε αποκλειστικές ή μη ανάλογα με το αν παρέχουν στον αντισυμβαλλόμενο το δικαίωμα να ασκεί τις εξουσίες στις οποίες αναφέρεται η σύμβαση ή η άδεια εκμετάλλευσης κατ' αποκλεισμό οποιουδήποτε τρίτου ή παράλληλα προς άλλους αντισυμβαλλόμενους ή προς τον δημιουργό[235].

Η εξεύρεση του είδους της σύμβασης δεν προκαλεί, συνήθως, προβλήματα. Εκείνο που θα πρέπει να λυθεί είναι το ζήτημα του νομικού χαρακτηρισμού της σύμβασης με την οποία ο κάτοχος δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας παρέχει σε άλλο πρόσωπο την άδεια να εκμεταλλευθεί το δικαίωμά του, και συγκεκριμένα αν η εν λόγω άδεια αποτελεί σύμβαση παροχής υπηρεσιών και άρα εμπίπτει στο ρυθμιστικό πεδίο του άρθρου 7 §1 στοιχείο (β). Η έλλειψη εννοιολογικής σαφήνειας οφείλεται στο ότι η έννοια της σύμβασης παροχής υπηρεσιών είναι περισσότερο κατασκεύασμα της θεωρίας παρά προϊόν εθνικών δικαιικών ρυθμίσεων[236]. Εξάλλου, η διάκριση έχει και σημαντική πρακτική σημασία δεδομένου ότι αν αποτελεί σύμβαση παροχής υπηρεσιών, εφαρμόζεται το στοιχείο (β) και ο τόπος εκπλήρωσης είναι ο τόπος παροχής της υπηρεσίας, ενώ αν δεν ανήκει ούτε στην σύμβαση πώλησης εμπορευμάτων ούτε παροχής υπηρεσιών εφαρμόζεται το στοιχείο (α) και δικαιοδοσία έχουν τα δικαστήρια του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή όφειλε να εκπληρωθεί η παροχή. Το ΔΕΕ αποσαφήνισε αυτή την αμφιλεγόμενη ερμηνεία στην απόφαση *Falco Privatstiftung*.

---

[233] Παραδείγματα τέτοιων συμβάσεων είναι η εκδοτική σύμβαση, η σύμβαση μετάφρασης, η σύμβαση οπτικοακουστικής παραγωγής, η σύμβαση θεατρικής παράστασης η σύμβαση ραδιοφωνικής και τηλεοπτικής αναμετάδοσης.

[234] Εισηγητική Έκθεση του Ν. 2121/1993, σελ. 3, πρβλ και *Α. Γεωργιάδη*, Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος, εκδόσεις Σάκκουλας 2004, σελ. 668 επ.

[235] *Δ. Καλλινίκου*, ό.π., σελ. 201.

[236] Βλ. έτσι *Ε. Βασιλακάκη*, Παρατηρήσεις στην απόφαση ΔΕΕ 23.04.2009, C-533/07, Falco Privatstiftung, Thomas Rabitsch κατά Gisela Weller-Lindhorst, Αρμ. 2010, 149-150, σελ. 149.

- **Απόφαση ΔΕΕ C-533/07, Falco Privatstiftung**[237]

Στην υπόθεση αυτή η αντιδικία ανέκυψε μεταξύ των, εγκατεστημένων στην Αυστρία, διαχειριστών των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επί των μουσικών έργων του αποβιώσαντος αυστριακού μουσικού Falco και της εγκατεστημένης στη Γερμανία Gisela Weller-Lindhorst, η οποία είχε αποκτήσει από τους πρώτους μέσω σύμβασης τη δυνατότητα εκμετάλλευσης στην αυστριακή, γερμανική και ελβετική αγορά των βιντεοσκοπημένων στιγμιοτύπων μιας συναυλίας του τραγουδιστή Falco. Οι διαχειριστές των δικαιωμάτων αναζήτησαν δικαστικά ενώπιον των αυστριακών δικαστηρίων την καταβολή του τιμήματος για την παραχώρηση της άδειας εκμετάλλευσης. Το δευτεροβάθμιο αυστριακό δικαστήριο αποφάσισε ότι η υπόθεση εμπίπτει στο άρθρο 7 §1 και όχι στο άρθρο 7 §2 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια, και στην συνέχεια το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο της Αυστρίας απεύθυνε προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ αναφορικά με τη νομική φύση της σύμβασης παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης πνευματικών δικαιωμάτων, δεδομένου ότι ο προσδιορισμός της είναι απαραίτητος για τον καθορισμό του τόπου εκπλήρωσης της επίδικης σύμβασης στο πλαίσιο του άρθρου 7 §1 του ανωτέρω Κανονισμού.

Το Δικαστήριο στήριξε την προσέγγισή του στην εκτεταμένη και διεισδυτική ανάλυση της Γενικής Εισαγγελέως Trstenjak, η οποία προέβη σε ερμηνεία της έννοιας της σύμβασης παροχής υπηρεσιών αντλώντας στοιχεία τόσο από το δευτερογενές ευρωπαϊκό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, όσο κι από πρωτογενές ευρωπαϊκό δίκαιο[238], προκειμένου να ορίσει τα δύο βασικά γνωρίσματα της χαρακτηριστικής παροχής της σύμβασης παροχής υπηρεσιών σύμφωνα με το άρθρο 7 §1 στοιχείο (β) του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια: α) την ενεργό άσκηση μίας δραστηριότητας ή την πραγματοποίηση μίας ενέργειας εκ μέρους του παρέχοντος υπηρεσίες προς όφελος του λήπτη αυτών και β) την καταβολή αμοιβής εκ μέρους του λήπτη των υπηρεσιών ως αναγκαία προϋπόθεση για την άσκηση της δραστηριότητας ή την πραγματοποίηση μίας ενέργειας εκ μέρους του παρέχοντος τις υπηρεσίες. Τα γνωρίσματα αυτά αποδέχθηκε και το Δικαστήριο ως κρίσιμα για τον προσδιορισμό της έννοιας της σύμβασης παροχής υπηρεσιών στο πλαίσιο του άρθρου 7 §1 στοιχείο (β) του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια.

Αντιπαραβάλλοντας τα ανωτέρω γενικά χαρακτηριστικά που ορίζουν τη σύμβαση της παροχής υπηρεσιών προς τη μορφολογία και τη λειτουργία της σύμβασης παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης πνευματικών δικαιωμάτων, η Γενική Εισαγγελέας Trstenjak κατέληξε στο

[237] Απόφαση ΔΕΕ της 23.04.2009, C-533/07, Falco Privatstiftung, Thomas Rabitsch κατά Gisela Weller-Lindhorst.
[238] Βλ. Προτάσεις Γενικής Εισαγγελέως Trstenjak, ό.π., σκ. 57. Βλ. και *Ε. Βασιλακάκη*, Παρατηρήσεις στην απόφαση ΔΕΕ Falco Privatstiftung, ό.π., σελ. 148, και 149-150.

εύλογο συμπέρασμα ότι η σύμβαση παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης πνευματικών δικαιωμάτων δεν δύναται να χαρακτηρισθεί ως σύμβαση παροχής υπηρεσιών, δεδομένου ότι καίτοι ο λήπτης της άδειας καταβάλλει το τίμημα για την παραχώρηση της άδειας εκμετάλλευσης, εντούτοις, ο δικαιούχος της πνευματικής ιδιοκτησίας δεν προβαίνει στην ενεργό άσκηση κάποιας δραστηριότητας, αλλά περιορίζεται στην παραχώρηση της άδειας καθ' εαυτήν με την υπογραφή της σχετικής σύμβασης και τη θέση του προς εκμετάλλευση πνευματικού προϊόντος στη διάθεση του λήπτη της άδειας[239].

Το Δικαστήριο υιοθέτησε αυτούσια τη θέση αυτή, συμπληρώνοντας ότι στην πραγματικότητα, η μόνη υποχρέωση που αναλαμβάνει ο δικαιούχος της πνευματικής ιδιοκτησίας στο πλαίσιο μίας σύμβασης παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης των έργων του, είναι η ανοχή των εκ της συμβάσεως εκπορευόμενων πράξεων εκμετάλλευσης εκ μέρους του λήπτη της άδειας, οι οποίες άλλως θα συνιστούσαν προσβολή της πνευματικής ιδιοκτησίας του δικαιούχου[240]. Η στάση του Δικαστηρίου αναφορικά με τον προσδιορισμό της έννοιας της σύμβασης παροχής υπηρεσιών και το νομικό χαρακτηρισμό της σύμβασης παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης πνευματικών δικαιωμάτων χαρακτηρίσθηκε συνολικά επιτυχημένη από την επιστήμη, η οποία αναγνώρισε μία μεγαλύτερη δογματική ωριμότητα στην προσέγγιση του Δικαστηρίου σε σχέση με άλλες αποφάσεις του επί του άρθρου 7 §1 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια[241].

2. Δωσιδικία για αγωγές από αδικοπραξία (άρθρο 7 §2)

Με το άρθρο 7 §2 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια (άρθρο 5 §3 Κανονισμού Βρυξέλλες Ι και Σύμβασης Βρυξελλών) εισάγεται συντρέχουσα ειδική δωσιδικία για διαφορές από αδικοπραξία. Το άρθρο αυτό εφαρμόζεται στις προσβολές πνευματικής ιδιοκτησίας που αποτελούν αδικοπραξία. Έτσι, επί αδικοπραξίας, ένα πρόσωπο που κατοικεί σε κράτος μέλος της Ένωσης εκτός από την παραπάνω αναφερόμενη γενική δωσιδικία του άρθρου 4, μπορεί να εναχθεί και ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου όπου συνέβη ή πρόκειται να συμβεί το επίδικο ζημιογόνο γεγονός[242]. Επειδή η ευρεία διατύπωση του άρθρου μπορεί να συμπεριλάβει μεγάλη ποικιλία ειδών ευθύνης το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι συστατικά στοιχειά κάθε ευθύνης αποτελούν αφενός η ζημία και αφετέρου το γεγονός που την προκάλεσε.

[239] Βλ. έτσι την Σκ. 58 των προτάσεων της Γενικής Εισαγγελέως Trstenjak, ό.π.
[240] ΔΕΕ υπόθεση C-533/07 (Falco Privatstiftung κατά Gisela Weller-Lindhorst), σκ. 31.
[241] Βλ. έτσι *Ε. Βασιλακάκης*, Παρατηρήσεις στην απόφαση ΔΕΕ Falco Privatstiftung, ό.π., σελ. 150.
[242] *Ν. Νίκας, Ε. Σαχπεκίδου*, ό.π., σελ. 156.

Σύμφωνα με τον Κανονισμό Βρυξέλλες Ια το άρθρο αυτό εφαρμόζεται σε κάθε απαίτηση με την οποία τίθεται ζήτημα ευθύνης του εναγόμενου, η οποία δεν αφορά διαφορές εκ συμβάσεως κατά την έννοια του άρθρου 7 §1 του Κανονισμού[243]. Επομένως, για την δυνατότητα εφαρμογής του Κανονισμού στις αντίστοιχες περιπτώσεις είναι σημαντικό να διευκρινιστεί η έννοια της αδικοπραξίας αλλά και η έννοια του τόπου επέλευσης του ζημιογόνου γεγονότος.

2.1. Η έννοια της αδικοπραξίας κατά το άρθρο 7 §2 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια

Όπως και η έννοια της συμβάσεως έτσι και η αδικοπραξία ή οιονεί αδικοπραξία ερμηνεύονται αυτοτελώς αναφορικά με το σύστημα και τους σκοπούς των Κανονισμών, ώστε να εξυπηρετηθεί η πλήρης αποτελεσματικότητα και η ομοιόμορφη εφαρμογή των κρίσιμων εννοιών στο σύνολο των κρατών μελών. Κατά πάγια νομολογία για την έννοια της αδικοπραξίας αναλαμβάνει σημαντικό ρόλο η έννοια της σύμβασης. Ο ορισμός της αδικοπραξίας δίνεται με τρόπο αρνητικό: Ως αδικοπραξία ή οιονεί αδικοπραξία νοείται κάθε αξίωση, η οποία θέτει ζήτημα ευθύνης του εναγομένου και δεν αφορά διαφορές εκ συμβάσεως κατά το άρθρο 7 §1 στοιχείο (α). Αν δεν υφίσταται διαφορά εκ συμβάσεως, ευθύνη εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας στοιχειοθετείται μόνο αν αποδειχθεί ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της ζημίας και του ζημιογόνου γεγονότος[244].

Σύμφωνα με την νομολογία του ΔΕΚ στην περίφημη *«απόφαση Καλφέλης»*, τέθηκε το ζήτημα σχετικά με τον διαχωρισμό συμβατικής και αδικοπρακτικής ενοχής. Συγκεκριμένα, κρίθηκε ότι το δικαστήριο που θα εξετάσει το κεφάλαιο της αγωγής, η οποία θεμελιώνεται σε αδικοπραξία, δεν εξετάζει τις υπόλοιπες βάσεις της ίδια αγωγής που βασίζονται σε σύμβαση[245]. Στην υπόθεση αυτή παρέμεινε ανοιχτό το ζήτημα, αν μπορεί να θεμελιωθεί δικαιοδοτική βάση της σύμβασης και εφαρμογή του άρθρου 7 §1 του Κανονισμού και για αξιώσεις από αδικοπραξία, όταν ο σύνδεσμος της αδικοπρακτικής συμπεριφοράς με την σύμβαση είναι ιδιαίτερα στενός[246]. Τότε, και ασχέτως όσων προβλέπει το εθνικό δίκαιο, οι αξιώσεις κείνται εντός του συμβατικού πεδίου και η επίδικη υπόθεση αποτελεί διαφορά από σύμβαση, οπότε υπάγεται είτε στο στοιχείο (β) είτε στο στοιχείο (α) του άρθρου 7 §1 του Κανονισμού. Αν, όμως,

---

[243] Απόφαση ΔΕΕ της 10.09.2015 C-47/14 (Holterman Ferho Exploitatie) σκέψη 48, και ΔΕΚ, 30.11.1976, C-21/76, Handelskwekerij G.J. Bier BV κατά Mines de potasse d'Alsace SA,

[244] Σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο αναφορικά με την αδικοπραξία οι αγωγές από τα άρθρα 914 ΑΚ επ. εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 7§2, ενώ είναι αδιάφορο αν πρόκειται για διαφορά από αξιόποινη πράξη ή από αστικό αδίκημα, σε *Ν. Νίκα – Ε. Σαχπεκίδου* σελ. 164.

[245] ΔΕΚ 27.09.1988 C - 189/87 ΔΕΚ, 30.11.1976, Kalfelis κατά Schröder.

[246] Όπως για παράδειγμα όταν οι αδικοπρακτικές παραβάσεις υποχρεώσεων στοιχειοθετούν συγχρόνως και παράβαση συμβατικών υποχρεώσεων ή συνδέονται άρρηκτα με την σύμβαση και δεν στηρίζονται σε γεγονότα εκτός αυτής. *Ν. Νίκας – Ε. Σαχπεκίδου,* σελ. 136.

η εγγύτερη σχέση μεταξύ αδικούντος και αδικουμένου παράγεται το πρώτον μέσω της αδικοπρακτικής συμπεριφοράς, οι αξιώσεις υπάγονται στην δωσιδικία της αδικοπραξίας (άρθρο 7 §2)[247] .

❖ **Απόφαση ΔΕΕ C-572/14, Austro Mechana[248]**

Σύμφωνα με την υπόθεση αυτή, η ενάγουσα, Austro-Mechana, είναι εταιρία συλλογικής διαχειρίσεως δικαιωμάτων του δημιουργού και αποστολή της είναι, μεταξύ άλλων, η είσπραξη της «εύλογης αμοιβής» που προβλέπεται στο άρθρο 42b, §1 του αυστριακού νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Η Amazon, με έδρα στο Λουξεμβούργο και τη Γερμανία, ανήκει σε διεθνή όμιλο ο οποίος πωλεί προϊόντα μέσω του διαδικτύου, μεταξύ των οποίων και τα υποθέματα εγγραφής που αναφέρονται στην ως άνω διάταξη. Κατά την ενάγουσα, η Amazon θέτει το πρώτον σε κυκλοφορία στην Αυστρία τα εν λόγω υποθέματα εγγραφής, οπότε υποχρεούται να καταβάλει την αμοιβή αυτή. Η ενάγουσα προσέφυγε στα αυστριακά δικαστήρια υποστηρίζοντας ότι έχουν διεθνή δικαιοδοσία βάσει του άρθρου 5 §3 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ι. Η προσφυγή της απερρίφθη και στο πρωτοβάθμιο και στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο και άσκησε αναίρεση στο Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο της Αυστρίας το οποίο παρέπεμψε στο ΔΕΕ υποβάλλοντας προδικαστικό ερώτημα σχετικά με το αν αγωγή για καταβολή αμοιβής στον δημιουργό βάσει της Οδηγίας 2001/29 καταλέγεται στις αξιώσεις από «ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας», κατά την έννοια του άρθρου 5 §3, του Κανονισμού Βρυξέλλες Ι.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι ο ειδικός κανόνας διεθνούς δικαιοδοσίας που εισάγει το άρθρο αυτό πρέπει να ερμηνευτεί αυτοτελώς και περιοριστικώς[249]. Όσον αφορά τις ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, το δικαστήριο του τόπου όπου επήλθε το ζημιογόνο γεγονός είναι συνήθως το πλέον κατάλληλο να αποφανθεί, ιδίως για λόγους εγγύτητας[250]. Μολονότι το άρθρο 5 §1, του Κανονισμού δεν απαιτεί τη σύναψη συμβάσεως, παρά ταύτα, για την εφαρμογή της διάταξης αυτής είναι απαραίτητος ο προσδιορισμός μιας υποχρέωσης, δεδομένου ότι βάσει της εν λόγω διάταξης η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται με γνώμονα τον τόπο όπου εκπληρώθηκε ή πρέπει να εκπληρωθεί η υποχρέωση. Έτσι, η έννοια των «διαφορών εκ συμβάσεως» κατά την εν λόγω διάταξη δεν δύναται να νοηθεί ως αναφερόμενη σε μια κατάσταση όπου δεν υφίσταται δέσμευση την οποία ανέλαβε ελεύθερα ο συμβαλλόμενος

[247] *Ν. Νίκας – Ε. Σαχπεκίδου,* ό.π., σελ. 136-137.
[248] Απόφαση του ΔΕΕ της 21ης Απριλίου 2016, C-572/2014, Austro-Mechana Gesellschaft zur Wahrnehmung mechanisch-musikalischer Urheberrechte Gesellschaft mbH κατά Amazon EU Sàrl κ.λπ
[249] Σκ. 29.
[250] Σκ. 31.

έναντι του αντισυμβαλλομένου του[251] . Κατά συνέπεια, η εφαρμογή του προβλεπομένου στο εν λόγω άρθρο 5 §1, στοιχείο (α), κανόνα ειδικής δωσιδικίας για τις διαφορές εκ συμβάσεως προϋποθέτει τον προσδιορισμό νομικής υποχρεώσεως ελευθέρως αναληφθείσας έναντι άλλου και στην οποία στηρίζεται η αγωγή[252].

Εν προκειμένω, η υποχρέωση καταβολής αποζημίωσης δεν ανελήφθη ελευθέρως από την Amazon, αλλά της επιβλήθηκε από την αυστριακή νομοθεσία, λόγω της θέσεως σε κυκλοφορία, για εμπορικούς σκοπούς και έναντι αντιτίμου, των υποθεμάτων εγγραφής τα οποία ενδέχεται να χρησιμοποιηθούν για αναπαραγωγή προστατευομένων έργων ή αντικειμένων. Επομένως, η αγωγή της Austro-Mechana, με την οποία ζητείται η καταβολή της εν λόγω αμοιβής, δεν συνδέεται με «διαφορά εκ συμβάσεως» κατά την έννοια του άρθρου 5§1, στοιχείο (α) του Κανονισμού Βρυξέλλες Ι.

Το Δικαστήριο, προκειμένου να προσδιορίσει πλήρως την έννοια της αδικοπραξίας ώστε να κρίνει αν συντελέστηκε ή όχι ερεύνησε αν το ζημιογόνο γεγονός μπορεί να καταλογιστεί στον εναγόμενο, δεδομένου ότι ευθύνη εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας δύναται να ληφθεί υπόψη μόνον εφόσον είναι δυνατή η θεμελίωση αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της ζημίας και του γενεσιουργού αυτής γεγονότος[253]. Εν προκειμένω η μη είσπραξη, από την Austro-Mechana, της προβλεπόμενης στο άρθρο 42b αμοιβής συνιστά ζημιογόνο γεγονός, κατά την έννοια του άρθρου 5 §3 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ι[254].

2.2. Ο τόπος που συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός (άρθρο 7 §2 Κανονισμού Βρυξέλλες Ια)

Το άρθρο 7 §2 του Κανονισμού[255] ορίζει ως αρμόδιο για την δικαιοδοσία επί των ενοχών από αδικοπραξία το δικαστήριο του τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το

[251] Σκ. 35.
[252] Σκ. 36.
[253] Σκ. 41 η οποία παραπέμπει σε Αποφάσεις της 30ής Νοεμβρίου 1976, Bier, 21/76, σκέψη 16, και της 5ης Φεβρουαρίου 2004, Torline, C-18/02, σκέψη 32.
[254] Τέλος, το ΔΕΕ συμπέρανε πως το γεγονός ότι, στο πλαίσιο του αυστριακού συστήματος για τη χρηματοδότηση της «δίκαιης αποζημίωσης», η εν λόγω αποζημίωση, σκοπός της οποίας είναι η επανόρθωση της ζημίας των δικαιούχων του αποκλειστικού δικαιώματος αναπαραγωγής, δεν καταβάλλεται απευθείας σ' αυτούς, αλλά σε εταιρία συλλογικής διαχειρίσεως δικαιωμάτων του δημιουργού, δεν ασκεί επιρροή συναφώς.
[255] Η εφαρμογή του άρθρου αυτού οδηγεί σε δύο βασικές ερμηνευτικές διαπιστώσεις: πρώτον, ότι η διάταξη του άρθρου 7§2 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια θα πρέπει να ερμηνεύεται στενά, αφού αποτελεί εξαίρεση στον βασικό κανόνα actor sequitur forum rei και, δεύτερον, ότι το άρθρο αυτό δεν θα πρέπει, κατά κανόνα, να ανοίγει τον δικαιοδοτικό ασκό του Αιόλου, υπό την έννοια ότι δεν θα πρέπει να οδηγήσει στην ανεξέλεγκτη δημιουργία του forum actoris, την υπόθαλψη του forum shopping και τον δικονομικό εγκλωβισμό του εναγομένου, αλλά θα πρέπει, κατά το δυνατό, να οδηγεί σε μία ισορροπημένη και δίκαιη κατανομή των δικονομικών ρίσκων που συνέχονται με μία διασυνοριακή αντιδικία. *Ι. Ρεβολίδης,* Διεθνής δικαιοδοσία και Διαδίκτυο – Διαφορές από σύμβαση και διαφορές από αδικοπραξία στον ενιαίο ευρωπαϊκό ψηφιακό χώρο (με ιδιαίτερη έμφαση στη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), σελ. 268.

ζημιογόνο γεγονός. Εντός της γενικότερης έννοιας του τόπου του ζημιογόνου γεγονότος εμπεριέχεται και ο τόπος επέλευσης της ζημίας. Τα εθνικά δίκαια στα πλαίσια του δικαίου της ευθύνης κάνουν διάκριση μεταξύ των δύο συνδετικών στοιχείων[256], ενώ και τα σχετικά κείμενα του δικαίου της ΕΕ δεν ακολουθούν ενιαία προσέγγιση[257]. Σε κάθε περίπτωση, ο προσδιορισμός αυτός δεν εξαρτάται από το δικονομικό δίκαιο του forum ή από τις εθνικές διατάξεις που διέπουν τις προϋποθέσεις της εξωσυμβατικής αστικής ευθύνης, αλλά προσεγγίζεται με αυτοτελή ευρωπαϊκά κριτήρια[258].

Η ερμηνεία της έννοιας του τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο με ευρύτητα[259]. Συγκεκριμένα, το ΔΕΕ έκρινε ότι στο άρθρο αυτό περιλαμβάνονται ουσιαστικά δύο σύνδεσμοι, τόσο ο τόπος επέλευσης της ζημίας όσο και ο τόπος που έλαβε χώρα το γενεσιουργό της ζημίας γεγονός. Το Δικαστήριο επεξήγησε την θέση αυτή κρίνοντας ότι και οι δύο σύνδεσμοι συνδέονται με τη ζημία[260] και μπορούν να αποτελέσουν σημαντικά συνδετικά στοιχεία της διαφοράς με το δικάζον δικαστήριο τόσο σε δικονομικό όσο και ουσιαστικό επίπεδο. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι η πολλαπλή δικαιοδοτική σύνδεση των αδικοπρακτικών υποθέσεων δικαιολογήθηκε από το Δικαστήριο με το επιχείρημα ότι ο περιορισμός μόνο στον τόπο εκδήλωσης της έκνομης δραστηριότητας θα είχε ως αποτέλεσμα την απομείωση της πρακτικής σημασίας του άρθρου 7 §2 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια, αφού αυτό θα συνέπιπτε στην περίπτωση αυτή με τη γενική δωσιδικία του εναγομένου[261]. Το δικαστήριο διατήρησε την διττή φύση του τόπου επέλευσης του ζημιογόνου γεγονότος και ερμήνευσε την ως άνω έννοια στη απόφαση *Sheville.*

- **Απόφαση ΔΕΕ C-68/93, Sheville κατά Presse Alliance**

---

[256] Βλ. στο ελληνικό δίκαιο, άρθρο 26 ΑΚ που παραπέμπει στο δίκαιο της πολιτείας όπου διαπράχθηκε το αδίκημα και το άρθρο 35 ΚΠολΔ που παραπέμπει στον τόπο όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός ή επίκειται η επέλευσή του.
[257] *Ν. Νίκας/Ε. Σαχπεκίδου*, Ευρωπαϊκή Πολιτική Δικονομία, ό.π., σελ. 169.
[258] *Ν. Νικας/ Ε. Σαχπεκίδου*, Ευρωπαϊκή Πολιτική Δικονομία, ό.π., σελ. 170.
[259] 6 ΔΕΚ, 30.11.1976, C-21/76, Bier κατά Mines de Potasse d'Alsace S.A., ό.π., σκ. 19-21,. βλ. Και *Ε. Σαχπεκίδου σε Ν. Νίκα/Ε. Σαχπεκίδου,* Ευρωπαϊκή Πολιτική Δικονομία, ό.π., σελ. 171. Στην υπόθεση Bier κατά Mines de Potasse d'Alsace S.A.927 το Δικαστήριο χρειάστηκε να αποφασίσει για το ποιός είναι τελικά ο τόπος επέλευσης του ζημιογόνου γεγονότος, όταν η έκνομη δραστηριότητα αναλαμβάνεται σε ένα κράτος μέλος (στην περίπτωση της υπόθεσης Bier ήταν η Γαλλία, όπου η εναγόμενη εταιρεία μόλυνε τον ποταμό Ρήνο με την έκχυση αλατούχων βιομηχανικών υπολειμμάτων στις υδάτινες αρτηρίες του), η εξ' αυτής παραγόμενη ζημία όμως εκδηλώνεται και σε άλλα κράτη μέλη, πέρα από αυτό στο οποίο έλαβε χώρα η έκνομη δραστηριότητα (στην περίπτωση της υπόθεσης Bier ήταν η Ολλανδία, όπου τα μολυσμένα ύδατα του ποταμού Ρήνου προκάλεσαν ζημίες στην ανθοκομική δραστηριότητα της ενάγουσας εταιρείας). *Ι. Ρεβολίδης,* Διεθνής δικαιοδοσία και Διαδίκτυο – Διαφορές από σύμβαση και διαφορές από αδικοπραξία στον ενιαίο ευρωπαϊκό ψηφιακό χώρο (με ιδιαίτερη έμφαση στη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), σελ. 268.
[260] Κρίσιμο σύνδεσμο αποτελεί η ζημία, αλλά μόνο η άμεση ζημία όχι κάθε είδους συνακόλουθη ζημία που προκύπτει από την αδικοπραξία. *Ν. Νικας/ Ε. Σαχπεκίδου*, Ευρωπαϊκή Πολιτική Δικονομία, ό.π, σελ. 178.
[261] Υπόθεση C-21/76, Bier κατά Mines de Potasse d'Alsace S.A., Σκ. 20.

Στην υπόθεση Shevill κατά Presse Alliance SA, προκλήθηκε ζημία από τη δημοσίευση δυσφημιστικών πληροφοριών, η οποία δεν περιορίστηκε σε ένα μόνο κράτος μέλος, αλλά διοχετεύθηκε σε περισσότερα. Ειδικότερα, η υπόθεση αφορούσε την αγωγή που άσκησε η Fiona Shevill, κάτοικος Αγγλίας, σε βάρος μίας εφημερίδας εγκατεστημένης στη Γαλλία, η οποία δημοσίευσε ένα άρθρο που συνέδεε την Fiona Shevill με μια ποινική υπόθεση διακίνησης ναρκωτικών. Ο κύριος όγκος των εφημερίδων που περιείχαν το επίδικο δημοσίευμα διανεμήθηκε στη Γαλλία. Ένας μικρότερος αριθμός διανεμήθηκε σε άλλα κράτη μέλη, εκτός της Γαλλίας και, μόλις 230 εφημερίδες με το επίδικο δημοσίευμα στην Αγγλία. Η Fiona Shevill άσκησε την αγωγή της στην Αγγλία για το σύνολο της ζημίας που υπέστη εντός της Ε.Ε., και το κύριο ερώτημα που χρειάσθηκε να διευκρινίσει το Δικαστήριο ήταν εάν πράγματι τα αγγλικά δικαστήρια είχαν την δικαιοδοσία να δικάσουν το σύνολο της υπόθεσης. Επικαλούμενο την απόφαση Bier κατά Mines de Potasse d'Alsace S.A., το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι ο τόπος επέλευσης του ζημιογόνου γεγονότος περιλαμβάνει τόσο τη χώρα όπου εκφράζεται η έκνομη δραστηριότητα όσο και τη χώρα όπου εκδηλώνεται η εξ' αυτής ζημία[262].

Το Δικαστήριο επεδίωξε την εκπλήρωση του σκοπού του άρθρου 7 §2 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια, ήτοι την εκδίκαση της υπόθεσης ενώπιον ενός δικαιοδοτικού οργάνου που διατηρεί την δικονομικά καταλληλότερη θέση ως προς τη διαφορά. Προκειμένου, όμως, να μην επιτρέψει την απόλυτη αποστέωση του βασικού κανόνα actor sequitur forum rei και να διατηρήσει μία ισορροπημένη εφαρμογή του ανωτέρω άρθρου ως προς τα συμφέροντα αμφοτέρων των διαδίκων, το Δικαστήριο περιόρισε την έκταση της δικαιοδοτικής εξουσίας των δικαστηρίων των κρατών μελών όπου διαδίδονται οι πληροφορίες, μόνο στο μέρος της ζημίας που αφορά την επικράτειά τους[263]. Στην περίπτωση της Fiona Shevill, για παράδειγμα, τα αγγλικά δικαστήρια δικαιούνταν να δικάσουν μόνο για τη ζημία που προκλήθηκε από τις 230 εφημερίδες που διακινήθηκαν στην Αγγλία και όχι για τη ζημία που προκλήθηκε από τις χιλιάδες εφημερίδες που διακινήθηκαν στα υπόλοιπα κράτη μέλη.

Στην υπόθεση Shevill, το Δικαστήριο δεν αντιμετώπισε, κατά το σύνηθες, ζημίες που προκαλούνται συγκεκριμένα από προσβολές δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά κλήθηκε να επεξεργαστεί την πληροφορία ως κύριο φορέα της ζημιογόνου δραστηριότητας, που αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο και για τις ως άνω διαφορές. Βέβαια, αξίζει να αναφέρουμε, ότι σε

[262] Σύμφωνα με τις Σκ. 28 επ. η βάση διεθνούς δικαιοδοσίας του γενεσιουργού της ζημίας γεγονότος, που στα αδικήματα δια του τύπου είναι ο τόπος εγκατάστασης του εκδότη παρέχει στο επιλαμβανόμενο δικαστήριο αρμοδιότητα αποκατάστασης για το σύνολο της ηθικής βλάβης που υπέστη ο ενάγων από την άδικη πράξη, σε αντίθεση με τους τόπους εκδηλώσεως των επιμέρους ζημιών που θεμελιώνουν μερική - περιορισμένη αρμοδιότητα.
[263] Σκ. 31.

πολλά κράτη εφαρμόστηκε η ερμηνεία που έδωσε σε σημαντικά ζητήματα η απόφαση αυτή και σε διαφορές αμιγώς πνευματικής ιδιοκτησίας[264].

- **Απόφαση ΔΕΕ, C-387/12, Hi Hotel**

Στην υπόθεση Hi Hotel ένας φωτογράφος, κάτοικος Κολωνίας, διαπίστωσε, κατά την επίσκεψή του σε βιβλιοπωλείο της πόλης του, ότι σε λεύκωμα ενός εκδοτικού οίκου με έδρα στο Βερολίνο και το Παρίσι, υπήρχαν, χωρίς τη συναίνεσή του, δικές του φωτογραφίες, από μία φωτογράφιση ενός ξενοδοχείου στη Νίκαια, στο οποίο τις είχε πουλήσει ο ίδιος. Όπως προέκυψε, ο διευθυντής του εν λόγω ξενοδοχείου είχε δώσει τις φωτογραφίες στον εκδοτικό οίκο στο Παρίσι. Ο φωτογράφος άσκησε αγωγή κατά του ξενοδοχείου ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου της Κολωνίας, υποστηρίζοντας ότι το ξενοδοχείο της Νίκαιας είχε παραβιάσει τα δικαιώματά πνευματικής ιδιοκτησίας του επί των φωτογραφιών, καθώς, χωρίς τη συναίνεσή του, τις είχε παραδώσει στον εκδοτικό οίκο. Δεδομένου ότι το Hi Hotel ήταν ο μόνος εναγόμενος της δίκης και η αδικοπρακτική πράξη είχε τελεστεί στο Παρίσι, όπου ο διευθυντής παρέδωσε τις φωτογραφίες στον εκδοτικό οίκο, τίθεται το ερώτημα εάν θεμελιώνεται διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων της Κολωνίας. Όμως, εν προκειμένω, ο τόπος που ενάχθηκε το Hi Hotel (Κολωνία) είναι διαφορετικός από τον τόπο όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός (Παρίσι).

Εφόσον η δικαιοδοσία δεν μπορεί να θεμελιωθεί, εν προκειμένω, στον τόπο που συνέβη το ζημιογόνο γεγονός, τότε δύναται να θεμελιωθεί στον τόπο επέλευσης της προβαλλόμενης ζημίας, υπό την προϋπόθεση ότι υφίσταται κίνδυνος να επέλθει ζημία εντός της περιφέρειας του δικαστηρίου αυτού, ο οποίος καλείται να ιδρύσει, επικουρικά, ξεχωριστή δικαιοδοτική βάση, με μόνο περιορισμό την θεμελίωση της εν λόγω δικαιοδοσίας μόνο για τη ζημία που προκαλείται στο συγκεκριμένο κράτος μέλος, εφαρμόζοντας, έτσι, τον περιορισμό που θέτει η εφαρμογή της αρχής της εδαφικότητας, δεδομένου ότι δεν μπορεί να θεμελιωθεί δικαιοδοσία ενός κράτους στο οποίο δεν προστατεύεται το επίδικο δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας. Συνεπώς, για να θεμελιωθεί η διεθνής δικαιοδοσία του γερμανικού δικαστηρίου, έγινε δεκτό, ότι ο κίνδυνος επελεύσεως της ζημίας απέρρεε από το ενδεχόμενο να εξασφαλίσει κάποιος αντίγραφο του

[264] Την επέκταση της απόφασης *Fiona Shevill* σε ζητήματα προσβολής πνευματικής ιδιοκτησίας υποστήριξε το γαλλικό Cour de Cassation, βλ. *Nuyts*, Suing at the place of infringement: Application of Article 5 (3) of Regulation 44/2001 to IP matters and internet disputes, in Nuyts, International Litigation in Intellectual Property and Information Technology (2008) σελ. 116, και *B. Ubertazzi*, Infringement and exclusive jurisdiction in intellectual property: a comparison for the international law association, 2012, σελ. 232.

έργου του ενάγοντος από βιβλιοπωλείο ευρισκόμενο εντός της περιφέρειας του δικαστηρίου ενώπιον του οποίου ασκήθηκε η αγωγή[265].

3. Ειδική βάση διεθνούς δικαιοδοσίας – Παθητική ομοδικία (άρθρο 8 Κανονισμού Βρυξέλλες Ια)

Το άρθρο 8 §1 (και 6 §1 Κανονισμού Βρυξέλλες Ι και Σύμβασης Βρυξελλών[266]) εισάγει συντρέχουσα δικαιοδοτική βάση και καθορίζει τόσο την διεθνή δικαιοδοσία όσο και την κατά τόπο αρμοδιότητα και αφορά μόνο την παθητική ομοδικία, κι άρα δεν επεκτείνεται σε περισσότερους ενάγοντες για τους οποίους ισχύει ό,τι προβλέπει το εκάστοτε εθνικό δίκαιο. Σύμφωνα με την παράγωγη βάση της παραγράφου 1, πρόσωπο που έχει την κατοικία του σε κράτος μέλος[267], μπορεί να εναχθεί εφόσον υπάρχουν πλείονες εναγόμενοι και ενώπιον του δικαστηρίου του κράτους μέλους της κατοικίας ενός εκ των λοιπών συνεναγομένων[268]. Το άρθρο αυτό εισάγει την επιλογή να συγκεντρωθούν όλα τα διάδικα μέρη και τα αιτήματα τους στο forum connexitatis, όταν δύο εναγόμενοι ενεργούν από κοινού και άρρηκτα σε μία ή περισσότερες χώρες παρόλο που η κατοικία τους βρίσκεται σε διαφορετικές χώρες[269].

Η θεσμοθέτηση της διάταξης αυτής αποσκοπεί στην διευκόλυνση του έργου της δικαιοσύνης με την ελαχιστοποίηση της πιθανότητας παράλληλης εκδίκασης μιας υπόθεσης και την αποφυγή ασυμβίβαστων μεταξύ τους αποφάσεων[270]. Το άρθρο αυτό ως διάταξη που συνιστά παρέκκλιση από την διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων πρέπει να ερμηνεύεται στενά, ώστε να μην τίθεται εν αμφιβόλω η ύπαρξη της αρχής αυτής[271].

Ωστόσο, το άρθρο 8 §1 απευθύνεται κυρίως στους εναγόμενους που διαμένουν σε διαφορετικά κράτη μέλη και οι οποίοι αναπτύσσουν κοινή δράση και αυτό έρχεται σε αντίθεση με το συνηθέστερο σενάριο της παραβίασης των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, το

---

[265] Σκ. 30,31. Το νόημα του εν λόγω περιορισμού συνίσταται, μεταξύ άλλων, και στο ότι, κατά τεκμήριο εντός του κράτους μέλους στο οποίο επήλθε η ζημία και εντός του οποίου προστατεύεται το δικαίωμα είναι ευκολότερο να οργανωθεί αποτελεσματικά η διαδικασία και να συγκεντρωθούν τα κατάλληλα αποδεικτικά μέσα, λόγω της φυσικής εγγύτητας στην επελθούσα ζημία, *Ασημακοπούλου Ε.*, Η διεθνής δικαιοδοσία της προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο, ιδίως κατά τη νομολογία του Δ.Ε.Ε. (άρθρο 7 σημ. 2 Καν. 1215/2012), Αρμ. 2017.

[266] Η Σύμβαση των Βρυξελλών προέβλεπε ότι εάν υπάρχουν πολλοί εναγόμενοι, πρόσωπο που έχει την κατοικία του σε κράτος μέλος μπορεί, κατ' επιλογήν του ενάγοντος να εναχθεί επίσης ενώπιον του δικαστηρίου της κατοικίας ενός από τους υπόλοιπους εναγομένους. Το αρχικό κείμενο της Σύμβασης Βρυξελλών όχι μόνο δεν προϋπέθετε αναγκαία ομοδικία αλλά δεν προσδιόριζε ούτε τις περιστάσεις υπό τις οποίες συνενάγονται πολλοί εναγόμενοι. Αυτό το έκανε η νομολογία του ΔΕΚ, που αξίωσε την ύπαρξη συνάφειας μεταξύ των διάφορων αγωγών του ενάγοντος κατά διαφόρων εναγομένων.

[267] Κι όχι σε τρίτο κράτος οπότε εφαρμόζονται για αυτόν το δίκαιο του forum.

[268] ΑΠ 1521/2013, ΧρΙΔ 2014, σελ. 284.

[269] CREATe Working Paper 2013/8 (September 2013) Intellectual Property Puts Article 6(1) Brussels I Regulation to the Test.

[270] ΔΕΕ 1.12.2011 Painer, C 145/2010, Σκ. 77.

[271] Περισσότερα για τον σκοπό και τις προϋποθέσεις εφαρμογής σε *Ν. Νίκα/Ε. Σαχπεκίδου*, ό.π., σελ. 213 επ.

οποίο αφορά παράλληλα δικαιώματα και εναγομένους που ενεργούν (μεμονωμένα) κατά παράλληλο τρόπο. Για το λόγο αυτό, είχε προταθεί η διεύρυνση του πεδίου ισχύος του άρθρου 6§ 1, κυρίως για να ληφθούν υπόψη ζητήματα από αγωγές λόγω προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, όμως δεν υιοθετήθηκε στη νέα μορφή του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια[272].

- **Απόφαση ΔΕΕ, C-146/10, Painer[273]**

Η Painer είναι φωτογράφος και φωτογραφίζει τα παιδιά σε σχολεία και παιδικούς σταθμούς. Πωλεί τις φωτογραφίες στους ενδιαφερόμενους όμως διατηρεί τα πνευματικά δικαιώματά για τις εικόνες που πωλεί. Με αυτήν την ιδιότητα, είχε βγάλει μια φωτογραφία την Natascha Kampusch, πριν από την απαγωγή της. Μετά την απαγωγή της η αυστριακή αστυνομία εξέδωσε ανακοίνωση αναζήτησης προσώπου, στο πλαίσιο της οποίας χρησιμοποιήθηκαν οι επίδικες φωτογραφίες στον Τύπο. Η Painer ισχυρίζεται ότι η δημοσίευση στις γερμανικές και αυστριακές εφημερίδες παραβιάζει τα δικαιώματά της. Ενάγει τους εκδότες εφημερίδων της Γερμανίας και της Αυστρίας ενώπιον του αυστριακού δικαστηρίου βάσει του άρθρου 6 §1 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ι. Σημειωτέον, ότι ορισμένοι Γερμανοί εκδότες δεν δραστηριοποιούνταν στην αυστριακή αγορά, παρά το γεγονός ότι όλοι οι εκδότες δημοσιεύοντας την εικόνα πραγματοποίησαν την ίδια δραστηριότητα. Κάποιες από τις εναγόμενες χρησιμοποίησαν ένα σκίτσο της επίδικης φωτογραφίας, μεταβάλλοντας έτσι την πρωτότυπη μορφή της. Το αυστριακό δικαστήριο έκρινε ότι η επίδικη φωτογραφία, η οποία χρησιμοποιήθηκε ως βάση για τη δημιουργία του επίδικου σκίτσου, αποτελούσε φωτογραφικό έργο προστατευόμενο από δικαίωμα του δημιουργού. Εντούτοις, η δημιουργία και η δημοσίευση του σκίτσου δεν συνιστούσαν επεξεργασία για την οποία θα ήταν αναγκαία η συναίνεση της Painer ως δημιουργού του φωτογραφικού έργου, αλλά ελεύθερη χρήση η οποία ήταν δυνατή χωρίς τη συναίνεσή της. Επιπλέον, το επίδικο σκίτσο το οποίο δημιουργήθηκε από τον τύπο βάσει της εν λόγω φωτογραφίας αποτελεί νέο, ανεξάρτητο έργο το οποίο προστατεύεται επίσης από το δικαίωμα του δημιουργού[274].

Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αυστριακό δικαστήριο ερωτά αν το άρθρο 6 §1 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ι έχει την έννοια ότι αποκλείεται η εφαρμογή της διάταξης αυτής

[272] *Ν. Νίκας/Ε. Σαχπεκίδου*, ό.π., σελ 218.
[273] ΔΕΕ, 01.12.2011, Painer, C-146/10, ECLI:EU:C:2011:798. Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 6§1, του Κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, καθώς και του άρθρου 5 §3, στοιχεία (δ) και (ε) και 5, της Οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας.
[274] Σκ. 22-28.

στην περίπτωση αγωγών που ασκούνται κατά περισσοτέρων εναγομένων λόγω προσβολών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας με το ίδιο ουσιαστικό περιεχόμενο, αλλά με νομική βάση απορρέουσα από το εθνικό δίκαιο, η οποία ποικίλλει ανάλογα με το κράτος μέλος. Το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο αυτό, λόγω της εξαιρετικής φύσης του θα πρέπει να ερμηνευτεί στενά και συμπεραίνει ότι από το γράμμα του εν λόγω άρθρου δεν προκύπτει ότι η ταυτότητα των νομικών βάσεων των αγωγών που ασκήθηκαν κατά των διαφόρων εναγομένων συγκαταλέγεται μεταξύ των προϋποθέσεων που προβλέπονται για την εφαρμογή του. Παράλληλα, έκανε μνεία στην απόφαση Freeport[275] κατά την οποία κρίθηκε ότι η διαφορά των νομικών βάσεων των αγωγών κατά πλειόνων εναγομένων δεν εμποδίζει την εφαρμογή του άρθρου 6 §1 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ι (άρθρου 8 §1 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια), αρκεί οι εναγόμενοι να μπορούσαν να προβλέψουν ότι διατρέχουν τον κίνδυνο να εναχθούν στο κράτος μέλος όπου τουλάχιστον ένας εξ αυτών έχει την κατοικία του.

Σχετικά με το ζήτημα της διαφοράς στην ταυτότητα των νομικών βάσεων δεδομένου ότι εν προκειμένω έχουμε δύο διαφορετικά εθνικά δίκαια (το γερμανικό και το αυστριακό) το Δικαστήριο ερμήνευσε ότι το άρθρο 6 §1 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ι έχει την έννοια ότι δεν αποκλείεται η εφαρμογή της διατάξεως αυτής στην περίπτωση αγωγών που ασκούνται κατά περισσοτέρων εναγομένων λόγω προσβολών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας με το ίδιο ουσιαστικό περιεχόμενο, αλλά με νομική βάση απορρέουσα από διαφορετικό εθνικό δίκαιο λόγω της εμπλοκής πλειόνων κρατών μελών. Το εθνικό δικαστήριο είναι αρμόδιο να εκτιμήσει, βάσει όλων των στοιχείων της δικογραφίας, αν υφίσταται κίνδυνος εκδόσεως ασυμβιβάστων αποφάσεων σε περίπτωση χωριστής εκδικάσεως των αγωγών.

Πάντως, η Γενική Εισαγγελέας έδωσε μια τροποποιημένη ερμηνεία του άρθρου αυτού[276]. Συγκεκριμένα, έκρινε ότι για να τύχει εφαρμογής θα πρέπει να συνυπολογιστούν οι εξής προϋποθέσεις: α) συνάφεια μεταξύ της βασικής αγωγής και της ή των περαιτέρω αγωγών β) ενιαίο βιοτικό περιστατικό γ) αρκούντως νομική συνάφεια. Σημειωτέον, ότι στην εν λόγω υπόθεση, η κύρια αξίωση αφορούσε την εφημερίδα που δημοσιεύθηκε στην Αυστρία. Οι άλλες

[275] Βλ. ΔΕΚ, 11.10.2007, Freeport, C-98/06, σκ. 47 και σκέψεις 38, 44-46. Στην υπόθεση αυτή κρίθηκε ότι το άρθρο 6 σημ. 1 έχει την έννοια ότι οι αγωγές που ασκήθηκαν κατά πλειόνων εναγομένων έχουν διαφορετικές νομικές βάσεις δεν εμποδίζει την εφαρμογή της διάταξης αυτής. Το άρθρο αυτό εφαρμόζεται όταν οι αγωγές που ασκήθηκαν κατά διαφόρων εναγομένων είναι συναφείς κατά την άσκηση τους, ήτοι όταν υπάρχει συμφέρον να εξεταστούν και να εκδικαστούν από κοινού προκειμένου να αποφευχθούν λύσεις που θα μπορούσαν να είναι ασυμβίβαστες αν εάν οι υποθέσεις κρίνονταν χωριστά, χωρίς να είναι επιπλέον αναγκαίο να αποδειχθεί αυτοτελώς ότι οι αγωγές δεν ασκήθηκαν με μοναδικό σκοπό να αποκλειστεί ένας από τους εναγομένους από τα δικαστήρια του κράτους μέλους κατοικίας του.

[276] Βλ. Προτάσεις της γενικής εισαγγελέως VERICA TRSTENJAK της 12ης Απριλίου 2011 στην υπόθεση C-145/10, ό.π., σκ. 86 επ.

αξιώσεις αφορούσαν σε εφημερίδες που δημοσιεύθηκαν στην Γερμανία. Οι τελευταίες αυτές αξιώσεις πρέπει να έχουν στενή συνάφεια με την κύρια αξίωση.

Επί των ανωτέρω συμπέρανε ότι εν προκειμένω η έννοια της στενής συνάφειας του άρθρου 6 §1 πρέπει να ερμηνευθεί ως προϋποθέτουσα την ύπαρξη ενιαίου βιοτικού περιστατικού και επαρκούς νομικής συνάφειας μεταξύ της βασικής αγωγής και της περαιτέρω αγωγής. Επομένως, εν προκειμένω, κρίσιμη είναι μόνον η στενή συνάφεια με την αγωγή κατά της πρώτης εναγομένης. Εξάλλου, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υπάρχει ενιαίο βιοτικό περιστατικό στην περίπτωση που η συμπεριφορά του εναγομένου κατά του οποίου στρέφεται η βασική αγωγή και του περαιτέρω εναγομένου (ήτοι των γερμανικών εφημερίδων), η οποία αποτελεί το αντικείμενο των αγωγών, έχει τον χαρακτήρα μη συντονισμένης παράλληλης συμπεριφοράς. Συμφωνεί, τέλος, με την απόφαση του Δικαστηρίου, ότι επαρκής νομική συνάφεια μπορεί να υφίσταται και στην περίπτωση που επί της βασικής αγωγής και της περαιτέρω αγωγής έχει εφαρμογή διαφορετικό εθνικό δίκαιο το οποίο δεν έχει πλήρως εναρμονιστεί.

ΜΕΡΟΣ Γ: Η ΙΔΙΟΜΟΡΦΙΑ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Στο σημείο αυτό της εργασίας θα αναλυθεί η προβληματική γύρω από τις προσβολές των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο. Αρχικά, θα εκτεθεί το σύνολο των κανόνων προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων από τις διεθνείς συμβάσεις και τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και στη συνέχεια θα εξεταστεί το ζήτημα του εφαρμοστέου δικαίου και της διεθνούς δικαιοδοσίας για προσβολές μέσω διαδικτύου μέσα από την θεωρία και τη νομολογία, η κρατούσα θεωρία και οι εναλλακτικές λύσεις για την αποτελεσματικότερη προστασία του πνευματικού δικαιώματος. Τέλος, θα παρουσιαστεί η ερμηνεία που δόθηκε από τη νομολογία του ΔΕΕ καθώς και η προσέγγιση των ελληνικών δικαστηρίων στα ζητήματα αυτά.

I. Τα βασικά νομοθετήματα για την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο

Η ψηφιακή τεχνολογία έχει γίνει πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής μας και το διαδίκτυο από μικρό δίκτυο επικοινωνίας έγινε κτήμα της ανθρωπότητας δημιουργώντας μια νέα κουλτούρα. Η δύναμη του διαδικτύου έγκειται στην ταχύτατη μεταφορά και διακίνηση της πληροφορίας και του έργου. Μπορεί στις περισσότερες περιπτώσεις η μεταφορά της πληροφορίας να μην αποτελεί κάτι επικίνδυνο, όταν όμως διακινείται ελεύθερα ένα έργο, μια δημιουργία τότε θα πρέπει να τεθούν περιορισμοί. Εκεί ακριβώς εισβάλλει και το δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας. Η έννοια της πρωτοτυπίας δίνει την δυνατότητα προσαρμογής του έργου στο νέο τεχνολογικό περιβάλλον με βάση τα κριτήρια που ισχύουν σε κάθε έννομη τάξη. Κατά συνέπεια οι καλλιτεχνικές παραγωγές που δημιουργούνται με τη βοήθεια ηλεκτρονικού υπολογιστή, όπως μουσικές συνθέσεις, φωτογραφίες, εικόνες, εικαστικά έργα, κινούμενα σχέδια[277], βάσεις δεδομένων[278], αποτελούν αντικείμενο προστασίας, αν πληρούνται οι αναγκαίες

[277] Βλ. *ΜονΕφΘεσσ 649/2009*. Η απόφαση που ακολουθεί ασχολείται με το ζήτημα της προστασίας μίας σειράς χαρακτήρων κινουμένων σχεδίων, με βάση τις διατάξεις του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας. Το Εφετείο της Θεσσαλονίκης εφαρμόζοντας τους κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του άρθρου 67 του Ν. 2121/1993 σε συνδυασμό με τις οικείες ρυθμίσεις του άρθρου 5 της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης, στην οποία μετέχουν τόσο η χώρα μας όσο και οι Η.Π.Α., αποφάνθηκε ότι εφαρμοστέο είναι το δίκαιο της χώρας στην οποία κατέστη για πρώτη φορά το έργο νομίμως προσιτό στο κοινό, το οποίο είναι στην υπό κρίση περίπτωση το δίκαιο των Η.Π.Α., ενώ η ένδικη προστασία διέπεται από τους κανόνες του δίκαιου στο οποίο ζητείται η προστασία, δηλαδή εν προκειμένω του ελληνικού.

[278] Σχετικά με τις βάσεις δεδομένων αξίζει να αναφερθεί η απόφαση *5302/2002 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών* στην υπόθεση Fixtures Marketing Ltd κατά του Οργανισμού Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου (ΟΠΑΠ), με την οποία ζητείται από το ΔΕΚ να εκδώσει προδικαστική απόφαση για το νόημα της βάσης δεδομένων και την έκταση εφαρμογής της Οδηγίας 96/9, ειδικά όσον αφορά το άρθρο 7 που αναφέρεται στο sui generis δικαίωμα. Το επίδικο θέμα συνίσταται στο εάν οι κατάλογοι ποδοσφαιρικών αγώνων έχουν την έννοια της βάσης δεδομένων και αν υπάρχει προστασία στην περίπτωση αναδιάταξης του περιεχομένου (εξαγωγή ουσιώδους αριθμού

προϋποθέσεις και κυρίως αν εμφανίζουν πρωτοτυπία. Το ίδιο ισχύει και για τα έργα εικονικής πραγματικότητας (virtual reality). Σε ορισμένες περιπτώσεις ακόμη και η ιστοσελίδα μπορεί να υπαχθεί στην έννοια του έργου[279].

Η μαζική χρήση και διάδοση έργων πνευματικής ιδιοκτησίας με τα νέα μέσα ψηφιακής επικοινωνίας και μετάδοσης ενισχύουν την τάση της εμπορευματοποίησης της πνευματικής ιδιοκτησίας στο νέο ψηφιακό περιβάλλον δορυφορικής και καλωδιακής διάχυσης οπτικοακουστικών έργων αλλά και διάδοσης ηλεκτρονικών βιβλίων[280]. Η εισβολή των απρόσωπων τεχνολογικών αγαθών έχει μια τάση αποπροσωποποίησης του έργου και ωθεί προς μια πνευματική ιδιοκτησία «χωρίς δημιουργό». Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Διανοητικής Ιδιοκτησίας (WIPO), ραγδαία εξάπλωση του διαδικτύου μπορεί να λειτουργήσει ως απειλή για τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας με την έννοια ότι το περιβάλλον του διαδικτύου μπορεί να αποτελέσει έναν κατεξοχήν τόπο φιλοξενίας για τις προσβολές αυτές[281]. Ο χώρος του διαδικτύου διαβρώνει την εξουσία πατρότητας και το τεκμήριο γνησιότητας του έργου που παρέχει το έντυπο ή το μη ψηφιακό έργο, δεδομένου ότι στο ψηφιακό περιβάλλον καταλύεται η έννοια του πρωτοτύπου και του αντιγράφου με αποτέλεσμα να είναι, σήμερα, επιτακτικότερη η ανάγκη αυξημένης προστασίας του δημιουργού. Η ψηφιακή τεχνολογία αφενός καθιστά δυνατή τη μαζική προσβολή έργων με την ανεξέλεγκτη ψηφιακή αναπαραγωγή, επεξεργασία και μετάδοσή τους και αφετέρου διευκολύνει τη δημιουργία νέων έργων[282]. Για τους λόγους αυτούς, κρίθηκε αναγκαίο να θεσμοθετηθεί ένα πλέγμα κανόνων δικαίου που θα προστατεύουν τα δικαιώματα του δημιουργού.

Η παγκόσμια κοινότητα, το Δεκέμβριο του 1996, ψήφισε στη Γενεύη υπό την αιγίδα του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας (WIPO) τις δύο Συνθήκες Internet, δηλαδή τη Συνθήκη για την πνευματική ιδιοκτησία (WIPO Copyright Treaty – WCT)[283] και τη Συνθήκη για τις ερμηνείες - εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα (WIPO Performances and

---

ζευγών των ποδοσφαιρικών ομάδων που παίζουν και μεταφορά αυτών στα δελτία ΠΡΟΠΟ). Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο στην απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2004 αποφάνθηκε ότι ένα πρόγραμμα ποδοσφαιρικών συναντήσεων, όπως το επίδικο στην υπόθεση της κυρίας δίκης, συνιστά βάση δεδομένων κατά την έννοια του άρθρου 1§2 της Οδηγίας 96/9. Η έννοια της επένδυσης που συνδέεται με την απόκτηση του περιεχομένου μιας βάσης δεδομένων κατά την έννοια του άρθρου 7 §1 της Οδηγίας 96/9 πρέπει να νοείται ότι σημαίνει τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την αναζήτηση υφισταμένων στοιχείων και τη συγκέντρωσή τους στην εν λόγω βάση δεδομένων. Η έννοια αυτή δεν περιλαμβάνει τα μέσα που χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία των στοιχείων που συνιστούν το περιεχόμενο μιας βάσης δεδομένων.

[279] *Δ. Καλλινίκου*, Η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο, σελ. 8.

[280] βλ. απόφαση ΔΕΕ C-263/2018, της 19ης Δεκεμβρίου 2019 σχετικά με τη διαδικτυακή αγορά «μεταχειρισμένων» ηλεκτρονικών βιβλίων.

[281] Βλ. περισσότερα σε WIPO, Intellectual Property on the Internet: A Survey of Issues, Chapter II - The Migration of Intellectual Properry to the Internet, σελ. 32.

[282] *Μ. - Θ. Μαρίνος*, Πνευματική Ιδιοκτησία, ό.π., σελ. 45 επ.

[283] Βλ. σχετικά στην ιστοσελίδα του WIPO (Π.Ο.Δ.Ι.), http://www.wipo.int/treaties/en/.και Summary of the WIPO Copyright Treaty (WCT) (1996).

Phonograms Treaty - WPPT) που άρχισαν να ισχύουν από 6-3-2002 και 20-5-2002, αντίστοιχα. Οι εργασίες άρχισαν το 1991 με σκοπό την σύνταξη ενός Πρωτοκόλλου στην Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης. Στη συνέχεια έγινε προσπάθεια χωριστού σχεδίου Συνθηκών και εν τέλει ψηφίστηκαν τα δύο κείμενα από την Διπλωματική Διάσκεψη της Γενεύης. Οι δύο αυτές συνθήκες που είναι γνωστές ως Συνθήκες Internet βελτιώνουν τις ήδη υπάρχουσες ρυθμίσεις της Σύμβασης της Βέρνης και της Ρώμης, προχωρούν πέρα από τη Συμφωνία TRIPS και δίνουν λύσεις σε ορισμένα από τα προβλήματα που δημιουργούνται από τις νέες τεχνολογίες, ενώ λαμβάνεται υπόψη και η οικονομική σημασία του διαδικτύου[284]. Η Ελλάδα κύρωσε και τις δύο αυτές Συνθήκες με τους Ν. 3184/2003[285] και Ν. 3183/2003[286] αντίστοιχα. Στις ΗΠΑ το 1998 ψηφίστηκε το Digital Millenium Copyright Act (DMCA) με σκοπό την εφαρμογή των δύο Συνθηκών Internet στο αμερικανικό δίκαιο του Copyright.

Τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν πάρει σημαντικές πρωτοβουλίες στο τομέα της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας στον χώρο του διαδικτύου. Συγκεκριμένα, η Οδηγία 2001/29 για τη νομική προστασία των δημιουργών και των συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας μαζί με τις δύο Συνθήκες Internet αποτελούν ένα μεγάλο βήμα για την προστασία των δικαιούχων στο διαδίκτυο. Η ελληνική νομοθεσία προσάρμοσε το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο στις ρυθμίσεις της Οδηγίας 2001/29 με το άρθρο 81 Ν.3057/2002[287] . Σκοπός της Οδηγίας είναι η προσαρμογή βασικών πλευρών του δικαιώματος της πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων στο νέο ψηφιακό περιβάλλον και η εναρμόνιση ορισμένων βασικών εξουσιών του δημιουργού ή φορέων συγγενικών δικαιωμάτων. Η εναρμόνιση επιδιώκεται προκειμένου να αμβλυνθούν οι διαφορές μεταξύ των υφιστάμενων νομοθεσιών στα κράτη - μέλη, να αυξηθεί η ασφάλεια δικαίου και να διασφαλισθεί ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της διανοητικής ιδιοκτησίας. Συνακολούθως, θα καταστεί δυνατή η ενίσχυση των νέων υπηρεσιών της Κοινωνίας της Πληροφορίας, θα ενθαρρυνθούν οι επενδύσεις στη δημιουργικότητα και θα αρθούν οι αβεβαιότητες που παρεμπόδιζαν μέχρι σήμερα την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς εξαιτίας της νομοθετικής ανομοιογένειας[288]. Μεγάλη πρακτική σημασία έχει και η Οδηγία 2004/48 σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και φυσικά ή Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων στην ψηφιακή ενιαία αγορά, που αναλύθηκε στο πρώτο μέρος της εργασίας.

---

[284] *Δ. Καλλίνικου,* ό.π., σελ. 434 και *Μ. – Θ. Μαρίνος*, ό.π., σελ. 414 επ.
[285] Ν. 3184/2003, (ΦΕΚ Α΄ 228/26.09.2003)
[286] Ν. 3183/2003 (ΦΕΚ Α΄ 227/26.09.2003)
[287] Ν.3057/2002 (ΦΕΚ Α΄ 239/10-10-2002)
[288] Αιτιολογικές Σκ. 1,2,6,7 Οδηγίας 2002/29.

Στην Ελλάδα οι διαδικτυακές προσβολές της πνευματικής ιδιοκτησίας ρυθμίζονται από το άρθρο 66Ε του Ν. 2121/1993[289], όπου περιγράφεται όλη η διαδικασία που ακολουθείται και οι αρμόδιοι φορείς που εμπλέκονται σε αυτήν με κυρίαρχη την Επιτροπή για τη Διαδικτυακή Προσβολή Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας (ΕΔΠΠΙ). Ωστόσο, οι ανωτέρω εξεταζόμενοι Κανονισμοί περί εφαρμοστέου δικαίου και διεθνούς δικαιοδοσίας δεν περιέχουν ειδικότερες και συγκεκριμένες ρυθμίσεις για την πνευματική ιδιοκτησία, με τη νομολογία του ΔΕΕ να παίζει πάλι καθοριστικό ρόλο ως προς την ερμηνεία των ήδη υπαρχόντων διατάξεων και την προσαρμογή τους στις προσβολές μέσω διαδικτύου.

ΙΙ. Η προβληματική των ζητημάτων από τις προσβολές μέσω διαδικτύου και η νομολογία του ΔΕΕ

Οι κλασσικοί κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου τέθηκαν σε δοκιμασία από τις υποθέσεις προσβολών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας με την χρήση του διαδικτύου. Το κυριότερο πρόβλημα με την χρήση του διαδικτύου είναι η δυσκολία εντοπισμού του τόπου όπου τελέστηκε η παράνομη συμπεριφορά, του τόπου όπου επέρχονται τα παράνομα αποτελέσματα[290], ενώ πολλές φορές δεν είναι εφικτό να εντοπιστεί σε ποιό τόπο εντοπίζονται τα κρίσιμα στοιχεία αλλοδαπότητας που λειτουργούν ως συνδετικά κριτήρια με ορισμένο forum. Για παράδειγμα, δεν ανευρίσκεται ποιός είναι και που εδρεύει ο δημιουργός και φορέας του ιστοτόπου που περιέχει το παράνομο περιεχόμενο ή εντοπίζεται σε τόπο που είναι καταφανώς άσχετος με τους πραγματικούς φορείς της υπόθεσης (βλ. server εγκατεστημένος σε εξωτικές χώρες)[291].

Παράλληλα ζητήματα δημιουργούνται ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο και την διεθνή δικαιοδοσία, καθώς διατυπώνεται κριτική στην απόλυτη εφαρμογή της αρχής της εδαφικότητας στις διαφορές αυτές. Ο λόγος είναι ότι τα αποτελέσματα της αρχής αυτής οδηγούν στην ανάγκη άσκησης αγωγών σε κάθε χώρα όπου εντοπίζεται η προσβολή[292]. Με τη χρήση του διαδικτύου με μία και μόνη παράνομη πράξη μπορεί να επέρχεται προσβολή σε περισσότερες χώρες και η απαίτηση για άσκηση αγωγής σε κάθε χώρα ξεχωριστά μπορεί να υποχρεώνει τον δικαιούχο στην έγερση πλήθους αγωγών σε πολλές διαφορετικές χώρες. Για αυτό το λόγο, προτείνεται η θέσπιση εξαίρεσης από την αρχή της εδαφικότητας ώστε να μπορεί να εγερθεί βάσιμα αγωγή σε μία μόνο χώρα[293]. Επομένως, το πρόβλημα ανίχνευσης του τόπου προσβολής τόσο στο δικονομικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ουσιαστικού δικαίου πηγάζει από την εδαφική ενέργεια

[289] Το άρθρο αυτό αποτελεί μια πρόσφατη προσθήκη, η οποία έλαβε χώρα με το άρθρο 57 του Ν. 4481/2017.
[290] *Χ. Χρυσανθής σε Χ. Παμπούκη,* Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, ό.π., σελ. 8124.
[291] *J.C Ginsbug,* Extraterritoriality and mulititerritoriality in copyright infringement, 1999, σελ. 12.
[292] *Χ. Χρυσανθής σε Χ. Παμπούκη*, ό.π, Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, σελ. 825.
[293] *Μ.-Θ. Μαρίνος*, Η αρχή της εδαφικότητας στο δίκαιο διανοητικής ιδιοκτησίας, ΧρΙδ 2008, 481 επ.

των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, η οποία αντιβαίνει στην παγκοσμιότητα της επικοινωνίας στο διαδίκτυο.

Α. Το εφαρμοστέο δίκαιο στα ζητήματα προσβολής των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο

1. Οι αντικρουόμενες απόψεις

Το άρθρο 8 §1 του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ υπερισχύει, ως ειδικότερη διάταξη, του άρθρου 4, επομένως στις προσβολές πνευματικής ιδιοκτησίας δεν θα εφαρμοστεί ούτε η lex loci delicti ούτε το δίκαιο της συνήθους διαμονής του εναγομένου[294]. Οι δύο αυτές εναλλακτικές έχουν υπάρξει το θεμέλιο για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο πολλών κρατών, όμως φαίνεται πως μέσω της νομολογίας σταδιακά εγκαταλείπονται. Συγκεκριμένα, το άρθρο 3 §1 του ολλανδικού κώδικα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου ορίζει ως εφαρμοστέο για όλες τις αδικοπραξίες, χωρίς εξαιρέσεις, το δίκαιο όπου έλαβε χώρα το ζημιογόνο γεγονός, όπως επίσης και το άρθρο 34 §1 του αυστριακού κώδικα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου[295]. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις η θεωρία και η νομολογία «μετέστρεψε» τον κανόνα αυτό και καθιερώθηκε το δίκαιο της χώρας για την οποία ζητείται προστασία. Ενδιαφέρον παρουσιάζει απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Αυστρίας, η οποία εκδόθηκε πριν την εφαρμογή του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ, που ανέφερε ρητά ότι η προσέγγισή του θα έχει ως αποτέλεσμα τη διανεμητική εφαρμογή του δικαίου της χώρας για την οποία ζητείται προστασία ανά χώρα (δηλαδή, το αυστριακό δίκαιο ως το δίκαιο της χώρας για την προστασία που ζητείται σε κάθε χώρα) για κάθε περίπτωση διακρατικής προσβολής. Σύμφωνα με το σκεπτικό του Ανώτατου Δικαστηρίου, βάσει του άρθρου 34 του αυστριακού κώδικα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, η δημιουργία, το πεδίο εφαρμογής, η διάρκεια και η λήξη προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας καθορίζονται από το δίκαιο του κράτους στο οποίο συνέβη η πράξη εκμετάλλευσης ή η παράβαση. Κατά συνέπεια, ο νομοθέτης επέλεξε το δίκαιο του κράτους προστασίας ως συνδετικό στοιχείο[…]. Το κράτος για το οποίο ζητείται προστασία δεν είναι το κράτος στο οποίο εκκρεμεί η διαδικασία. Εάν ο ενάγων ισχυρίζεται ότι ο εναγόμενος έχει προσβάλει όλα ή μερικά από τα δικαιώματα που κατέχει ο ενάγων σε πολλά κράτη, η φερόμενη παράβαση αξιολογείται σε κάθε κράτος βάσει του δικαίου του κράτους στο οποίο έλαβε χώρα η παράβαση[296].

---

[294] Ωστόσο, λίγο πριν τη θέση σε ισχύ του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ, το Ανώτατο Δικαστήριο του Παρισίου, εξέδωσε, την 20.05.2008, την απόφαση *SAIF v Google*, στην οποία ενώ ζητήθηκε προστασία για την Γαλλία, ως εφαρμοστέο κρίθηκε το αμερικανικό δίκαιο, καθώς το δικαστήριο εκτίμησε ότι η προσβολή έλαβε χώρα μόνο στις ΗΠΑ.

[295] Austrian Private International Law Act of 15 June 1978, βλ. *M. Schwimann*, Internationales Privatrecht, einschliesslich Europarecht, 3rd edition.

[296] Austrian Supreme Court 28 September 1993, Adolf Loos-Werke II, (1994).

Η εφαρμογή της lex loci delicti θέτει ως εφαρμοστέο το δίκαιο της χώρας όπου επέρχεται η ζημία. Όμως, στο χώρο του διαδικτύου, η αρχή αυτή μπορεί να οδηγήσει στην εφαρμογή περισσότερων δικαίων[297]. Για παράδειγμα, αν έχει γίνει ένα παράνομο «ανέβασμα» υλικού που παραβιάζει δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας από έναν ιδιώτη με server στην Αγγλία και μετέπειτα ακολούθησε «κατέβασμα» του υλικού αυτού σε περισσότερες από μία χώρες κι έχει επέλθει σε όλες αυτές τις χώρες η ίδια ζημία, εφαρμοστέα θα είναι πολλά δικαία παράλληλα[298]. Από την άλλη, η επιλογή του δικαίου της κοινής συνήθους διαμονής, όπως προβλέπεται από το άρθρο 4 §2 Κανονισμού Ρώμη ΙΙ, είναι αντίθετη με το γενικότερο πνεύμα της εφαρμογής της αρχής της εδαφικότητας στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας. Ωστόσο, στα θετικά της εφαρμογής του συνδέσμου αυτού είναι ότι απλοποιεί σε μεγάλο βαθμό τις δικαστικές διαμάχες και προσδίδει ταχύτητα και προβλεψιμότητα[299].

Στην διαμάχη επικράτησης μπορεί να μπει και η lex originis. Ωστόσο, όταν ένα έργο δημοσιεύεται για πρώτη φορά στο διαδίκτυο, καθίσταται εξαιρετικά δύσκολο να γίνει αποδεκτό ως εφαρμοστέο δίκαιο το δίκαιο της χώρας προέλευσης[300]. Ακόμα κι αν χώρα προέλευσης θεωρηθεί η χώρα όπου για πρώτη φορά φορτώνεται το έργο στον παγκόσμιο ιστό, το πρόβλημα διατηρείται για τα έργα που τυγχάνουν συνεχώς επεξεργασίας μέσω του διαδικτύου. Σε μια τέτοια περίπτωση θα πρέπει να θεωρηθεί ότι κάθε νέα επεξεργασία του έργου συνιστά νέο ξεχωριστό έργο, για το οποίο χώρα προέλευσης θεωρείται η χώρα από όπου «φορτώνεται». Για τον λόγο αυτό, εγκαταλείπεται η εφαρμογή και αυτής της αρχής και προκρίνεται, εν τέλει, η λύση της αρχής της lex loci protectionis[301].

Παρόλα αυτά ακόμα και η αρχή της lex loci protectionis δεν παύει να εμφανίζει δυσχέρειες και προβλήματα στην ανάδειξη του εφαρμοστέου δικαίου. Καθώς, αν για παράδειγμα, ένα προστατευόμενο από το δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας έργο διατίθεται στο διαδίκτυο χωρίς την άδεια του δικαιούχου, η εφαρμογή της lex loci protectionis παρέχει στον δικαιούχο την δυνατότητα να αιτηθεί δικαστική προστασία σε οποιαδήποτε χώρα το έργο γίνεται προσιτό στο κοινό. Όπως γίνεται αντιληπτό, αυτό είναι πρακτικά αδύνατο, χρονοβόρο και κοστοβόρο. Συνεπώς, θα πρέπει να συνυπολογισθεί και η οικονομική σημασία της προσβολής, καθώς η αδιάκριτη εφαρμογή της lex loci protectionis, η οποία καταλήγει στην εμπλοκή

---

[297] *Paul L.C. Torremans*, The law applicable to copyright infringement on the Internet, σελ. 6. επ.
[298] *Anita B. Fröhl*, Copyright Infringement in the Internet Age—Primetime for Harmonized Conflict-of-Laws Rules? σελ. 860 επ.
[299] *Anita B. Fröhl,* ό.π., σελ. 864.
[300] *A. Lucas*, Private International Law aspects of the Protection of the Works and of the subject matter ok related rights transmitted over Digital Networks, WIPO Forum on Private International Law and Intellectual Property, 2001, σελ. 11 επ.
[301] *Λ. Κοτσίρης και Ι. Σταματούδη*, ό.π., σελ. 1191.

περισσότερων δικαίων για έκαστη προσβολή ανά χώρα, μπορεί να οδηγήσει σε περίπλοκες νομικές καταστάσεις την ώρα που η οικονομική σημασία της προσβολής εδράζεται σε μια χώρα, ενώ στις υπόλοιπες παραμένει ανύπαρκτη.

Αν, αντί της lex loci protectionis, επιλεγεί το δίκαιο της χώρας όπου γεννήθηκε το γενεσιουργό γεγονός (για παράδειγμα ο τόπος όπου είναι εγκατεστημένος ο server) υφίσταται ο κίνδυνος δημιουργίας πειρατικών παραδείσων. Ως λιγότερο επικίνδυνη λύση αναδεικνύεται το δίκαιο του τόπου όπου είναι εγκατεστημένη η επαγγελματική δραστηριότητα του προσβολέα, αλλά και πάλι θα πρέπει να συνυπολογισθεί η πιθανότητα ίδρυσης υπεράκτιων εταιρειών. Υποστηρίζεται, επίσης, η άποψη του διαχωρισμού μεταξύ των περιπτώσεων όπου το έργο της πνευματικής ιδιοκτησίας διατίθεται μέσω ενός συγκεκριμένου ιστότοπου (push technology), οπότε και εφαρμοστέο πρέπει να θεωρηθεί το δίκαιο του τόπου που είναι εγκατεστημένος ο server και στις περιπτώσεις των peer to peer και on demand (pull technology) όπου εφαρμοστέο θα πρέπει να θεωρηθεί το δίκαιο του τόπου απ' όπου ζητείται να πραγματοποιηθεί η διανομή του έργου[302].

Σύμφωνα με την θεωρία de lege ferenda θα ήταν πιο ασφαλές να επιλεγεί με ρητές διατάξεις ποιό δίκαιο θα εφαρμόζεται σε περιπτώσεις διασυνοριακής φύσεως, όπως αυτές που τελούνται μέσω του διαδικτύου. Μέχρι τότε όμως ο δικαστής οφείλει να εφαρμόσει το δίκαιο της χώρας για την οποία ζητείται προστασία κατ' επιταγή του άρθρου 8 του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ, ακόμα κι αν δεν υπάρχει σχετική πρόβλεψη για τις προσβολές μέσω διαδικτύου. Εξακολουθεί, ωστόσο, κατά την ορθότερη γνώμη, να παρέχεται στον δικαστή η δυνατότητα κατ' αναλογική εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 4 Κανονισμού Ρώμη ΙΙ να προσπαθήσει να περιορίσει το εφαρμοστέο δίκαιο εξετάζοντας α) αν από το σύνολο των περιστάσεων συνάγεται ότι η αδικοπραξία εμφανίζει προδήλως στενό δεσμό με μια χώρα (για παράδειγμα, λόγω προϋπάρχουσας σύμβασης μεταξύ δικαιούχου και προσβολέα), β) αν ο δικαιούχος και ο προσβολέας έχουν κατά το χρόνο επέλευσης της ζημίας την συνήθη διαμονή τους στην ίδια χώρα, ή γ) αν η ζημία έχει επέλθει σε συγκεκριμένη ή συγκεκριμένες μόνο χώρες[303].

Τέλος, έχει προταθεί[304] και η εφαρμογή του δικαίου της χώρας στην αγορά της οποίας έχει επιπτώσεις οι προσβολή («market impact»)[305]. Η αρχή αυτή συμπεριλαμβανόταν στην

---

[302] *Ricketson /J. Ginsburg*. International Copyright and Neighbouring Rights, 2006, σελ. 1310.

[303] Πρόκειται για την θεωρία του βαρύνοντος τόπου που είναι η μάλλον κρατούσα στις εντός και εκτός διαδικτύου αδικοπραξίες, βλ. αναλυτικά σε *Ε. Λιάσκο/ Δ. Πυργάκη*, Η συμβολή των κανόνων του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου στην επίτευξη ασφάλειας δικαίου στο Internet ΧρΙΔ 2002, σελ. 494-496.

[304] Transparency Proposal on Jurisdiction, Choice of Law, Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Intellectual Property, published in *Jürgen Basedow, Toshiyuki Kono, Metzger, Axel* (eds.), Intellectual Property in the Global Arena, Mohr Siebeck 2010, σελ. 394-402.

[305] Για τη λεγόμενη «root approach», βλ. *L.A. News Serv. v. Reuters Television Int'l Ltd.*

πρόταση του WIPO το 2001 για την προσβολή των σημάτων στο διαδίκτυο, κι έκτοτε έχει εφαρμοσθεί νομολογιακά και σε ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας[306]. Παρόλα αυτά, δεν είναι μια αρχή γενικώς αποδεκτή και δεν έχει σημαντική πρακτική εφαρμογή μέχρι και σήμερα, ενώ έχει επικριθεί από ευρωπαίους θεωρητικούς λόγω της επιβολής της εδαφικότητας και της προσπάθειας ένταξης κανόνων και αρχών που εφαρμόζονται στο αμερικανικό δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας.

Οι πιο σύγχρονες προτάσεις ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο σε προσβολές πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο συγκλίνουν προς το δίκαιο της χώρας που υπάρχει ο στενότερος δεσμός με την προσβολή[307]. Το δίκαιο αυτό σύμφωνα με τις προτάσεις θα εφαρμόζεται τόσο σε περιπτώσεις προσβολών όσο και στα ζητήματα ύπαρξης, εγκυρότητας και διάρκειας του δικαιώματος[308]. Από την άλλη δεν θα εφαρμόζεται το δίκαιο αυτό σε περιπτώσεις περί προσδιορισμού του αρχικού δικαιούχου και της μεταβίβασης του δικαιώματος.

Εναλλακτικές λύσεις σε σχέση με τις μαζικές προσβολές πνευματικής ιδιοκτησίας όπως αυτές που μπορούν να λάβουν χώρα στον χώρο του διαδικτύου έχουν προταθεί τόσο από ευρωπαϊκά όσο και από διεθνή κείμενα. Συγκεκριμένα, υπάρχουν εξαιρετικές προβλέψεις για την εφαρμογή ενός μόνο δικαίου στην προσβολή δικαιωμάτων μέσω διαδικτύου από το American Law Institute (§ 321), το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Max Planck (Άρθρο 3:603) την «Πρόταση Διαφάνειας» του ιαπωνικού δικαίου (άρθρο 302) και τις αρχές «Joint Japanese Korean Principles» (άρθρο 306). Και οι τέσσερις αυτές προτάσεις, με κάποιες διαφοροποιήσεις, είναι βασισμένες στην ιδέα ότι παρόλο που στις προσβολές μέσω διαδικτύου εμπλέκονται κατά κανόνα περισσότερα του ενός κράτη με αποτέλεσμα να αναδύεται σύμπλεγμα χωρών και εφαρμοστέων δικαίων, είναι απαραίτητο να διακριθεί η χώρα ή οι χώρες που έχουν τη στενότερη σχέση με την προσβολή προκειμένου να αποφευχθεί η πολυπλοκότητα που προκύπτει από το δόγμα του «μωσαϊκού» και την διανεμητική εφαρμογή του δικαίου της χώρας για την οποία ζητείται προστασία[309]. Οι παράγοντες που μπορούν να υποδείξουν την στενή σχέση με τη διαφορά είναι η κατοικία των μερών, η το μέρος που εδράζεται η σχέση των μερών και οι βασικές αγορές προς τις οποίες τα μέρη ήθελαν να κατευθύνουν την δραστηριότητά τους[310].

---

[306] *R. Matulionyte,* The Law Applicable to Online Copyright Infringements in ALI and CLIP Proposals: A Rebalance of Interest Needed, 2011, σελ. 266.
[307] ό.π., σελ. 287.
[308] ALI, CLIP, JK Proposal, Transparency Proposal.
[309] *Pedro A. De Miguel Asensio*. Intermediaries and the Law Applicable to Intellectual Property Infringements, σελ. 8.
[310] ό.π., σελ 9.

Β. Η διεθνής δικαιοδοσία στις προσβολές πνευματικής ιδιοκτησίας μέσω διαδικτύου

1. Διεθνής δικαιοδοσία στις διαφορές από συμβάσεις μέσω διαδικτύου

Όσον αφορά τις συμβάσεις της πνευματικής ιδιοκτησίας και τις ειδικές βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας που προσφέρει το άρθρο 7 §1 αξίζει να διευκρινισθεί ότι οι συμβάσεις παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως ή/και χρήσεως λογισμικού και ψηφιοποιημένων προϊόντων δεν εμπίπτουν στο άρθρο 7 §1 στοιχείο (β), αφού αυτές δεν είναι δυνατόν να χαρακτηρισθούν ούτε ως πώληση ούτε ως σύμβαση παροχής υπηρεσιών όπως αναλύθηκε ανωτέρω στην απόφαση *Falco.* Επομένως, αν ανακύψει οποιαδήποτε αντιδικία κατά τη λειτουργία κάποιου από τα ανωτέρω μοντέλα διαχειρίσεως των δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως ή/και χρήσεως λογισμικού ή ψηφιοποιημένων προϊόντων, το άρθρο 7 §1 στοιχείο (β), υπό το ειδικότερο σχήμα της συμβάσεως παροχής υπηρεσιών, δεν μπορεί να επιστρατευθεί[311], αφού αντικείμενο των επιμέρους συμβατικών σχέσεων δεν είναι η ανάληψη κάποιας ενεργούς δραστηριότητας έναντι ανταλλάγματος, αλλά η, χρονικά και ποιοτικά περιορισμένη, παραχώρηση μέρους των έννομων εξουσιών που απολαμβάνει ο δικαιούχος της πνευματικής ιδιοκτησίας επί συγκεκριμένων ψηφιακών αντιγράφων προς τον λήπτη της άδειας[312]. Οι συμβάσεις παραχώρησης άδειας εκμεταλλεύσεως ή/και χρήσεως λογισμικού θα πρέπει, επομένως, να υπάγονται στο άρθρο 7 §1 στοιχείο (α)[313], ενόψει του sui generis χαρακτήρα τους. Σε περίπτωση σχετικής αντιδικίας η εξεύρεση του τόπου εκπληρώσεως της παροχής θα γίνει, κατά συνέπεια, με βάση τον τόπο εκπληρώσεως της εκάστοτε επίδικης παροχής, έτσι όπως αυτός προσδιορίζεται lege causae από το εκάστοτε εφαρμοστέο επί της επίδικης συμβάσεως δίκαιο[314].

2. Διεθνής δικαιοδοσία για τις διαφορές εξ αδικοπραξίας μέσω διαδικτύου

Σύμφωνα με το άρθρο 7 §2 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια όπως εκτέθηκε ανωτέρω, πρόσωπο που έχει την κατοικία του σε κράτος μέλος μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος ως προς τις ενοχές από αδικοπραξίες, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός, θεμελιώνοντας έτσι ειδική δωσιδικία η οποία συντρέχει με την γενική,

---

[311] Εκτός και αν το στοιχείο της χρονικά και ποιοτικά περιορισμένης παραχωρήσεως μέρους των εννόμων εξουσιών του δημιουργού είναι δευτερεύον και συνιστά, εξ αντικειμένου, αναγκαίο συστατικό της εκπληρώσεως συγκεκριμένων υπηρεσιών, οπότε τότε πρόκειται για μικτή σύμβαση με υπερέχον το στοιχείο της παροχής υπηρεσιών. Στην περίπτωση αυτή, επομένως, μπορεί να ενεργοποιηθεί το άρθρο 7 σημείο 1 στοιχ. β΄ περ. β΄. Βλ. Kunda, Intellectual Property Contracts in EU Conflict of Laws and the Interpretative Role of the CLIP Principles, FS Rüßmann, 2012, σελ. 827.

[312] *Βασιλακάκης Ε./ Αρβανιτάκης Π*, Κανονισμός (ΕΕ) 1215/2012 - Κανονισμός Βρυξέλλες Ια - Κατ' άρθρο Ερμηνεία, τόμ. 4, εκδόσεις Σάκκουλας, 2020 ό.π., σελ. 137 επ.

[313] *Ι. Ρεβολίδης*, Διεθνής Δικαιοδοσία και Διαδίκτυο, εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2020, σελ. 239-245.

[314] ό.π., σελ. 245.

δηλαδή τον τόπο κατοικίας του εναγομένου[315]. Όμως τα δύο αυτά συνδετικά στοιχεία, ήτοι ο προσδιορισμός του τόπου κατοικίας του εναγομένου και του τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός δημιουργούν αμφιβολίες όταν οι αδικοπραξίες τελούνται μέσω του διαδικτύου[316].

Στις προσβολές μέσω διαδικτύου εξακολουθεί να ισχύει η γενική δικαιοδοσία του άρθρου 4 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια σύμφωνα με το οποίο επιλαμβάνονται τα δικαστήρια του τόπου της συνήθους διαμονής του εναγομένου. Η έκταση της δικαιοδοσίας αυτής είναι απεριόριστη καθώς είναι γενικώς αποδεκτό ότι το δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει για όλες τις προσβολές που έγιναν μέσω διαδικτύου παγκοσμίως[317]. Αντίστοιχη είναι και η προσέγγιση και στις αρχές ALI και CLIP. Όμως στην πράξη αυτή δεν είναι η πιο κατάλληλη επιλογή για τον ενάγοντα, ειδικά για τις προσβολές μέσω διαδικτύου. Δεν είναι απίθανο να κατοικεί ο εναγόμενος σε μια χώρα όπου το δικαιικό σύστημα της δεν θα τον συμφέρει, με φαινόμενα μη αντικειμενικής κρίσης του δικαστηρίου, ή να απουσιάζουν διατάξεις για αποτελεσματικά μέτρα εκτέλεσης της απόφασης. Το προτιμότερο για τον ενάγοντα θα ήταν να δικαστεί η υπόθεση του σε ένα πιο ουδέτερο forum[318].

Η ειδική δωσιδικία της αδικοπραξίας που εισάγεται με την ανωτέρω διάταξη στηρίζεται στην ύπαρξη στενού συνδέσμου μεταξύ της διαφοράς και των δικαστηρίων του τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός, ένας σύνδεσμος που δικαιολογεί την απονομή διεθνούς δικαιοδοσίας στα εν λόγω δικαστήρια για λόγους ορθής απονομής δικαιοσύνης και αποτελεσματικής οργάνωσης της δίκης. Όμως, τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά στη περίπτωση των αδικοπραξιών μέσω του διαδικτύου[319]. Η ιδιαιτερότητα των εν λόγω διαφορών έγκειται στο ότι είναι δυσχερής ο εντοπισμός του τόπου επέλευσης της ζημίας[320], δεδομένου, άλλωστε, ότι ο κυβερνοχώρος δεν ταυτίζεται με τους επιμέρους γεωγραφικούς τόπους, οπότε έχουμε «αδικοπραξία χωρίς locus delicti»[321] Τίθεται, έτσι, η δυσκολία

[315] βλ. σχετικά την απόφαση *Lucasfilm Ltd κατά Ainsworth* του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Αγγλίας κατά την οποία το δικαστήριο, σε αντίθεση με το πρωτοβάθμιο και το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δέχθηκε ότι έχει δικαιοδοσία in personam, λόγω κατοικίας του εναγομένου στο κράτος αυτό, παρόλο που η προσβολή έγινε στην αλλοδαπή και αφορούσε αλλοδαπό δικαίωμα και με ενάγοντα κάτοικο ΗΠΑ.

[316] *Λ. Γρηγοριάδης,* Προσδιορισμός του κατά τόπον αρμόδιου δικαστηρίου σε υποθέσεις προσβολών δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας μέσω διαδικτύου υπό το φως της πρόσφατης νομολογίας του ΔΕΕ, σελ. 795.

[317] *Fawcett J./Torremans P.,* Intellectual Property and Private International Law, 2011, σελ. 143.

[318] *A. Metzger* σε *Leible & Ohly,* Intellectual Property and Private International Law, 2009, σελ. 254.

[319] Εν προκειμένω ορθότερο είναι να δεχτούμε ότι ως τόπος τέλεσης του αδικήματος θα πρέπει να θεωρηθεί ο τόπος της πραγματικής εγκατάστασης του ιδιοκτήτη της ιστοσελίδας, μέσω της οποίας παρουσιάζεται ή διανέμεται παράνομα προστατευμένο υλικό.

[320] *Ν. Νίκας/ Ε. Σαχπεκίδου*, ό.π., σελ. 185 και 188.

[321] *Ε. Ασημακοπούλου*, Η διεθνής δικαιοδοσία της προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο, ιδίως κατά τη νομολογία του Δ.Ε.Ε. (άρθρο 7 σημ. 2 Καν. 1215/2012), σελ. 6.

προσδιορισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας αλλά και ο κίνδυνος πολλαπλασιασμού των δικαστηρίων που μπορεί να έχουν δωσιδικία, με αποτέλεσμα την ενίσχυση του forum shopping.

Πέραν της προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, η ειδική συντρέχουσα δωσιδικία για διαφορές από αδικοπραξία μπορεί να θεμελιωθεί στον τόπο επελεύσεως της ζημίας και επί προσβολής δικαιωμάτων εμπορικής ιδιοκτησίας. Ανεξαρτήτως όμως της φύσεως του δικαιώματος για το οποίο προβάλλεται προσβολή, κοινός παρονομαστής των δύο κατηγοριών είναι, ότι η επέλευση της ζημίας εντός συγκεκριμένου κράτους μέλους εξαρτάται από το αν το δικαίωμα, πνευματικής ή εμπορικής ιδιοκτησίας, το οποίο προσβάλλεται χαίρει προστασίας εντός του εν λόγω κράτους μέλους[322]. Αυτό μπορεί να ισχύει για την παραβίαση απαγόρευσης πωλήσεως εκτός δικτύου επιλεκτικής διανομής, λόγου χάρη, μέσω ιστοτόπων των οποίων η διαχείριση της λειτουργίας γίνεται σε διάφορα κράτη μέλη και όχι υποχρεωτικά στο κράτος μέλος του οποίου το δίκαιο προστατεύει την εν λόγω απαγόρευση πωλήσεως. Σ' αυτή την κατηγορία παραβιάσεων, ο τόπος επελεύσεως της ζημίας βρίσκεται εντός του κράτους μέλους του οποίου το δίκαιο προστατεύει τη συγκεκριμένη απαγόρευση πωλήσεων εντός του οποίου ο ενάγων υπέστη μείωση των πωλήσεών του[323].

Το ΔΕΕ στην απόφαση *Handelskwekerij Bier* έκρινε ότι το άρθρο 5 §3 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ι (ήδη 7 § 2 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια) καλύπτει τόσο τον τόπο όπου έλαβε χώρα το ζημιογόνο γεγονός όσο και τον τόπο που γεννήθηκε το ζημιογόνο γεγονός και προκάλεσε τη ζημία. Για να μην αναγκαστεί ο ενάγων να προστατεύει το δικαίωμα του σε διαφορετικά fora στα οποία ενδέχεται να έγινε η προσβολή, προτείνεται ως εναλλακτική να αναλάβουν δικαιοδοσία τα δικαστήρια του τόπου όπου ο εναγόμενος έδρασε σε μεγάλο βαθμό ή του όπου βρίσκεται ο server και να θεωρηθεί ότι αυτό είναι το μέρος που γεννήθηκε η ζημία[324]. Όμως, η θεωρία σύμφωνα με την οποία ο τόπος που έγινε το παράνομο «κατέβασμα» είναι και ο τόπος της ζημιογόνου πράξης (jurisdiction at the place of download) έχει εγκαταλειφθεί καθώς κρίνεται ότι γίνεται πολύ ευρύ το πεδίο και ο ενάγων έχει την ευκαιρία να αποκτήσει δικαιοδοσία όπου θέλει[325]. Στην πραγματικότητα, αν και το ΔΕΕ στις διαφορές εξ αδικοπραξίας φαίνεται να υιοθετεί την «θεωρία της πρόσβασης», εντούτοις ήδη έχει δημιουργηθεί το έδαφος

[322] ΔΕΕ, 21.12.2016, Απόφαση C- 618/2015, *Concurrence,* σκέψη 30.
[323] *Ε. Βασιλακάκης/ Π. Αρβανιτάκης*, ό,π., σελ. 151.
[324] *A. Metzger*, ό.π., σελ. 255.
[325] Κατά το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Max Planc η προσβολή θα πρέπει να έχει ουσιαστική επίπτωση στο κράτος που αναλαμβάνει την δικαιοδοσία και θα πρέπει να είναι εσκεμμένα κατευθυνόμενη προς το κράτος αυτό η προσβολή. Όμως, αυτό αυτομάτως σημαίνει ότι δεν έχουν δικαιοδοσία τα δικαστήρια κανενός τόπου όπου έγινε το «κατέβασμα» ή δίνεται δικαιοδοσία σε όλα τα πιθανά μέρη που έγινε το κατέβασμα παγκοσμίως. Σαφώς, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως κριτήριο και η εμπορική επίπτωση της προσβολής σε κάποιες περιπτώσεις, κάτι που ισχύει για τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας και συγκεκριμένα για την προστασία του σήματος στο διαδίκτυο. (WIPO, Joint Recommendation Concerning the Protection of Marks, and Other Industrial Property Rights in Signs, on the Internet, October, 2001).

για την εφαρμογή της «θεωρίας της κατεύθυνσης», όπως δούμε αμέσως κατωτέρω με τις αντίστοιχες αποφάσεις.

- **Απόφαση ΔΕΕ C- 441/13, Pez Hejduk**[326]

Σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά, η Pez Hejduk ήταν κάτοικος Αυστρίας και επαγγελματίας φωτογράφος με ειδίκευση στην αρχιτεκτονική φωτογραφία. Στο πλαίσιο ημερίδας που διοργανώθηκε από την EnergieAgentur, ο Georg Reinberg, αυστριακός αρχιτέκτονας, χρησιμοποίησε με την συγκατάθεση της Hejduk, φωτογραφίες της τελευταίας ως συνοδευτικό υλικό σε διάλεξη με θέμα τις κατασκευές του. Στη συνέχεια η EnergieAgentur, η οποία είχε έδρα στο Ντίσελντορφ της Γερμανίας ανήρτησε της φωτογραφίες αυτές στην ιστοσελίδα της, χωρίς τη συγκατάθεση της Hejduk παρέχοντας στους επισκέπτες της την δυνατότητα να τις δουν και να τις «κατεβάσουν»[327]. Η Hejduk κατέθεσε αγωγή αποζημίωσης στην Αυστρία κατά της EnergieAgentur για προσβολή του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας επί των φωτογραφιών. Η εναγόμενη αμφισβήτησε τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου με το επιχείρημα ότι ο ιστότοπος απευθυνόταν στο κοινό της Γερμανίας και όχι της Αυστρίας. Έτσι το επιληφθέν αυστριακό δικαστήριο υπέβαλε προδικαστικό ερώτημα ενώπιον του ΔΕΕ σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 5 §3 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ι[328].

Ο Γενικός Εισαγγελέας Pedro Cruz Villalon κατά την Εισήγησή του επί της υποθέσεως πρότεινε στο Δικαστήριο να αποφανθεί ότι σε περιπτώσεις στις οποίες ο ενάγων υπέστη μέσω διαδικτύου *«απεντοπισμένη ζημία»,* δηλαδή ζημία μη δυνάμενη να προσδιορισθεί γεωγραφικώς, αρμόδια είναι τα δικαστήρια του τόπου όπου συντελέστηκε το γενεσιουργό γεγονός της ζημίας. Επομένως, ο Εισαγγελέας πρότεινε την εγκατάλειψη του δικαιοδοτικού κριτηρίου του τόπου επέλευσης της ζημίας, εκτιμώντας ότι η ατοπική φύση της διαδικτυακής διάδοσης των επίδικων ψηφιακών έργων επιβάλλει τον περιορισμό του δικαιούχου της πνευματικής ιδιοκτησίας, μόνο στο κράτος μέλος όπου λαμβάνει χώρα η παράνομη δραστηριότητα[329], εισήγηση την οποία, πάντως, δεν δέχθηκε το Δικαστήριο.

---

[326] Απόφαση ΔΕΕ της 22.01.2015, C -441/13, Pez Hejduk κατά EnergieAgentur.NRW GmbH.
[327] Σκ. 10-11.
[328] Συγκεκριμένα, το ερώτημα αφορούσε το αν έχει το άρθρο 5 §3 του Κανονισμού (44/2001) την έννοια ότι, στο πλαίσιο διαφοράς λόγω προσβολής δικαιωμάτων συγγενικών προς το δικαίωμα του δημιουργού, η οποία φέρεται να προκλήθηκε από το γεγονός ότι μια φωτογραφία κατέστη προσβάσιμη σε ιστοσελίδα που λειτουργεί υπό τον τομέα ανώτατου επιπέδου (Top-Level-Domain) άλλου κράτους μέλους από εκείνο στο οποίο κατοικεί ο δικαιούχος, θεμελιώνεται δικαιοδοσία μόνο α) σε εκείνο το κράτος μέλος στο οποίο έχει την έδρα του ο φερόμενος ως αυτουργός της προσβολής, καθώς και β) σε εκείνο ή σε εκείνα τα κράτη μέλη, για τα οποία προορίζεται ιστοσελίδα σύμφωνα με το περιεχόμενο της
[329] Γενικός Εισαγγελέας Cruz Villalón, προτάσεις στην υπόθεση C-441/13 (Pez Hejduk κατά EnergieAgentur.NRW GmbH), Σκ. 41.

Ειδικότερα, σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου η φράση «ο τόπος όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός» αφορά τόσο τον τόπο επέλευσης της ζημίας όσο και τον τόπο που έλαβε χώρα το γενεσιουργό της ζημίας γεγονός, με αποτέλεσμα να επιτρέπεται να εναχθεί ο εναγόμενος κατ' επιλογήν του ενάγοντος ενώπιον δικαστηρίου είτε του ενός είτε του άλλου τόπου[330]. Κατά το Δικαστήριο το γενεσιουργό γεγονός της ζημίας, δηλαδή η ανάρτηση στην ιστοσελίδα, έγινε στην έδρα της εναγομένης, δηλαδή στη Γερμανία, άρα δεν στοιχειοθετείται έτσι δικαιοδοσία των αυστριακών δικαστηρίων. Όσον αφορά την δικαιοδοσία των αυστριακών δικαστηρίων βάσει του τόπου επέλευσης της ζημίας, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η επέλευση ή ο κίνδυνος επέλευσης της ζημίας απορρέουν από το γεγονός ότι οι επίδικες φωτογραφίες κατέστησαν μέσω της ιστοσελίδας της εναγομένης προσβάσιμες στο κράτος μέλος του δικαστηρίου που ασκήθηκε η αγωγή, δηλαδή της Αυστρίας[331].

Συμπερασματικά, το δικαστήριο του τόπου επέλευσης της ζημίας έχει διεθνή δικαιοδοσία, πλην όμως είναι αρμόδιο να κρίνει μόνο επί της ζημίας η οποία προκλήθηκε εντός του εδάφους του κράτους μέλους αυτού. Επαναλαμβάνοντας την επιχειρηματολογία της νομολογίας Pickney, που θα αναλυθεί αμέσως κατωτέρω, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι οι διαδικτυακές προσβολές της πνευματικής ιδιοκτησίας υπόκεινται στην αρχή της εδαφικότητας κατά τρόπο διττό, ήτοι τόσο ως προς τον γεωγραφικό εντοπισμό τους όσο και ως προς τον προσδιορισμό της έκτασης της δικαιοδοτικής εξουσίας του δικάζοντος δικαστηρίου[332]. Επιβεβαίωσε, συνεπώς, το σχήμα του δικαιοδοτικού μωσαϊκού ως τον βασικό κανόνα στο επίπεδο της διεθνούς δικαιοδοσίας στον χώρο των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας[333].

- **ΔΕΕ C -170/12, Peter Pickney[334]**

Στη συγκεκριμένη υπόθεση, ο ενάγων, κάτοικος Τουλούζης, ήταν συνθέτης και ερμηνευτής τραγουδιών. Κάποια στιγμή διαπίστωσε ότι, χωρίς την άδειά του, τα τραγούδια του αναπαράγονταν και διετίθεντο στο εμπόριο μέσω διαφόρων ιστοτόπων, στους οποίους είχε πρόσβαση και ο ίδιος από τον υπολογιστή του. Μετά από αυτό, άσκησε αγωγή ενώπιον του Πρωτοδικείου της Τουλούζης, ζητώντας από την Mediatech την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη από την προσβολή του δικαιώματός του ως δημιουργού. Το αίτημα αποκατάστασης της ζημίας βασίστηκε στις διαπιστώσεις του ότι η εναγόμενη αναπαρήγαγε τα τραγούδια του χωρίς την άδεια του σε CDs τα οποία εκτυπώθηκαν στην Αυστρία και στη συνέχεια διατέθηκαν στο

[330] Σκ. 18.
[331] Σκ 34.
[332] Σκ. 36-38.
[333] *Ι. Ρεβολίδης*, ό.π., σελ 238.
[334] Απόφαση ΔΕΕ της 3.10.2013, C-170/12, Peter Pickney κατά KDG Mediatech AG.

εμπόριο από δύο βρετανικές εταιρίες μέσω διάφορων ιστοτόπων, οι οποίοι ήταν προσβάσιμοι μεταξύ άλλων κι από τον υπολογιστή του τόπου κατοικίας του Pickney, την Τουλούζη[335].

Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο της Τουλούζης απέρριψε την ένσταση έλλειψης δικαιοδοσίας της εναγομένης και δέχτηκε ότι και μόνο το γεγονός ότι ο ενάγων ήταν σε θέση να αγοράσει τους επίμαχους δίσκους από την κατοικία του στη Γαλλία, σε ιστότοπο προσβάσιμο στο γαλλικό κοινό, αρκούσε για τη δημιουργία ουσιαστικού δεσμού μεταξύ των πραγματικών περιστατικών και της φερόμενης ζημίας, θεμελιώνοντας, ως εκ τούτου, δικαιοδοσία. Αντίθετα, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο απέρριψε την θέση αυτή και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η έδρα της εναγομένης βρίσκεται στην Αυστρία κι άρα ο τόπος επέλευσης της ζημίας δεν θα μπορούσε να βρίσκεται στη Γαλλία. Ο Pickney άσκησε αναίρεση και το αναιρετικό δικαστήριο υπέβαλε προδικαστικό στο ΔΕΕ για την ερμηνεία του άρθρου 5 §3 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ι.

Το ΔΕΕ έκρινε, ότι και μόνο η απλή πρόσβαση στην ιστοσελίδα που μεταδίδει την πληροφορία και προσβάλλει τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, αρκεί για την θεμελίωση της διεθνούς δικαιοδοσίας του κράτους μέλους ενώπιον του οποίου ζητείται η προστασία. Εφαρμόζοντας την αρχή της εδαφικότητας[336] σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας διευκρίνισε ότι ο Κανονισμός Βρυξέλλες Ι δεν απαιτεί η επίμαχη έκνομη δραστηριότητα να κατευθύνεται προς το κράτος μέλος του επιληφθέντος δικαστηρίου. Επομένως, η διεθνής δικαιοδοσία για την εκδίκαση αγωγής σε περίπτωση αδικοπραξίας απονέμεται στο επιληφθέν δικαστήριο εφόσον το κράτος μέλος της περιφέρειας του εν λόγω δικαστηρίου προστατεύει τα δικαιώματα του δημιουργού που επικαλείται ο ενάγων και υπάρχει το ενδεχόμενο η προσβαλλόμενη ζημία να επέλθει στο έδαφος που έχει την έδρα του το επιληφθέν δικαστήριο[337]. Παράλληλα, διευκρίνισε ότι δικαιοδοσία θεμελιώνεται μόνο για τη ζημία που υπέστη ο δημιουργός εντός του οικείου κράτους μέλους, δεδομένου του περιορισμού της αρχής της εδαφικότητας.[338]

Αντίθετη εκτίμηση είχε ο Γενικός Εισαγγελέας Niilo Jaaskineno, ο οποίος πρότεινε στο Δικαστήριο την υιοθέτηση του κριτηρίου της κατεύθυνσης (ή «στόχευσης»)[339]. Ειδικότερα,

---

[335] Σκ. 9-10.

[336] Η οποία είναι επιβεβλημένη σε αντίθεση με τα ζητήματα προσβολής προσωπικότητας και βιομηχανικής ιδιοκτησίας μέσω διαδικτύου, όπου μπορεί να υπάρξουν και περαιτέρω εναλλακτικές, όπως η θεωρία του κέντρου βάρους.

[337] Σκ. 42-43.

[338] Σκ. 46-47.

[339] Η συλλογιστική και επιχειρηματολογία του Εισαγγελέα βασίστηκε σε παλαιότερη νομολογία του ΔΕΕ. Συγκεκριμένα, αναφέρει μεταξύ άλλων (σκέψεις 61 επ.) την απόφαση Football Dataco LtD C- 173/11 όπου κρίνεται όμως ζήτημα εφαρμογής ουσιαστικού δικαίου, αλλά σχετικά με τον προσδιορισμό του τόπου προσβολής ενός δικαιώματος, ζήτημα το οποίο απασχολεί και στο πλαίσιο του προσδιορισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας. Ειδικότερα, το ΔΕΕ απεφάνθη στην εν λόγω απόφαση πως το άρθρο 7 της Οδηγίας 96/9 σχετικά με τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων, έχει την έννοια ότι η αποστολή από ένα πρόσωπο, μέσω διαδικτυακού

πρότεινε να υποδειχτεί ως αρμόδιο ένα δικαστήριο που θα προσδιορισθεί μετά από ανάλυση της κατεύθυνσης της δραστηριότητας προς ένα συγκεκριμένο κοινό εκ μέρους του οικείου ιστοτόπου[340]. Τόνισε ότι η εφαρμογή του κριτηρίου της πρόσβασης και όχι της κατεύθυνσης θα ερχόταν σε αντίθεση τόσο με την αρχή της εδαφικότητας όσο και με τον στόχο της προβλεψιμότητας της διεθνούς δικαιοδοσίας και της εύρυθμης λειτουργίας της δικαιοσύνης[341]. Έτσι, ο Γενικός Εισαγγελέας απέρριψε ρητά το κριτήριο της δυνατότητας πρόσβασης καθώς η υιοθέτησή του οδηγεί στην πρακτική του forum shopping, η οποία βρίσκεται σε αντίθεση με τη νομολογία του Δικαστηρίου[342].

- **Απόφαση ΔΕΕ C-173/11, Football Dataco[343]**

Η υπόθεση αυτή αφορά την προσβολή του δικαιώματος ειδικής φύσης του κατασκευαστή βάσης δεδομένων μέσω πράξεων επαναχρησιμοποίησης των περιεχομένων βάσης δεδομένων σε σχέση με τις ποδοσφαιρικές αναμετρήσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Σκωτία από την γερμανική εταιρεία Sportradar η οποία μεταδίδει ζωντανά μέσω ιστοσελίδας τα αποτελέσματα των ποδοσφαιρικών αγώνων. Κατά τους ισχυρισμούς της ενάγουσας πρέπει να γίνει δεκτό ότι, σύμφωνα με τη θεωρία της «μεταδόσεως» ή της «διαβιβάσεως», οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης πράξεις λαμβάνουν χώρα όχι μόνον στο κράτος μέλος από το οποίο η Sportradar αποστέλλει τα δεδομένα, αλλά και στο κράτος μέλος όπου βρίσκονται οι παραλήπτες τους, ήτοι, εν προκειμένω, στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η Sportradar ισχυρίζεται ότι τα δεδομένα που περιέχει ο ιστότοπος betradar.com δεν ανάγονται σε άλλη πηγή. Προσθέτει ότι σύμφωνα με τη θεωρία της «εκπομπής», η μετάδοση πραγματοποιείται αποκλειστικώς και μόνο στον τόπο από τον οποίο προέρχονται τα δεδομένα, οπότε οι πράξεις που της προσάπτονται δεν εμπίπτουν στη δικαιοδοσία των δικαστηρίων του Ηνωμένου Βασιλείου[344].

διακομιστή ευρισκόμενου στο κράτος μέλος Α, δεδομένων τα οποία είχε προηγουμένως μεταφορτώσει από βάση δεδομένων προστατευόμενη με το ειδικής φύσεως δικαίωμα που προβλέπει η ίδια Οδηγία στον υπολογιστή άλλου προσώπου, εγκατεστημένου στο κράτος μέλος Β, κατόπιν αιτήματος αυτού του παραλήπτη, ο οποίος προτίθεται να τα αποθηκεύσει στη μνήμη του υπολογιστή του και να τα προβάλει στην οθόνη του, συνιστά πράξη «επαναχρησιμοποιήσεως» των εν λόγω δεδομένων από το πρόσωπο που τα απέστειλε. Πρέπει επιπλέον να γίνει δεκτό ότι η σχετική πράξη έχει τελεστεί, τουλάχιστον, στο κράτος μέλος Β, εφόσον υπάρχουν ενδείξεις από τις οποίες μπορεί να συναχθεί ότι η ως άνω πράξη αποτελεί εκδήλωση της βουλήσεως του αυτουργού της να απευθυνθεί σε μέλη του κοινού εγκατεστημένα στο τελευταίο αυτό κράτος μέλος, ζήτημα το οποίο πρέπει να εκτιμηθεί από το εθνικό δικαστήριο. *Ασημακοπούλου*, υποσ. 63, σελ 16-17.

[340] Η προσέγγιση αυτή αιτιολογήθηκε με την αναγωγή στην ιδιαίτερη φύση της ζημίας που πρόκειται από την προσβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και παρουσίασης ενός έργου κατά την έννοια της Οδηγίας 2001/29/ΕΚ, η οποία, κατά τον Γενικό Εισαγγελέα, γίνεται δεκτό ότι αντιστοιχεί στο διαφυγόν κέρδος συνεπεία της άνευ άδειας διανομής των έργων. (Σκ. 62-63 των Προτάσεων του Εισαγγελέα).

[341] Σκ. 58 επ. Προτάσεων Εισαγγελέα.

[342] Σκ. 68.

[343] ΔΕΕ, Απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2012, C-173/11, Football Dataco Ltd κ.λπ. κατά Sportradar GmbH και Sportradar AG.

[344] Σκ. 16 -17.

Το Δικαστήριο επικαλούμενο προγενέστερη νομολογία του, καταρρίπτει τη θέση περί της αποδοχής της προσβασιμότητας των επίμαχων περιεχομένων από το κοινό ενός κράτους μέλους ως επαρκούς συνδέσμου για τη θεμελίωση της δικαιοδοσίας των εθνικών δικαστηρίων. Σύμφωνα με το Δικαστήριο, «το γεγονός και μόνον ότι, στην επικράτεια συγκεκριμένου κράτους μέλους, είναι δυνατή η πρόσβαση στον διαδικτυακό ιστότοπο που περιέχει τα οικεία δεδομένα δεν αρκεί για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το πρόσωπο το οποίο έχει την εκμετάλλευση του εν λόγω ιστοτόπου τελεί πράξη επαναχρησιμοποιήσεως εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής των εθνικών διατάξεων περί προστασίας των βάσεων δεδομένων με ειδικής φύσεως δικαίωμα»[345]. Εάν κάτι τέτοιο γινόταν δεκτό, ιστότοποι και δεδομένα που απευθύνονται σε πρόσωπα ευρισκόμενα εκτός του εδάφους του οικείου κράτους μέλους, αλλά είναι από τεχνικής απόψεως προσβάσιμα εντός αυτού, θα υπέκειντο αδικαιολόγητα στο πεδίο εφαρμογής των σχετικών ρυθμίσεων οι οποίες ισχύουν στο ως άνω κράτος μέλος[346].

Κατά την κρίση του Δικαστηρίου, ο προσδιορισμός του τόπου τέλεσης της προσβολής εξαρτάται από τη στόχευση συγκεκριμένου κοινού και ειδικότερα από τον προσδιορισμό πράξεων και από την ύπαρξη συγκεκριμένων ενδείξεων που αποδεικνύουν την πρόθεση του προσβολέα να απευθύνει τα επίμαχα περιεχόμενα στο κοινό ενός κράτους μέλους. Επομένως, εάν πρόθεση της Sportradar είναι η στόχευση του αγγλικού κοινού υπάρχει δικαιοδοσία των αγγλικών δικαστηρίων. Στην υπό κρίση περίπτωση, συνάγεται από τις περιστάσεις ότι η εναγόμενη στοχεύει στο αγγλικό κοινό[347]. Το Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα της Sportradar ότι η επαναχρησιμοποίηση των δεδομένων πρέπει να θεωρηθεί ότι τελείται αποκλειστικά και μόνο στο έδαφος του κράτους μέλους όπου βρίσκεται ο διαδικτυακός διακομιστής από τον οποίο αποστέλλονται τα δεδομένα, δηλαδή στην Αυστρία. Εκτός του γεγονότος ότι είναι πολύ δύσκολο να εντοπιστεί με βεβαιότητα η τοποθεσία του διακομιστή σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως στην περίπτωση του «cloud computing», η αποδοχή της θέσης αυτής θα προήγαγε το forum shopping με την εγκατάσταση του διακομιστή σε τρίτες χώρες, έτσι

[345] Σκ. 36.

[346] Κατά το Δικαστήριο, τα κριτήρια αυτά δεν δύνανται να εντοπιστούν στις κλασικές θεωρίες της «εκπομπής» και της «λήψης», οι οποίες αντιστοιχούν στη γραμμική πραγματικότητα των αναλογικών μέσων επικοινωνίας, όπως της ραδιοτηλεόρασης, και δεν έχουν πρακτική αξία στο περιβάλλον του Διαδικτύου ως κριτήρια προσδιορισμού του τόπου των δύο σημείων μεταξύ των οποίων πραγματοποιείται η επικοινωνία.

[347] Καταρχήν, στον διακομιστή της Sportradar περιλαμβάνονται πληροφορίες για τις αναμετρήσεις των πρωταθλημάτων ποδοσφαίρου του Ηνωμένου Βασιλείου, από το οποίο προκύπτει ότι οι επίμαχες πράξεις απορρέουν από τη βούληση της Sportradar να προσελκύσει το ενδιαφέρον του αγγλικού κοινού. Επιπλέον, η Sportradar έχει συνάψει συμβάσεις με εταιρίες στοιχημάτων που απευθύνονται στο αγγλικό κοινό, ενώ ένδειξη της στόχευσης του κοινού αυτού αποτελεί και το στοιχείο ότι κατά τον καθορισμό της αμοιβής την οποία ζητεί η Sportradar σε αντάλλαγμα για την παραχώρηση του δικαιώματος προσβάσεως λαμβάνεται υπόψη ο κύκλος των δραστηριοτήτων των εταιριών στοιχημάτων στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου και οι προοπτικές επισκεψιμότητας του ιστοτόπου betradar.com από χρήστες εγκατεστημένους στο εν λόγω κράτος μέλος.

ώστε να αποφευχθεί η εφαρμογή του δικαιώματος ειδικής φύσης του κατασκευαστή βάσης δεδομένων το οποίο είναι, καταρχήν, κοινοτικής προέλευσης και εμβέλειας.

Με δεδομένη την απόρριψη του κριτηρίου της απλής προσβασιμότητας της ιστοσελίδας από το κοινό ενός κράτους μέλους, των αναχρονιστικών θεωριών της «εκπομπής» και της «λήψης» καθώς και του συνδέσμου της τοποθεσίας του διακομιστή και βάσει των ενδεικτικά αναφερόμενων στην απόφαση του Δικαστηρίου ενδείξεων το αγγλικό Εφετείο θεμελίωσε θετικά την δικαιοδοσία του. Υπό το πρίσμα αυτό, η αυτή απόφαση κινείται υπέρ της κατεύθυνσης της αποτελεσματικής προστασίας του δικαιώματος ειδικής φύσης του κατασκευαστή βάσης δεδομένων. Ωστόσο μένει να δούμε στο μέλλον, εάν οι αρχές ιδιωτικού διεθνούς δικαίου επί διαδικτυακών προσβολών που προκρίθηκαν από το Δικαστήριο θα θεωρηθούν ως μια ειδική περίπτωση στο πεδίο της προσβολής των βάσεων δεδομένων ή θα τύχουν γενικότερης εφαρμογής σε διαδικτυακές προσβολές δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας χάριν της συνοχής του κοινοτικού δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας που επιβάλλει μια εναρμονισμένη ερμηνεία εννοιών και αρχών που απαντώνται σε άλλες Οδηγίες[348].

Γ. Αποτίμηση της νομολογίας του ΔΕΕ

Από την νομολογία του ΔΕΕ αποδεικνύεται ότι το Δικαστήριο μέχρι πρότινος δεν εφάρμοζε σε ζητήματα προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας το κριτήριο του τόπου των κυρίων συμφερόντων του θύματος[349], και μόνο κατ' εξαίρεση και σε συγκεκριμένο είδος διαφορών έχει εφαρμόσει τα τελευταία χρόνια το δικαιοδοτικό κριτήριο της «κατεύθυνσης της δραστηριότητας», διατηρώντας σε αυτά μόνο το σχήμα του δικαιοδοτικού «μωσαϊκού», χωρίς μάλιστα να αξιώσει κάποιον ιδιαίτερο σύνδεσμο υπερεδαφικότητας μεταξύ forum και αντιδικίας. Μόνη η πρόσβαση στην επίδικη ιστοσελίδα που φέρει τις βλαπτικές πληροφορίες κρίθηκε αρκετή για την κατάφαση της διεθνούς δικαιοδοσίας στο πλαίσιο του τόπου επέλευσης της ζημίας κατά το άρθρο 7 §2 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια, ενώ η αρχή της εδαφικότητας και ο κανονιστικός δεσμός των αρμόδιων δικαστηρίων με την εκάστοτε διαφορά θεωρήθηκαν επαρκή συνδετικά στοιχεία που δικαιολόγησαν την επιλογή αυτή στο πλαίσιο της επιχειρηματολογίας του Δικαστηρίου.

Παράλληλα, η αποσύνδεση του εντοπισμού του τόπου επέλευσης της ζημίας επί διαδικτυακών προσβολών της πνευματικής ιδιοκτησίας από την αξίωση για ύπαρξη στοιχείων υπερεδαφικότητας επικροτήθηκε με το επιχείρημα ότι, υπό την άποψη του ουσιαστικού δικαίου,

[348] Σχόλια *Ε. Συνοδινού* στην απόφαση *Football Dataco*.
[349] Όπως γίνεται στις περιπτώσεις άλλων αδικοπραξιών μέσω διαδικτύου, όπως για παράδειγμα στις προσβολές προσωπικότητας.

η προσβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας δεν προϋποθέτει τη διαπίστωση κάποιας πράξης, η οποία να απευθύνεται σε καταναλωτές κάποιου κράτους μέλους[350]. Μόνη η επίδικη ενέργεια αρκεί για την κατάφαση της προσβολής και, συνακόλουθα, της διεθνούς δικαιοδοσίας[351].

Η λύση του Δικαστηρίου μοιάζει ιδιαίτερα εύστοχη εάν συνυπολογίσει κανείς ότι σύμφωνα με το άρθρο 8 του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ, τα δικαστήρια των κρατών μελών που έχουν διεθνή δικαιοδοσία επί τη βάσει του «δικαιοδοτικού μωσαϊκού», θα εφαρμόσουν επί της ουσίας της διαφοράς το εσωτερικό τους δίκαιο[352]. Πράγματι, σύμφωνα με το άρθρο 8 §1 του Κανονισμού Ρώμη ΙΙ, σε περίπτωση προσβολής ενός δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας εφαρμοστέο είναι το δίκαιο της χώρας για την οποία ζητείται προστασία[353]. Στον βαθμό, λοιπόν, που το εκάστοτε επιληφθέν δικαστήριο δικαιούται, ενόψει του δικαιοδοτικού «μωσαϊκού», να δικάσει μόνο το τμήμα της υπόθεσης που αφορά την επικράτειά του, εφαρμοστέο θα είναι αναγκαστικά μόνο το δίκαιο του forum, αφού προστασία θα ζητείται πάντοτε εκεί. Η de facto σύμπτωση διεθνούς δικαιοδοσίας και εφαρμοστέου δικαίου, έτσι όπως αυτή επιτυγχάνεται μέσω της νομολογίας του Δικαστηρίου απλοποιεί, κατά μία έννοια, τη διαδικασία απονομής του δικαιοδοτικού έργου, δεδομένου ότι το εκάστοτε επιληφθέν δικαστήριο θα εφαρμόζει το οικείο και πλησιέστερο σε αυτό δίκαιο, ενώ θα αποφεύγεται η επιμεριστική εφαρμογή περισσοτέρων δικαίων, όπως συμβαίνει αναγκαστικά κατά την εφαρμογή του άρθρου 8 §1 από δικαστήρια που έχουν πλήρη δικαιοδοτική δύναμη για μία υπόθεση.

Έχει προταθεί από τους θεωρητικούς του ιδιωτικού διεθνούς η δημιουργία ερμηνευτικών συνεργειών μεταξύ δικαιοδοσίας και εφαρμοστέου δικαίου στον χώρο των αδικοπρακτικών ενοχών[354]. Σημειωτέον, ότι η εξάρτηση της διεθνούς δικαιοδοσίας από το εφαρμοστέο δίκαιο έγινε ήδη γενικά αποδεκτή από το Δικαστήριο στον χώρο των συμβατικών ενοχών[355], οπότε μία τέτοια επιλογή δεν μοιάζει απόλυτα ξένη με το δογματικό πλαίσιο του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια. Η αιτιολογική σκέψη 7 του κανονισμού Ρώμη ΙΙ θα συνιστούσε, επίσης, επιχείρημα υπέρ της σύμπτωσης εφαρμοστέου δικαίου και διεθνούς δικαιοδοσίας, δεδομένου ότι ρητά επιβάλλει μία ομοιόμορφη ερμηνεία των Κανονισμών Βρυξέλλες Ια και Κανονισμού Ρώμη ΙΙ. Στο επίπεδο του άρθρου 7 §2 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια, όμως, το

[350] Βλ. έτσι *Ι. Δεληκωστόπουλου*, «Ζητήματα από την εφαρμογή του Κανονισμού 1215/2012 για τη Διεθνή Δικαιοδοσία και την Εκτέλεση Αποφάσεων», 2016, σελ. 109.
[351] *Λ. Γ. Γρηγοριάδης* «Προσδιορισμός του κατά τόπον αρμόδιου δικαστηρίου σε υποθέσεις προσβολών δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας μέσω του διαδικτύου υπό το φως της πρόσφατης νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ)», ΕΕμπΔ 2015, σελ. 810-811.
[352] βλ. έτσι *Ε. Βασιλακάκη*, «Ειδικές βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας επί διαφορών από σύμβαση και από αδικοπραξία», 2004, σελ. 254.
[353] *Cheshire/North/Fawcett*, Private International Law, 2008, σελ. 815.
[354] *Ε. Βασιλακάκης,* ό.π., σελ. 254.
[355] ΔΕΕ απόφαση C-12/76 Tessili κατά Dunlop, ό.π.

Δικαστήριο υπήρξε γενικά περισσότερο επιφυλακτικό ως προς τη διαπλοκή εφαρμοστέου δικαίου και διεθνούς δικαιοδοσίας[356].

Από την άλλη, στο πεδίο της διεθνούς δικαιοδοσίας είναι αντιληπτό ότι η αναπαραγωγή του δικαιοδοτικού σχήματος του μωσαϊκού δημιουργεί σημαντικές αδυναμίες κατά την ενάσκηση του δικαιοδοτικού έργου καθώς δίνεται η δυνατότητα στον ενάγοντα για πραγματοποίηση forum shopping, δεδομένου ότι το Δικαστήριο αρκείται στην απλή προσβασιμότητα της εκάστοτε επίδικης ιστοσελίδας για την κατάφαση της διεθνούς δικαιοδοσίας. Ο δικαιούχος δύναται να επιλέξει, δηλαδή, δίχως περιορισμούς, τα δικαστήρια και το εφαρμοστέο δίκαιο των κρατών μελών που διατηρούν, εν γένει, ένα αυστηρό πλαίσιο προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας, προκειμένου να εξασφαλίσει μία εκ προοιμίου ευνοϊκή για τον ίδιο μεταχείριση[357]. Παρόλο που μια μερίδα της επιστήμης θεωρεί μάλλον αυτονόητη την παραχώρηση ενός τέτοιου προνομίου προς τον δικαιούχο της πνευματικής ιδιοκτησίας, ενόψει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του διαδικτύου και των κινδύνων που δημιουργούνται από τη χρήση του, η θέση αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή αναντίρρητα, καθώς με τον τρόπο αυτό, δύναται να δημιουργήσει ένα forum actoris[358].

III. Η αντιμετώπιση των διαδικτυακών προσβολών πνευματικής ιδιοκτησίας από την ελληνική νομολογία

Το ζήτημα της οριοθέτησης του γεωγραφικού τόπου στον οποίο έλαβε χώρα το ζημιογόνο γεγονός της προσβολής της πνευματικής ιδιοκτησίας προβλημάτισε έστω σε πολύ περιορισμένο βαθμό και την ελληνική νομολογία, η οποία μάλιστα, αν και πριν τις αποφάσεις του ΔΕΕ, κατέληξε σε διαφορετικό συμπέρασμα. Συγκεκριμένα, στην απόφαση 121/2010 ΕφΘεσ[359] είχε συναφθεί σύμβαση διανομής μεταξύ ημεδαπών και μιας γερμανικής εταιρείας που εξειδικεύεται στον προγραμματισμό σχετικά με ένα λογισμικό που είχαν αναπτύξει οι πρώτοι. Η εναγομένη σταμάτησε να καταβάλει στους ενάγοντες τα ποσά που δικαιούνταν από τις πωλήσεις του επίδικου προγράμματος. Ως εκ τούτου, οι ενάγοντες αποφάσισαν να

---

[356] ΔΕΕ, C-45/13 (Andreas Kainz κατά Pantherwerke AG), επισημαίνοντας ότι *«... καίτοι πράγματι προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 7 του Κανονισμού 864/2007 ότι βούληση του νομοθέτη της Ένωσης ήταν να διασφαλίσει τη συνέπεια μεταξύ, αφενός, του Κανονισμού 44/2001 και, αφετέρου, του καθ' ύλην πεδίου εφαρμογής καθώς και των διατάξεων του Κανονισμού 864/2007, εντούτοις δεν απορρέει εξ αυτού ότι οι διατάξεις του κανονισμού 44/2001 πρέπει, για τον λόγο αυτό, να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα των διατάξεων του Κανονισμού 864/2007. Σε καμία περίπτωση η επιδιωκόμενη συνέπεια δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα ερμηνεία των διατάξεων του Κανονισμού 44/2001 μη συνάδουσα προς το σύστημα και τους σκοπούς αυτού ...»*

[357] *Γ. Γρηγοριάδης*, «Προσδιορισμός του κατά τόπον αρμόδιου δικαστηρίου σε υποθέσεις προσβολών δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας μέσω του διαδικτύου υπό το φως της πρόσφατης νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ)», ΕΕμπΔ 2015, σελ. 808

[358] *Ε. Σαχπεκίδου* σε *Ν. Νίκα/Ε. Σαχπεκίδου*, «Ευρωπαϊκή Πολιτική Δικονομία – Ερμηνεία κατ' άρθρον του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια (1215/2012)», 2016, σελ. 207.

[359] ΕφΘεσ 121/2010, ΕΠολΔ 2010, σελ. 844 με παρατηρήσεις Ε. Βασιλακάκη, ΕλλΔνη 2011, σελ. 191 με παρατηρήσεις *Ν. Νίκα*.

καταγγείλουν τη σύμβαση διανομής. Παρά την καταγγελία, όμως, η εναγόμενη εταιρεία συνέχισε να διανέμει το λογισμικό, μέσω του διαδικτύου. Ενόψει αυτών, οι ενάγοντες αποφάσισαν να ασκήσουν αγωγή ενώπιον των δικαστηρίων της Θεσσαλονίκης, ισχυριζόμενοι ότι η εναγόμενη γερμανική εταιρεία παρήγαγε μεν τα κλεψίτυπα προγράμματα στη Γερμανία, τα διένειμε, όμως, προς πώληση στις ΗΠΑ, στη Νότια Κορέα, στην Ταϊλάνδη και στην Αγγλία, ενώ κλεψίτυπα αντίγραφα διέθετε και στη Θεσσαλονίκη.

Το Εφετείο Θεσσαλονίκης επεσήμανε ότι οι προσβολές της πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο είναι αδικήματα πολλαπλής συνδέσεως, γεγονός που δύναται να υποθάλψει το forum shopping, να θίξει την προβλεψιμότητα του δικαιοδοτικού αποτελέσματος και να επιτρέψει καταστρατηγικές συμπεριφορές εκ μέρους του ενάγοντος. Ενόψει των σχετικών παρατηρήσεων, το Εφετείο Θεσσαλονίκης επεσήμανε ότι η διάταξη του άρθρου 7 §2 θα πρέπει να ερμηνευτεί συσταλτικά, ιδίως σε σχέση με τα διαδικτυακά αδικήματα. Παρόλο που οι ενάγοντες ισχυρίστηκαν ότι η ιστοσελίδα των εναγομένων ήταν προσβάσιμη και στη Θεσσαλονίκη, γεγονός που αρκούσε για τη θεμελίωση της διεθνούς δικαιοδοσίας των εν λόγω δικαστηρίων, εντούτοις, το Εφετείο Θεσσαλονίκης απέρριψε το επιχείρημα αυτό.

Το δικαστήριο δεν περιορίστηκε στην απλή προσβασιμότητα της επίδικης ιστοσελίδας, αλλά αναζήτησε την ύπαρξη κάποιου αντικειμενικού συνδέσμου μεταξύ της Θεσσαλονίκης και της εν λόγω αντιδικίας, αξιώνοντας τη συνδρομή κάποιων στοιχείων υπερεδαφικότητας για την θεμελίωση της διεθνούς δικαιοδοσίας των ελληνικών δικαστηρίων. Αφού διαπίστωσε την έλλειψη αυτών, έκρινε ότι τα δικαστήρια της Θεσσαλονίκης δεν είχαν διεθνή δικαιοδοσία για την υπόθεση. Η απόφαση βρήκε θετική ανταπόκριση στην επιστήμη[360].

Αντίθετα, στην απόφαση 6613/2016 ΕφΑθ αναφέρεται ότι το κριτήριο της πρόσβασης στο διαδίκτυο ως μέσο προσέγγισης του τόπου τέλεσης της προσβολής υιοθετήθηκε και από τον ελληνικό Ποινικό Κώδικα, στο άρθρο 5 §3 αυτού, όπου ορίζεται ότι *«όταν η πράξη τελείται μέσω διαδικτύου ή άλλου μέσου επικοινωνίας, τόπος τέλεσης θεωρείται και η ελληνική επικράτεια, εφόσον στο έδαφός της παρέχεται πρόσβαση στα συγκεκριμένα μέσα, ανεξάρτητα από τον τόπο εγκατάστασής τους»*. Η απόφαση αυτή αναφέρθηκε στην απόφαση Pickney, όχι ως άμεσα εφαρμοστέα, αλλά ως κριτήριο ερμηνείας. Στην επίδικη υπόθεση δεν μπορούσε να εφαρμοστεί ευθέως η 5 §3, λόγω του ότι ήταν δυσμενέστερη για τον κατηγορούμενο, αλλά χρησιμοποιήθηκε

[360] Βλ. έτσι τα συναφή σχόλια των *Ε. Βασιλακάκη*, ΕΠολΔ 2010, σελ. 844, ιδίως σελ. 849, όπου χαρακτηρίζει συνετή τη στάση του Εφετείου Θεσσαλονίκης και *Ν. Νίκα*, ΕλλΔνη 2011, σελ. 196-198, ιδίως σελ. 197-198 όπου, συμφωνώντας με την κρίση του Εφετείου Θεσσαλονίκης, σημειώνει: *«… Κρίσιμος θα πρέπει να θεωρηθεί μόνο ο τόπος, που αντικειμενικά και με τις υπάρχουσες ήδη προδιαγραφές ανήκει στην περιοχή διακινήσεως της βλαπτικής πληροφορίας της διαφημιστικής καμπάνιας»*

η νομολογία του ΔΕΕ για να προσεγγιστεί ο τόπος τέλεσης κατά την ερμηνεία της εφαρμοστέας 5 §1 του Π.Κ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Είναι δεδομένο ότι τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας συνθέτουν ένα «αύλο σώμα» το οποίο συνεχώς εξελίσσεται και ακολουθεί τις επιταγές της οικονομικής, πολιτικής, πολιτιστικής και τεχνολογικής προόδου. Τη σημερινή εποχή τα δικαιώματα αυτά κινδυνεύουν περισσότερο από ποτέ, αφενός γιατί η εκμετάλλευση τους δεν περιορίζεται σε μια έννομη τάξη, κι αφετέρου γιατί η εκμετάλλευση αυτή είναι ακόμα πιο εκρηκτική μέσω του διαδικτύου. Εκεί, πέρα από την προσβολή τους, η οποία είναι εξαιρετικά εύκολη, εξίσου εύκολη είναι και η περίπτωση να μην αποκαλυφθεί ποτέ ο προσβολέας. Οι εθνικές έννομες τάξεις είναι αδύνατο να αντιμετωπίσουν αυτόνομα το πρόβλημα αυτό, για αυτό και τα κράτη γίνονται εν πρώτοις μέλη σε πολυμερείς διεθνείς συμβάσεις, με κυριότερη και ιστορικότερη τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης. Δυστυχώς, όμως, η νομική πραγματικότητα μας δείχνει ότι είμαστε μακριά από ένα «παγκόσμιο δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας».

Αναμφίβολα, θεμέλιο του δικαίου της διανοητικής ιδιοκτησίας εν γένει είναι η αρχή της εδαφικότητας. Κι αυτό, γιατί, τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας αποτελούν ταυτόχρονα και αντικείμενα οικονομικής πολιτικής των διαφόρων χωρών για την προώθηση του εμπορίου και της επιχειρηματικότητας. Η αλήθεια είναι ότι η αρχή αυτή, δεν αντιμετωπίζει τόσες αμφισβητήσεις στο δίκαιο της βιομηχανικής ιδιοκτησίας όσες στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας. Η αρχή της εδαφικότητας αποκρούοντας της έννοια της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας και επικοινωνίας, χρήζει το κάθε κράτος κυρίαρχο και αποκλειστικά αρμόδιο να νομοθετήσει για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας τα οποία έτσι αποκτούν εδαφικό περιορισμό. Τόσο στο ομοιόμορφο διεθνές όσο και στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο η αρχή αυτή μετουσιώνεται στην έννοια της lex loci protectonis.

Η προσπάθεια για ενιαία και ομοιόμορφη αντιμετώπιση των προσβολών των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας φαίνεται να είναι ευκολότερη στο περιορισμένο πεδίο της ΕΕ. Πράγματι, οι Οδηγίες της ΕΕ δείχνουν να ακολουθούν τις τεχνολογικές εξελίξεις και να δημιουργούν έναν σφιχτό κλοιό προστασίας για τους δικαιούχους. Ωστόσο, όσον αφορά το αμιγές κομμάτι του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, οι Κανονισμοί Ρώμη Ι, Ρώμη ΙΙ για το εφαρμοστέο δίκαιο σε συμβατικές και εξωσυμβατικές ενοχές αντίστοιχα, καθώς και ο Κανονισμός Βρυξέλλες Ια, είναι τα βασικά εργαλεία που θα υποδείξουν ποίο από τα διάφορα εμπλεκόμενα δίκαια θα εφαρμοστεί και το δικαστήριο ποιάς χώρας θα έχει την δικαιοδοσία να δικάσει.

Οι ειδικές, σχετικές με τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, διατάξεις αναλύθηκαν εκτενώς, όμως υπάρχει χώρος για συζήτηση και τροποποιήσεις ή συμπληρώσεις των κειμένων

αυτών; Η απάντηση δεν μπορεί να είναι μονολεκτική. Σίγουρα, πάντως, υπάρχει γόνιμο έδαφος για προτάσεις, όπως αυτές που έχουν προτείνει τα διάφορα ακαδημαϊκά σώματα με κυριότερα τις αρχές ALI και το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Max Planc. Εκκινώντας από τον Κανονισμό Ρώμη Ι, μια αλλαγή που θα μπορούσε να επιτευχτεί θα ήταν η εισαγωγή ειδικότερης διάταξης για τις συμβάσεις που αφορούν δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, προκειμένου να πάψουν να ρυθμίζονται οι σχέσεις αυτές από τους γενικούς κανόνες των άρθρων 3 και 4. Έτσι, θα εξέλιπε η θεωρητική και νομολογιακή αμφιβολία σχετικά με τον χαρακτηρισμό της σύμβασης.

Όσον αφορά τον Κανονισμό Ρώμη ΙΙ οι περισσότερες αντιρρήσεις αφορούν την εφαρμογή της παραγράφου 3 του άρθρου 8 σχετικά με την απαγόρευση της αυτονομίας της βούλησης των μερών ως προς την επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου. Δεδομένου ότι η πιθανότητα να καταργηθεί η διάταξη αυτή και να μείνει χωρίς περιεχόμενο η αρχή της εδαφικότητας είναι μακρινή και ουτοπική, ως εναλλακτικές λύσεις προτείνονται η εισαγωγή μιας ρήτρας διαφυγής ή η μερική απόκλιση από την καθολική απαγόρευση. Έτσι λοιπόν, προτείνεται η συμβατική ρύθμιση συγκεκριμένων πτυχών και επιμέρους ζητημάτων της διαφοράς (βλ. remedies), με επιλογή εφαρμοστέου δικαίου διαφορετικού από αυτό που θα κρίνει το υπόλοιπο μέρος της διαφοράς. Ωστόσο, δίνεται χώρος για συζήτηση σχετικά με τη παράγραφο 1 του άρθρου 8, ιδίως αναφορικά με τις προσβολές μέσω διαδικτύου καθώς αφενός, δεν γίνεται ειδική αναφορά για αυτές στη παράγραφο αυτή, αφετέρου, ειδικά σε αυτές τις περιπτώσεις είναι επιτακτική η ανάγκη εγκατάλειψης του κοστοβόρου και χρονοβόρου «μωσαϊκού». Ως εναλλακτική προσέγγιση για την επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου θα μπορούσαν να προταθούν το δίκαιο που εμφανίζει τη στενότερη σχέση με τη διαφορά, με εξειδίκευση της έννοιας «στενότητα» και των κριτηρίων που θα ληφθούν υπόψη.

Εξάλλου, οι προτάσεις ως προς ζητήματα για προσβολές μέσω διαδικτύου συγκλίνουν στον καθορισμό ενός μόνο δικαίου ως εφαρμοστέου που να κρίνει επί όλης της ζημίας. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να δίνεται η δυνατότητα στον εναγόμενο να προβάλει ένσταση αν υποστηρίζει ότι κάποιο άλλο δίκαιο είναι το εφαρμοστέο στη διαφορά (defence of differing national law solutions). Θα ήταν ελπιδοφόρο και αρκετά πρακτικό να υπάρξει ενοποίηση στην ΕΕ των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας εν συνόλω, δηλαδή τόσο πνευματικής όσο και βιομηχανικής, γιατί μόνο με αυτόν τον τρόπο θα εγκαθιδρυθεί μια ενιαία διαδικτυακή αγορά έστω και στα όρια της Ένωσης.

Τέλος, όσον αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία θεωρία και νομολογία συμπίπτουν ως προς το ότι το δικαστήριο που αναλαμβάνει δικαιοδοσία για οποιονδήποτε λόγο, θα κρίνει μόνο για τη ζημία που έλαβε χώρα στο έδαφός του. Τόπος επέλευσης της ζημίας και τόπος γέννησης του

ζημιογόνου γεγονότος δεν διαχωρίζονται εννοιολογικά και συνεπώς για την κατάφαση της δικαιοδοσίας, εφαρμόζεται, προς το παρόν η αρχή της πρόσβασης, κάτι που όμως δεν μπορούμε να παραβλέψουμε ότι ενδέχεται να οδηγήσει σε forum shopping. Παράλληλα, είναι ανάγκη να εξεταστεί περαιτέρω το άρθρο 7 §1 στοιχείο (β) και να δοθεί έστω νομολογιακά μια πάγια θέση περί του χαρακτηρισμού των συμβάσεων της πνευματικής ιδιοκτησίας, πράγμα εξίσου καθοριστικό για την διεθνή δικαιοδοσία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Ασημακοπούλου Ε., Η διεθνής δικαιοδοσία της προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο, ιδίως κατά τη νομολογία του Δ.Ε.Ε. (άρθρο 7 σημ. 2 Καν. 1215/2012), Αρμ. 2017, σελ. 6.

Βασιλακάκης Ε., Ειδικές βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας επί διαφορών από σύμβαση κι από αδικοπραξία, εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2004.

Βασιλακάκης Ε., Παρατηρήσεις στην απόφαση ΔΕΕ 23.04.2009, C-533/07, Falco Privatstiftung, Thomas Rabitsch κατά Gisela Weller-Lindhorst, Αρμ. 2010, σελ. 149.

Βασιλακάκης Ε./ Αρβανιτάκης Π, Κανονισμός (ΕΕ) 1215/2012 - Κανονισμός Βρυξέλλες Ια - Κατ' άρθρο Ερμηνεία, τόμ. 4, εκδόσεις Σάκκουλας, 202.0

Βρέλλης Σ., Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011.

Γεωργιάδης Α.– Σταθόπουλος Μ., Αστικός Κώδικας Γενικές Αρχές , Τόμος ΙΑ, 2η έκδ., εκδόσεις, Π.Ν. Σάκκουλας, 2016.

Γραμματικάκη-Αλεξίου,. Παπασιώπη-Πασιά Ζ, Βασιλακάκης Ε., Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, 6η Έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλας, 2017.

Γρηγοριάδης Λ., Προσδιορισμός του κατά τόπον αρμόδιου δικαστηρίου σε υποθέσεις προσβολών δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας μέσω διαδικτύου υπό το φως της πρόσφατης νομολογίας του ΔΕΕ, Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου, 2015, σελ. 795.

Δεληκωστόπουλος Ι., Ζητήματα από την εφαρμογή του Κανονισμού 1215/2012 για τη Διεθνή Δικαιοδοσία και την Εκτέλεση Αποφάσεων, εκδόσεις Σάκκουλας, 2016

Έξαρχος Γ., Τα κείμενα των Συμφωνιών της GATT, ερμηνεία ν. 2121/1993, εκδόσεις Δίαυλος, 1995.

Ιγγλεζάκης Ι.Δ., Το Δίκαιο του ηλεκτρονικού εμπορίου, Εκδόσεις Σάκκουλας, 2005.

Ιωάννου Τ. / Λυκιαρδοπούλου Κ., Η πνευματική ιδιοκτησία, β΄ έκδοση, Αθήνα, 1962.

Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία και Internet (Οδηγία 2001/29), 2003.

Καλλινίκου Δ., Πνευματική ιδιοκτησία και συγγενικά δικαιώματα, εκδόσεις Σάκκουλα, 2008.

Καράκωστας Ι. Κ., Δίκαιο και Ίντερνετ, Νομικά ζητήματα του διαδικτύου, 3η έκδοση, εκδόσεις Δίκαιο και Οικονομία, Π.Ν Σάκκουλας, Αθήνα 2008.

Κεραμέυς Κ. / .Κρεμλής Γ. / Ταγαρά Χ., Η Σύμβαση των Βρυξελλών για την διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων όπως ισχύει στην Ελλάδα, ερμηνεία κατ' άρθρο, εκδ. ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα – Κομοτηνή, 1996.

Κλαμαρής Ν./ Τσικρικάς Δ., Διεθνές αστικό και ευρωπαϊκό δικονομικό δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλας ΑΕ, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2014.

Κοτσίρης Λ, Δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας και κοινοτικό κεκτημένο, 7η έκδ. Σάκκουλας, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2017.

Κοτσίρης Λ. και Σταματούδη Ι. (επιμ.) Πνευματική Ιδιοκτησία – Κατ' άρθρον ερμηνεία του Ν. 2121/1993, εκδόσεις Σάκκουλας, 2009.

Κοτσίρης Λ., Δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας και κοινοτικό κεκτημένο, 11η έκδοση, εκδόσεις, Σάκκουλας, 2011.

Κοτσίρης Λ., Ευρωπαϊκό Εμπορικό Δίκαιο, 3η έκδ., Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2018.

Κοτσίρης Λ., Σύγχρονα προβλήματα εμπορικού δικαίου, εκδόσεις Σάκκουλας, Θεσσαλονίκη, 1995.

Κουμάντος Γ., Προβλήματα διεθνούς προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας. Εράνιον Μαριδάκη ΙΙΙ 114.

Κουμάντος Γ., «Πνευματική Ιδιοκτησία», 8η έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλας, 2002

Λιακόπουλος Θ., Ζητήματα Εμπορικού Δικαίου ΙΙΙ, Βιομηχανική και Πνευματική Ιδιοκτησία, εκδόσεις Π.Ν Σάκκουλας, 1997.

Λιάσκος Ε. - Πυργάκης Δ., Η συμβολή των κανόνων του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου στην επίτευξη ασφάλειας δικαίου στο Internet ΧρΙΔ 6/2002

Μαρίνος Μ.- Θ., Πνευματική Ιδιοκτησία, εκδόσεις Σάκκουλας, 2004.

Μαρίνος Μ.-Θ., Η αρχή της εδαφικότητας στο δίκαιο της διανοητικής ιδιοκτησίας, ΧρΙΔ 2008, σελ. 184.

Μειδάνης Χ., Η δικαστική επίλυση των διεθνών διαφορών, σε *Παμπούκη Χ.*, Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, Νομική Βιβλιοθήκη, 2010.

Μπώλος Α./Τζάκας (επιμ.), Το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο των Εξωσυμβατικών Ενοχών – Κατ' άρθρον ερμηνεία του Κανονισμού 864/2007 (Ρώμη ΙΙ), εκδόσεις Π.Ν Σάκκουλας, 2014.

Νίκας Ν., Σαχπεκίδου Ε., Ευρωπαική Πολιτική Δικονομία, Ερμηνεία, εκδόσεις Σάκκουλας, 2016.

Παμπούκης Χ., Διεθνής Δικαιοδοσία, Αναγνώριση & Εκτέλεση Αποφάσεως σε αστικές και εμπορικές διαφορές – Ο νέος αναθεωρημένος Κανονισμός 1215/2012 Βρυξέλλες (Ibis)», εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2014.

Παμπούκης Χ., Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2009.

Παμπούκης Χ. / Μειδάνης Χ., Η δικαστική επίλυση των διεθνών διαφορών, σε *Χ. Παμπούκη,* Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2010.

Πανόπουλος Γ., Η Σύμβαση Βρυξελλών και Κανονισμοί Βρυξέλλες Ι και Ια, Διεθνής Δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2018.

Πανόπουλος Γ., Τα αντικείμενα της διανοητικής ιδιοκτησίας στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου, 2016, σελ. 544.

Ρεβολίδης Ι., Διεθνής Δικαιοδοσία και Διαδίκτυο, εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2020.

Σταματιάδης Δ., Η αυτονομία της ιδιωτικής βούλησης στο πεδίο των διεθνών συμβατικών ενοχών. Έκταση εφαρμογής και περιορισμού, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011.

Συνοδινού Ε. σε Μπωλο Α., Το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο των Εξωσυμβατικών Ενοχών, Κατ' άρθρον ερμηνεία του Κανονισμού 864/2007 (Ρώμη ΙΙ), εκδόσεις Π.Ν Σάκκουλας, 2014.

Χριστοδούλου Κ, Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2018.

Χρυσάνθης Χ. σε Παμπούκη Χ., Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2010.

Jougleux P., Ευρωπαϊκό δίκαιο του διαδικτύου, Νομικές πτυχές του Διαδικτύου στην Ευρώπη, εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2016.

Jougleux P., Ευρωπαϊκό δίκαιο διανοητικής ιδιοκτησίας, εκδόσεις Σάκκουλας, 2020.

<u>Ξενόγλωσση</u>

Ahrens C. σε Christian Beger/Wundisch, Urhebervertragsrecht – Handbuch , 2008.

Basedow J, Drexl J., Kur A. &. Metzger A., Intellectual Property in the Conflict of Laws", Mohr Siebeck, 2005.

Boschiero N., Infringement of Intellectual Property Rights – A Commentary on Article 8 of the Rome II Regulaton, Yearbook P.I.L 9, 2007, σελ. 13.

Boschiero N., Intellectual Property in the light of the European conflict of laws, 2009, σελ. 125.

Cheshire/North/Fawcett, Private International Law, 2008.

Drexl J., Entwicklungsmoglichkeiten des Urheberrechts im Rahmen des GATT, Munchen 1990.

Drexl J., The Proposed Rome II Regulation: European Choice of Law in the Field of Intellectual Property, 2005, σελ. 155.

Fawcett J./Torremans P., Intellectual Property and Private International Law, 2011.

Fröhl Anita B., Copyright Infringement in the Internet Age—Primetime for Harmonized Conflict-of-Laws Rules?, 2009.

Gamillscheg F., Internationales Arbeitsrecht, Tubingen, 1959.

Ginsbug J.C, Extraterritoriality and mulititerritoriality in copyright infringement, 1999.

Graeme A., The concept of «Justicability» in foreign Copyright infringement cases, 2012.

Graziano Thomas Kadner, Gemeineuropäisches Internationales Privatrecht, 2002.

Grunberger M., ZVgIRWiss 108, 2009.

Hann/Tell, The European Commision's Agenda: The Future Rome I and Rome II Regulations, σε *Basedow/Drexl/Ku*r, Intellectual Property in the Conflict of Law, 2005, σελ. 17.

Huber P./ M. Illmer, Rome II Regulation, 2011

J. Fawcett/P. Torremans, Intellectual Property and Private International Law, Oxford 1998.

Koumantos G., Sur le droit International prive du droti d'auteur: il diritto di autore, Avril – Septembre, 1979.

Kur A., Choice of law and Intellectual Property Rights, Maunsbach, Ulf, 2019.

Leible & Ohly, Intellectual Property and Private International Law, 2009.

Lucas A., Private International Law aspects of the Protection of the Works and of the subject matter ok related rights transmitted over Digital Networks, WIPO Forum on Private International Law and Intellectual Property, 2001.

Mankowski P., Contracts Relating to Intellectual or Industrial Property Rights under the Rome I Regulation, σε Intellectual Property and Private International law, 2008, σελ. 49.

Martiny D., σε Munchener Kommentar zum BGB, 4η έκδοση, 10ς τόμος, Μόναχο 2006.

Matulionyte R, The Law Applicable to Online Copyright Infringements in ALI and CLIP Proposals: A Rebalance of Interest Needed, 2011, σελ. 246, 266

Matulionyte R., IP and Applicable Law in Recent International Proposals: Report for the International Law Association, 2012.

Nimmer M./P.E. Geller, International Copyright Law and Practice, 2018.

Nimmer M., A Creature of Statute: Copyright Law and Legal Formalism, Entertainment Law Review, 2002.

Nuyts A., Suing at the place of infringement: Application of Article 5 (3) of Regulation 44/2001 to IP matters and internet disputes, in Nuyts, International Litigation in Intellectual Property and Information Technology, Kluwer Law International, the Netherlands 2008, σελ. 116.

Pedro A. De Miguel Asensio. Intermediaries and the Law Applicable to Intellectual Property Infringements, 2012.

Pedro Aberto de Miguel Asensio, Intellectual Property in European private law, 2012.

Ricketson/J. Ginsburg. International Copyright and Neighbouring Rights, 2006.

Schack H., Urheber und Urhebervertragsrecht, 2019.

Schwimann M, Internationales Privatrecht, einschliesslich Europarecht, 3rd edition.

Symeonides S., Party Autonomy in Rome I and II from a Comparative Perspective, 2010, σελ. 513

Symeonides S., Rome II and Tort Conflicts: A Missed Opportunity, JIPITEC, 2007, σελ. 2

Torremans Paul L.C., The law applicable to copyright infringement on the Internet, 2016.

Troller A., Kurzlehrbuch des Immaterialguterrechts, 1981.

Ubertazzi B., Infringement and exclusive jurisdiction in intellectual property: a comparison for the international law association, 2012, σελ. 232.

Ulmer E., Immaterialguterrechte im Internationalen Privatrecht, 1975.

Van Eechud, Alternatives to the lex protectionis as the choice of law rules for initial ownership of copyright, σε *Drexl/Kur*, Intellectual Property and Private International Law, 2005.

Van Engelen, Jurisdiction and Applicable Law in Matters of Intellectual Property, 2010.

WIPO, Intellectual Property on the Internet: A Survey of Issues, Chapter II - The Migration of Intellectual Property to the Internet, 2002.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

<u>Ευρωπαϊκή</u>

ΔΕΕ

C-12/76, *Tessili v Dunlop*

C- 21/76, *Handelskwekerij G.J. Bier BV v Mines de potasse d'Alsace SA*

C- 53/81, *D. M Lewin v Staatssecretaris van Justitie*

C- 66/85, *Deborah Lawrie-Blum v Land Baden-Wurttrmberg*

C- 189/87, *Kalfelis v Schröder*

C-68/93, *Sheville v Presse Alliance*

C- 7/98, *Krombach v Andre Bamberski*

C- 444/02, *Fixtures Marketing v ΟΠΑΠ*

C- 28/04, *Tod's SpA, Tod's France SARL v Heyrand SA*

C- 109/04, *Karl Robert Kranenmann v Land Nordrhein – Westfalen*

C-98/06, *Freeport v Olle Arnoldsson*

C-533/07, *Falco Privatstiftung, Thomas Rabitsch v Gisela Weller-Lindhorst*

C-403/08, *Premier League v Media Protection Services Ltd*

C- 145/10, *Painer v Standard VerlagsGmbH και λοιπών*

C-173/11, *Football Dataco Ltd κ.λπ. κατά Sportradar GmbH και Sportradar AG*

C-45/13, *Andreas Kainz κατά Pantherwerke AG*

C-170/12, *Peter Pickney v KDG Mediatech AG*

C-441/13, *Pez Hejduk v EnergieAgentur*

C-47/14, *Holterman Ferho Exploitatie v Friedrich Leopold Freiherr Spies von Büllesheim*

C-572/14, *Austro-Mechana Gesellschaft zur Wahrnehmung mechanisch-musikalischer Urheberrechte Gesellschaft mbH v Amazon EU Sàrl*

C-527/15, *GS Media v Sanoma; Stichting Brein v Ziggo; and Filmspeler*

C- 618/15, *Concurrence v Samsung Electronics France SAS and Amazon Services Europe Sàrl*

C- 263/18, *Nederlands Uitgeversond, Groep Algemene Uitgevers v Tom Kabinet Internet BV, Tom Kabinet Holding BV, Tom Kabinet Uitgeverij BV*

C-753/18 *Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå u.p.a. (Stim), Svenska artisters och mukers intresseorganisation ek. för. (SAMI), v Fleetmanager Sweden AB, Nordisk Biluthyrning AB*

ΕΔΔΑ

Balan v Moldova, 29.01.2008

<u>Διεθνής</u>

Tyburn Productions v. Conan Doyle, Μ. Βρετανία, 1991

Adolf Loos v Werke II, Αυστρία, 1993

L.A. News Serv. v. Reuters Television Int'l Ltd, ΗΠΑ, 1996

Yahoo v Lycra, Γαλλία, 2000

SAIF v Google, Γαλλία, 2008

Fashion Box v Vingino, Ολλανδία, 2009

Lucasfilm v Ainsworth, Ηνωμένο Βασίλειο, 2011

Tencent v Yinxun, Πρωτοδικείο της Σεντζέν, Κίνα, 2020

<u>Ελληνική</u>

ΟλΑΠ 6/90

ΟλΑΠ 17/1999

ΠολΠρΣυρ 94/2003

ΕφΑθ 2768/2003

ΑΠ 1066/2007

ΜΠρΑθ 7475/2008

ΕφΘεσ 649/2009

ΜονΕφΘεσ 649/2009

ΕφΑθ 5919/2011